

LØFT FREM STEMMENE

En kvalitativ studie av hvordan kontaktpersoner tilrettelegger for og ivaretar barn og unges medvirkning i barnevernet

EMMA VALVATNE ORDING

VEILEDER

Hanne Tharaldsen Åsmundsen

Universitetet i Agder, 2024

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Emnekode: ME-522

Master

FORORD

Det er en stor glede å være ved veis ende. Mine to og et halvt år på masterstudie ved Universitetet i Agder markerer avslutningen på et åtteårig opphold i Kristiansand. Det oppleves vemodig og godt på samme tid.

Jeg ønsker naturligvis å takke de som har bidratt til oppgaven. Først må det rettes en takk til informantene som har deltatt i studien. De som generøst har delt sin tid, sine erfaringer, innsikt og tanker. Prosjektet ville ikke latt seg gjennomføre uten dere.

En stor takk må også rettes til min veileder, Hanne Tharaldsen Åsmundsen. Du har vært en støtte både faglig og personlig gjennom prosessen med å få masteroppgaven i havn. Takk for alle gode og ærlige tilbakemeldinger og innspill.

Til slutt er det viktig for meg å si takk til familie og venner for oppmuntring og hjelp. Her kunne mange navn vært nevnt, men en spesiell takk må rettes til mine gode, omsorgsfulle og inkluderende medstudenter fra masterstudiet. Jeg er takknemlig for opplevelsene vi har hatt sammen.

Tusen takk.

Kolbotn, desember 2024

Emma V. Ording

SAMMENDRAG

Denne masteroppgaven er en kvalitativ studie som utforsker medvirkning i kommunalt barnevern. Studien baserer seg på syv kvalitative intervjuer av kontaktpersoner fra tre forskjellige kommuner og fire barnevernskontorer. Formålet med intervjuene har vært å få innsikt i hvordan kontaktpersoner tilrettelegger for og ivaretar barn og unges medvirkning. Jeg undersøker hvilke forhold kontaktpersonene mener skaper utfordringer for medvirkning, og faktorer de mener er viktig for en god medvirkningspraksis. Jeg undersøker også hvordan kontaktpersonene jobber med medvirkning i spenningsfeltet mellom hjelp og kontroll.

I studien finner jeg at organisatoriske forhold som tidspress, høy turnover, byråkratiske krav og dokumentasjon skaper utfordringer for tilrettelegging og ivaretagelse av medvirkning. Relasjon fremstår som den viktigste faktoren for godt medvirkningsarbeid, men de strukturelle faktorene påvirker kontaktpersonenes mulighet til å skape tillitsfulle og trygge relasjoner til barna. Kontaktpersonene bruker skjønn for å vurdere og balansere barnas medvirkning opp mot andre hensyn. Dette oppleves som en styrke og en belastning i deres arbeid, særlig når avgjørelse har stor betydning for barnas liv. I tillegg finner jeg at kontaktpersonene ser barna som autonome subjekter med rett til selvbestemmelse, samtidig som de tar ansvar for å veilede og beskytte barna fra et overveldende ansvar i beslutningsprosessene. Funnene synliggjør de hensynene og avveiningene som gjøres når barn og unges medvirkning skal ivaretas.

I en avsluttende drøft ser jeg først på kontaktpersonenes opplevelser med skjønnsvurderinger i medvirkningsarbeidet. Jeg diskuterer hvordan deres tilnærming til medvirkning påvirkes av arbeidshverdagens premisser som bakkebyråkrater (Lipsky, 1980). Jeg diskuterer videre om medvirkning utspiller seg ulikt avhengig av hvilken rolleforståelse kontaktpersonene har (Lipsky, 1980; Zacka, 2017). Til slutt diskuterer jeg hvordan medvirkning balanseres mellom hensynet til styrking av barnet og behovet for styring fra barnevernet. Her trekker jeg inn teori om empowerment (Freire, 1999), som en myndiggjørende praksis, og hvordan dette kan implementeres i en moderne barnevernskontekst.

ABSTRACT

This qualitative study explores children's participation in municipal child welfare services, with a particular focus on the role of contact persons in facilitating and safeguarding children's involvement. Drawing on interviews with seven contact persons across three municipalities and four child welfare services, the study examines the challenges and enablers of meaningful participation, and the delicate balance between offering help and exercising control.

Findings indicate that organizational factors such as time constraints, staff turnover, bureaucratic pressures, and documentation requirements present significant barriers to effective participation. Despite these challenges, relationships are identified as central to fostering meaningful engagement, though structural obstacles often hinder the development of trusting connections between the child and contact person. Contact persons navigate a complex role, balancing children's involvement with other duties in ways that are both empowering and burdensome, particularly when decisions have lasting consequences for children's lives. The study highlights the tension between recognizing children as autonomous individuals with rights to self-determination and the need to protect them from undue responsibility.

The discussion situates these findings within the theoretical frameworks of street-level bureaucracy (Lipsky, 1980) and empowerment theory (Freire, 1999), shedding light on how contact persons' discretionary decisions shape participation practices and reflect broader dynamics of help versus control (Lipsky, 1980; Zacka, 2017) in contemporary child welfare systems.

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	i
SAMMENDRAG	ii
ABSTRACT	iii
1 INTRODUKSJON	1
1.1 PRESENTASJON AV OPPGAVENS PROBLEMSTILLING	2
1.2 TEMA OG AKTUALITET.....	3
1.3 STYRINGSdokumenter OG JURIDISKE RETNINGSLINJER.....	5
1.4 AVGRENSNING OG BEGREPER	7
2 TIDLIGERE FORSKNING	9
2.1 UTFORDRINGER OG BARRIERER VED MEDVIRKNING.....	10
2.2 HVILKE FORHOLD FREMMER MEDVIRKNING?.....	14
2.3 KOMPARATIVE STUDIER.....	15
2.4 INTERNASJONAL FORSKNING OM MEDVIRKNING.....	16
2.5 OPPSUMMERT	18
3 TEORETISKE PERSPEKTIVER	20
3.1 SKJØNN.....	20
3.2 MICHAEL LIPSKY OG BAKKEBYRÅKRATIET	20
3.2.1 Skjønn i bakkebyråkratiet.....	21
3.2.2 Bakkebyråkratenes dilemmaer	22
3.2.3 Bakkebyråkratenes rolle og tilnærming.....	22
3.3 SOSIALPEDAGOGIKK I MODERNE BARNEVERN.....	25
3.3.1 Empowerment og Paulo Freire	26
3.3.2 Dialog, frigjøring og kjærlighet i barnevernet.....	28
3.3.3 Myndiggjøring i barnevernet	28
3.4 TEORIEN SOM RAMMEVERK	31
4 METODE	32
4.1 INTRODUKSJON	32
4.2 KUNNSKAPSSYN: VITENSKAPSTEORETISK FORSTÅELESERAMME	32
4.3 FORSKNINGSDESIGN.....	34
4.4 GJENNOMFØRING AV UNDERSØKELSEN	35
4.4.1 Utvalg og rekruttering av informanter.....	35
4.5 GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE	36
4.6 BEARBEIDING AV DATAMATERIALET.....	39
4.6.1 Transkriberingsprosessen.....	39
4.6.2 Prosessen med analyse	39
4.6.3 Tilnærming til dataene.....	43
4.7 KVALITETSKRITERIER.....	43

4.7.1	Pålitelighet.....	43
4.7.2	Gyldighet.....	44
4.7.3	Overførbarhet.....	45
4.8	<i>FORFORSTÅELSE OG KRITISK BLIKK PÅ EGEN FORSKNING</i>	45
4.9	<i>PERSONVERN, FORSKNINGSETISKE HENSYN OG VURDERINGER</i>	47
4.9.1	Informert samtykke	47
4.9.2	Konfidensialitet og behandling av data	48
5	ANALYSE	50
5.1	«VELKOMMEN TIL EN DAG SOM FØRSTELINJEARBEIDER».....	50
5.1.1	Organisatoriske utfordringer og tidspres	50
5.1.2	Skjønn i medvirkningsarbeidet	55
5.1.3	Tema oppsummert	57
5.2	<i>HVA ER GOD MEDVIRKNINGSPRAKSIS?</i>	57
5.2.1	Gi informasjon.....	58
5.2.2	Mulighet til å si sin mening.....	59
5.2.3	Relasjon.....	62
5.2.4	Tema oppsummert	64
5.3	«DET ER DERES LIV».....	64
5.3.1	Hvem har ansvaret?	67
5.3.2	Tema oppsummert	67
6	DRØFT	69
6.1	<i>SKJØNN I MEDVIRKNINGSARBEID</i>	69
6.1.1	Et ønske om tydeligere retningslinjer?	72
6.2	<i>MYNDIGGJØRENDE MEDVIRKNING</i>	77
7	AVSLUTNING	83
7.1	<i>MEDVIRKNING I BARNEVERNETS PRAKSIS</i>	83
7.2	<i>TEORETISKE VALG</i>	84
7.3	<i>VIDERE FORSKNING</i>	85
7.4	<i>AVSLUTTENDE REFLEKSJONER</i>	85
	LITTERATURLISTE	87
	VEDLEGG	93
	<i>VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE</i>	93
	<i>VEDLEGG 2: GODKJENNING FRA SIKT</i>	95
	<i>VEDLEGG 3: INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKESKJEMA</i>	96

1 INTRODUKSJON

Tema for denne masteroppgaven er medvirkning i kommunal barneverntjeneste. Formålet med oppgaven er å utlede kunnskap om hvilke tanker kontaktpersoner i barneverntjenesten har om barn og unges medvirkning. De siste årene har barn og unges medvirkning i barnevernet blitt viet mye oppmerksomhet, og det har sammenheng med at denne retten er blitt betydelig styrket (Paulsen, 2022, s. 13). Over de siste ti årene har barnevernets ansvar for å fasilitere medvirkning blitt tydeliggjort gjennom en rekke lovendringer. Disse endringene har ofte vært rettet spesifikt mot kommunale barneverntjenester, noe som understreker betydningen av lokal tilpasning og implementering (NOU 2023:7, s. 89).

I dag er barn og unges rett til medvirkning grundig forankret både i norsk lov og forskrifter. Dette inkluderer bestemmelser i Grunnloven, FNs barnekonvensjon, barnevernsloven, og forskrifter spesifikt dedikert til barns medvirkning i barnevernet. Barns rett til medvirkning er styrket fordi det har vokst frem en forståelse for, og en anerkjennelse av medvirknings betydning for barn og unges følelse av kontroll, selvfølelse og autonomi (Paulsen, 2022, s. 13). Imidlertid har flere studier og rapporter indikert at det fortsatt er utfordringer knyttet til hvordan barnevernet legger til rette for effektiv medvirkning. Barn og unge føler ikke alltid at deres stemmer blir hørt eller tatt hensyn til i møtet med barnevernet (Gulbrandsen et al., 2012; Skivenes, 2015; Vis, 2015; Havnen et al., 2020; Paulsen, 2016).

Å sikre god medvirkningspraksis er viktig av flere grunner. Det er med på å sikre barn og unges rettigheter, det kan gi målrettet og god hjelp gjennom treffsikre tiltak, og det bidrar til å ivareta prinsippet om barnets beste. Som barnevernsansatt har man en egen mulighet til å få frem barn og unges stemme, og sikre at deres meninger får betydning (Paulsen, 2022, s. 13). Samtidig kan det være svært utfordrende for kontaktpersoner å tilrettelegge for medvirkning av ulike grunner, og det foreligger flere forhold som påvirker barnevernets medvirkningspraksis (Ormstad et al., 2020; Havnen et al., 2020; Strandbu, 2010; Skivenes, 2018). På bakgrunn av dette anser jeg det som viktig og nyttig å innhente erfaringer og kunnskap om barn og unges medvirkning fra kontaktpersoners ståsted.

Ingen barnevernssak er lik, og ulike barn har behov for individuelle tilpasninger. Arbeidet som gjøres av kontaktpersoner innebærer å vurdere ulike hensyn opp mot hverandre for å sikre barnets beste jfr. Grunnloven § 104. Barns medvirkning er betinget av loven, men kontaktpersoner har et stort handlingsrom til å vurdere hvordan barnas stemmer skal løftes

frem. Slik har kontaktpersoner stor innvirkning på hvordan barn og unge gis mulighet til medvirkning; de kan være med på å begrense medvirkningsmuligheten til barna, eller de kan være støttespillere som åpner for barn og unges mulighet til å medvirke (Paulsen, 2022, s. 74).

Denne masteroppgaven utarbeides på bakgrunn av egen interesse for feltet. Tidligere jobbet jeg på en akuttinstitusjon for ungdom, hvor arbeidet innebar samarbeid med kontaktpersoner. Jeg fikk innsikt i hvordan de søkte og innhentet ungdommenes stemme og tanker, og hvordan det påvirket ungdommene. Slik utviklet jeg en nysgjerrighet for hvordan kontaktpersoner jobber med barn og unge generelt, og spesielt hvordan medvirkning fungerte i praksis i den kommunale barneverntjenesten.

I det følgende vil jeg presentere oppgavens problemstilling og underproblemstillinger, samt redegjøre for oppgavens tematikk og aktualitet. Videre gjennomgås sentrale juridiske rammer, styringsdokumenter og relevante begreper som danner grunnlaget for studien.

1.1 PRESENTASJON AV OPPGAVENS PROBLEMSTILLING

Et moderne syn betrakter barnet som kompetent og meningsberettiget. Å få medvirke i egen barnevernssak er en rettighet nedfelt i barnekonvensjonen og barnevernsloven. Samtidig formes barn og unges medvirkning ut fra institusjonelle vilkår slik som barnevernets rutiner, problemforståelser og tiltaksrepertoar. Barn og unge inngår også i asymmetriske hjelperelasjoner med barnevernet og kontaktpersonene. De trenger hjelp og støtte til å bli hørt, sett og til å medvirke i egen problemløsning. Dette fordrer utøvernes refleksjoner over tilrettelegging og maktutøvelse i barnevernet, og er med på å utgjøre barnevernets handlingsrom (Jensen, 2018, s. 133).

Barns medvirkning står svært sentralt i barneverntjenestens virksomhet. Lovverket gir tydelige rettigheter til barna, som på sin side skaper retningslinjer og bestemmelser for kontaktpersoners praksis. Likevel vises det i undersøkelser og forskning at kontaktpersoner opplever utfordringer knyttet til medvirkningspraksis. På bakgrunn av dette lyder oppgavens problemstilling som følger: **«Hvordan tilrettelegger og ivaretar kontaktpersoner i barneverntjenesten for barn og unges medvirkning?»** Oppgaven er vinklet mot kontaktpersoners perspektiv fordi de er direkte involvert i arbeidet med barn og unge. Deres erfaringer kan gi innsikt i hvordan medvirkning gjennomføres i daglig praksis.

Undersøkelsen søker altså svar på hvordan kontaktpersoner tilrettelegger for og ivaretar barn og unges medvirkning. For å belyse problemstillingen ytterligere og å grave dypere i tematikken har jeg utformet to underproblemstillinger.

Faktorer for god medvirkning og forhold som utfordrer praksisen

Oppgaven har som formål å undersøke hvordan kontaktpersoner tilrettelegger for og ivaretar medvirkning. Derfor ønsker jeg å utlede kunnskap om hvilke forhold kontaktpersonene trekker frem som medvirkningsfremmende og medvirkningshemmende. Den første underproblemstillingen er: «Hvilke faktorer mener kontaktpersonene fremmer eller hemmer god medvirkningspraksis?»

Spenningsfelt mellom hjelp og kontroll

Kontaktpersonene er ansvarlige for å legge til rette for barn og unges medvirkning, og det betraktes som en avgjørende faktor for suksess i beslutningsprosesser. Derfor mener jeg forståelsen deres av medvirkning er verdifull. Kontaktpersoner skal hjelpe noen av samfunnets mest sårbare, samtidig som de skal fatte beslutninger på deres vegne. Levin (2015, s. 62) betegner dette som et spenningsfelt mellom hjelp og kontroll. Den andre underproblemstillingen lyder derfor: «Hvordan navigerer kontaktpersonene seg i spenningsfeltet mellom hjelp og kontroll i sin medvirkningspraksis?»

1.2 TEMA OG AKTUALITET

Brukermedvirkning som begrep kom inn i forvaltningens språkbruk på 1960- og 1970-tallet, som følge av et skifte i politikken fra 'omsorg' til 'deltakelse'. Da omhandlet brukermedvirkning demokratiske rettigheter. Et nytt skifte fant sted på 80-tallet, hvor fokuset dreide seg fra demokratisering til modernisering. Brukermedvirkning skulle knyttes til forvaltningens behov for tilbakemelding, som igjen skulle føre til kvalitetsforbedring (Jenssen, 2012, s. 42). I løpet av de siste tiårene har brukermedvirkning vokst frem som en viktig side ved de fleste områder av offentlig forvaltning (Olsen et al., 2019), og er nå en integrert del av begrepsbruken i norsk helse- og sosialpolitikk. Brukermedvirkning er en aktiv del av behandling, utforming av tjenester og forsikringsprosesser. Prinsippet har en selvfølgelighet ved seg, delvis fordi brukermedvirkning er en juridisk forankret rettighet. I tillegg er brukermedvirkning rasjonelt begrunnet og forankret i allmenn demokratisk, menneskerettslig og etisk teori (Skjeldal, 2021, s. 13; Ellingsen & Skjefstad, 2015, s. 106).

Begrepet kan ofte oppfattes som et honnørord, som benyttes for å sette et kvalitetsstempel på ulike sosiale tjenester (Jenssen, 2012, s. 50; Slettebø & Seim, 2007, s. 15; Ulvik, 2009).

Utviklingen av medvirkning, og dets rolle i samfunnet, er med å gi føringer for hvordan sosialt arbeid og barnevernsarbeid skal og kan utøves. I offentlige dokumenter defineres brukermedvirkning som «...at de som berøres av beslutninger, eller er brukere av sosiale tjenester, får innflytelse på beslutningsprosesser. Det skal legges stor vekt på hva brukeren mener ved utforming av tjenestetilbudet og det skal så langt som mulig utformes i samarbeid med brukeren.» (Meld. St. 38 (2020–2021), s. 77).

Brukermedvirkning kan også foregå på ulike nivåer; individnivå, tjenestenivå og systemnivå. På alle tre nivåer ligger viktige demokratiske verdier til grunn for brukermedvirkning og brukerperspektivet, slik som menneskers iboende likeverd, borgernes rett til medbestemmelse og til å leve et mest mulig autonomt liv (Humerfelt, 2005, s. 17). I denne oppgaven vil medvirkning på individnivå være i fokus, og det omhandler den enkeltes rettigheter til å ha innflytelse i egen sak og behandlingstilbud (Bufdir, 2024; Hummerfelt, 2005, s. 16). Det enkelte barn skal kunne påvirke forhold som gjelder seg selv og egne behov, og det handler om hvordan det enkelte barn får medvirke i relasjonen med kontaktpersonen. Dette er med på å stille flere krav til kontaktpersonene, som må ta hensyn til barnas kunnskap, erfaringer, tanker og perspektiver i utforming og gjennomføring av deres arbeid – et arbeid hvor kontaktpersonene vil stå ovenfor mange utfordringer.

I barnevernet brukes begrepet «medvirkning» fremfor «brukermedvirkning», og det har en sentral plass i barnevernsfaglig arbeid. Prinsippet er sterkt juridisk forankret, og lovgivningen er tett sammenvevd med samfunnets barnesyn – et syn som har utviklet seg over tid. Gjennom tiden har barn gått fra å bli betraktet som passive mottakere av beskyttelse og omsorg til å bli anerkjent som individer som aktivt skal delta i utformingen av eget liv (Paulsen, 2022, s. 49; Schrøder, 2018, s. 82; Bunkholdt & Sandbæk, 2008, s. 16-17). Samfunnsendringer over tid og pågående diskusjoner om barn og unges medvirkning i barnevernssektoren viser at begrepets innhold ikke er endelig fastsatt, men heller i stadig utvikling på grunn av påvirkning fra ulike hold (Schrøder, 2018, s. 95). Med begreper og lovverk i endring og bevegelse vil utøvelsen av barnevernsfaglig arbeid være utfordrende for kontaktpersoner. Mandatet deres vil påvirkes av skiftende faglige, - politiske- og normative tendenser og prioriteringer. Det krever at kontaktpersonene gjør kontinuerlige refleksjoner og har skjerpet oppmerksomhet (Christiansen et al., 2019, s. 29).

Barnets beste

Det er en tett sammenkobling mellom barnets rett til medvirkning og barnets beste. Barnets beste er dypt forankret i alt barnevernsarbeid, og det skal gjelde i alle beslutningsprosesser, både hverdagslige og de mer utfordrende. Barnets beste har vært et grunnleggende prinsipp i Norge i over 70 år. (Brun et al., 2018, s. 45). Et av de viktigste momentene i denne vurderingen er barnets synspunkt (Statsforvalteren i Rogaland, 2022). Det blir underliggende at en vurdering av barnets beste ikke gjør seg mulig uten å innhente barnets stemme.

1.3 STYRINGSDOKUMENTER OG JURIDISKE RETNINGSLINJER

Som nevnt innledningsvis er barn og unges medvirkningsrettigheter godt innarbeidet i internasjonalt og nasjonalt lovverk. Styrking av barnets rettsstilling kan spores innenfor barnevernet, og barn og unge har de siste årene blitt tilkjent stadig større rettigheter til å medvirke. I 2002 ble høringsalder for barn senket fra 12 til 7 år, og barn som hadde fylt 7 år skulle informeres og gis anledning til å uttale seg (Schrøder, 2018, s. 83). Dagens barnevernslov har ingen nedre aldersgrense for medvirkning, noe som betyr at selv små barn har rett til å bli hørt.

Barnevernsloven

Barneverntjenestenes organisering, formål og utøvelse er regulert av barnevernsloven. Ny barnevernslov tredde i kraft første januar 2023, og erstattet gjeldene barnevernlov av 1992. Formålet med den nye loven var å få en mer tilgjengelig lov som skulle være bedre tilpasset dagens samfunn. Ny barnevernslov skulle blant annet bidra til og sikre et bedre barnevernsfaglig arbeid, styrke barn og foreldres rettsikkerhet og bidra til økt fokus rettet mot forebygging og tidlig innsats (Prop. 133 L (2020-2021), s. 15). Med ny lov er målet at barnets behov skal settes i sentrum av saken, og for å nå målet skal barn og unges rettigheter styrkes samtidig som barneperspektivet skal styrkes. Dette innebærer blant annet mer oppmerksomhet knyttet til barn og unges medvirkning.

Barnevernsloven vektlegger sikring av barnets beste som et overordnet formål, og det er et hensyn som skal være tungtveiende i håndteringen av barnevernssaker (Barnevernsloven, 2021, § 1-3). Barnevernet skal finne tiltak som er til det beste for barnet. Videre presiserer § 1-3 at barnets mening er et sentralt moment i vurderingen av barnets beste. Overordnet om medvirkning sier loven at et barn som er i stand til å danne seg egne meninger skal ha rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven (Barnevernsloven, 2021, § 1-4).

§ 1-4 sier også at barn skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine meninger før det tas avgjørelser. Barn skal lyttes til, og barnets meninger skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet. Barn og unges medvirkning skal få frem barnets perspektiv og på den måten bidra til at avgjørelser som fattes er til barnets beste.

Grunnloven og FNs barnekonvensjon

I tillegg til barnevernsloven er FNs barnekonvensjon inkorporert i norsk lov gjennom Menneskerettsloven (1999). Det følger av denne lovens §§ 2 og 3 at barnekonvensjonen gjelder som norsk lov, og at konvensjonens bestemmelser skal ved motstrid gå foran bestemmelser i annen norsk lovgivning. Barnekonvensjonen (1989) artikkel 12 understreker betydningen av å gi barn og unge en aktiv rolle i beslutningsprosesser som berører deres liv. Dette innebærer retten til å uttrykke egne meninger og å bli hørt, samt at barnets beste er en sentral faktor i alle beslutninger. I Grunnlova (1814) § 104 forsterkes barn og unges rett til medvirkning. Barn har rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv, og meningene deres skal tillegges vekt i overensstemmelse med alder og utvikling. § 104, annet ledd viser til barnets beste som grunnleggende hensyn ved handlinger og avgjørelser som berører barn – et prinsipp som trekker tydelige linjer til barns medvirkning og medbestemmelse.

Forskrift om barns medvirkning i barnevernet

Første januar 2024 trådte forskrift om barns medvirkning i barnevernet i kraft. Forskriften skal utfylle reglene om medvirkning og tillitsperson, som følger av barnevernslov § 1-4. Forskriften erstatter tidligere forskrift om medvirkning og tillitsperson. Den nye forskriften skal utgjøre grunnstammen i hvordan barnets rett til medvirkning skal gjennomføres gjennom hele barnevernssaken. Formålet med forskriften innebærer å styrke barnets medvirkning og innflytelse i sine møter med barnevernet. Forskriften skal være med å sørge for at barnevernet tilrettelegger for en god medvirkningsprosess og får frem barnets perspektiv gjennom hele sakens forløp. Medvirkning styrker barnets rettsikkerhet og bidrar til riktige avgjørelser til barnets beste (Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, 2023, § 1). Den nye forskriften beskriver nærmere hva som ligger i medvirkningsretten og hvordan medvirkning skal gjennomføres¹. Det gis en rekke saksbehandlingsregler og plikter knyttet til dokumentasjon

---

¹ For å øke barns reelle medvirkningsmulighet er det nødvendig med økt fokus på å støtte barnet til å være i stand til å medvirke. Via forskriften forpliktes barneverntjenestene og kontaktpersonene til å gi barnet tilstrekkelig og tilpasset informasjon (§ 4). Den plikter også å høre på barnet, samt tilrettelegge for at barnet kan uttrykke seg fritt (§ 5). I tillegg skal barnevernet dokumentere barnets medvirkning (§6).

for kontaktpersonene. Slik gis barnevernet og kontaktpersonene et bedre verktøy i møte med barn og unge (Barne- og familiedepartementet, 2022, s. 7).

Saksbehandlingsrundskrivet

Ansatte i barneverntjenesten forholder seg til Bufdir sitt saksbehandlingsrundskriv. Dette er en samlet oversikt over regler som gjelder for barneverntjenestens saksbehandling etter at ny barnevernslov tredde i kraft. Rundskrivet er utarbeidet som et verktøy for de ansatte i den kommunale barneverntjenesten. Rundskrivet skal bidra til at barnevernet har grunnleggende forvaltningsforståelse og bidra til ensartet, korrekt og forutsigbar saksbehandling i barneverntjenesten. I rundskrivet er barns rett til medvirkning fremhevet som et sentralt prinsipp. Det spesifiseres at barns medvirkningsrett gjelder i hele beslutningsprosessen til barneverntjenesten, og for alle forhold som vedrører barnet. Det er ikke bare ved rettslige eller administrative avgjørelser at barnet har rett til medvirkning (Bufdir, 2023).

1.4 AVGRENSNING OG BEGREPER

I oppgaven vil jeg primært benytte meg av begrepet «medvirkning» når jeg viser til en barnevernkontekst. Medvirkning, som den andre delen av ordet brukermedvirkning, viser til den leksikalske betydningen «å delta, bidra og hjelpe». Ordet inneholder en intensjon om å ta del i noe, yte noe og at noe aktivt skal foregå. Om rekkefølgen på medvirkning snus, får vi virke-med, og skal man virke med indikerer det at man skal virke med i forhold til noen. Det vil si at noe skal foregå i relasjon, og slik blir relasjon vesentlig i begrepene brukermedvirkning og medvirkning (Humerfelt, 2005, s. 16). I forbindelse med endring av barnevernloven i 2012/2013 drøftet daværende departement (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet) begrepene «medvirkning», «medbestemmelse» og «deltakelse». Departementet fant i høringsnotatet etter en samlet vurdering at begrepet «medvirkning» var det mest dekkende hva det gjaldt å få frem viktigheten av at barn og unge skal ha reell innflytelse i alle de prosesser som barn og unge deltar i under sin kontakt med barnevernet. «Medvirkning» som begrep skulle tydeliggjøre at barnet er godt informert, har blitt hørt og fått anledning til å uttale seg i trygge omgivelser. Dette skulle føre til at barnet opplevde å bli tatt hensyn og lyttet til. I de tilfellene kan de sies at barnet har fått medvirke, selv om det i noen situasjoner må besluttes noe annet enn det barnet selv ønsket (Prop. 106 L (2012-2013), s. 132).

Forskrift om barns medvirkning i barnevernet (2023) § 3 sier: «Barnevernet har ansvar for å ivareta barnets rett til medvirkning gjennom hele sakens forløp». Denne oppgaven er ikke avgrenset til spesifikke deler av en barnevernssak, som undersøkelses- eller tiltaksfasen. Slik jeg forstår medvirkning i barnevernsarbeid, skal det ikke sees som en isolert aktivitet begrenset til bestemte stadier i en sak, men heller som en integrert praksis som løper gjennom hele prosessen. Jeg har sett at en del tidligere forskning og andre masteroppgaver ser på medvirkning i deler av en barnevernssak, eksempelvis undersøkelse. Jeg ønsket ikke å gjøre en slik spesifisering, verken når jeg plukket ut informanter eller i intervjuene. Slik blir medvirkningen, i denne oppgaven, presentert som en helhetlig del av arbeidet til kontaktpersonene, ikke bare som et steg i en type fase.

I planleggingsfasen besluttet jeg å dreie oppgaven mot ansatte i barneverntjenesten fremfor barn og unge som er i kontakt med tjenesten. Når det forskes på sårbare grupper, som barn i barnevernet, stilles det ekstra krav til forskeren om å beskytte deres integritet og interesser (NESH, 2021, s. 29). Barn i kontakt med barnevernet er en særlig sårbar gruppe, og det kan være krevende å rekruttere dem til forskningsprosjekter, særlig når tid og ressurser er begrenset. Dette valget innebærer at barnas eget perspektiv er utelatt fra studien. Ansatte i barnevernet kan gi svært nyttig innsikt i hvordan medvirkning praktiseres i møte med barn og unge.

Medvirkning har, som nevnt, ingen nedre aldersgrense. Likevel ønsket jeg erfaringer med barn som klarer å uttrykke seg verbalt. På etterspørsel har kontaktpersonene i denne studien knyttet sine svar opp mot erfaringer de hadde med barn som er gamle nok til å prate.

2 TIDLIGERE FORSKNING

Dette kapittelet gir et sammendrag av tidligere forskning relatert til oppgavens tema og problemstilling. Jeg inkluderer rapporter og forskningsartikler om medvirkning i kommunalt barnevern – et forskningsrikt felt. Hensikten med gjennomgangen er ikke å ramse opp oppsummeringer fra artikler, men å presentere forskningsresultater og funn som er relevant for oppgavens problemstilling.

Litteratursøk

I forberedelsen og gjennomføring av masterprosjektet har jeg utforsket relevant forskning for å bygge et solid kunnskapsgrunnlag. Informasjonen ble hentet fra kilder som Google Scholar og fagdatabaser (Oria), som er kompatible med EndNote for organisering av referanser. Etersom det er flere kilder som belyser temaet medvirkning i barnevernet, har det vært utfordrende å identifisere kildene som er mest relevant for oppgavens problemstilling. Kilder som kan være av relevans, men som ikke direkte omhandler problemstillingen har jeg derfor valgt bort.

I en oppgave om medvirkning i det norske kommunale barnevernet var det naturlig å primært ta i bruk norske kilder, artikler og tidligere forskning. Jeg startet med å bruke nøkkelord relatert til mitt forskningstema, slik som «barns medvirkning», «barnevern» og «kontaktpersoner/saksbehandlere». Søkene ledet til primære studier og oversiktsartikler, som dannet grunnlag for videre dybdesøk. Flere av artiklene inneholdt ytterligere referanser, som ble brukt til å utvide litteraturbasen, og sikret bred dekning av relevante og oppdaterte forskningsartikler.

I tillegg benyttet jeg engelskspråklige kilder for å få tilgang til et bredere spekter av forskningen. Det er imidlertid viktig å merke seg at barnevernssystemer og -lovgivning varierer mellom land, noe som påvirker hvordan medvirkning forstås og praktiseres. Derfor brukte jeg kun forskning fra land med sammenlignbar sosialpolitikk og lignende kulturelle verdier som Norge. Jeg stilte meg kritisk til hvor relevant den internasjonale forskningen er for norske forhold, men opplevde at den bidro til en grundigere gjennomgang av tilgjengelig akademisk materiale.

Mye av forskningen på medvirkning belyser to viktige dimensjoner. Den ene handler om faktorene og hindringene som gjør det utfordrende å sikre barn og unges medvirkning. Den andre retter oppmerksomheten mot hva som muliggjør og fremmer god medvirkning. Jeg vil

begynne med å presentere forskning om utfordringer og barrierer for medvirkning. Deretter vil jeg vise til forskning, som belyser hvilke forhold som må være til stede for at medvirkning skal ivaretas. Til slutt presenterer jeg komparative og internasjonale studier. Studiene som presenteres varierer i om de tar utgangspunkt i kontaktpersonenes perspektiv, barnas perspektiv eller begge.

2.1 UTFORDRINGER OG BARRIERER VED MEDVIRKNING

Retten til å medvirke har vært juridisk forankret i barnevernlovgivningen i flere år. De siste årene har retten også blitt styrket. Det er bred enighet blant samfunnsinstitusjoner om viktigheten av barn og unges medvirkning (Paulsen, 2022, s. 15). Å involvere barn og ta de på alvor er elementært i vår samfunn. Det er viktig at barn engasjeres, informeres og forstår hva som skjer i eget liv. Forskning viser likevel at kontaktpersoner ofte ikke klarer å sikre medvirkning for barn og unge i møte med barnevernet.

Organisatoriske utfordringer

I 2022 kom Folkehelseinstituttet (FHI) med en systematisk kartleggingsoversikt: «Barn og unges medvirkning i barnevernet» (Ormstad et al., 2020). Oppdraget ble gjennomført etter forespørsel fra Barne-ungdoms- og familiedepartementet (Bufdir). Oversikten inkluderer 77 studier, primært fra Storbritannia og Norge. Studiene omhandler hvordan barn og unge involveres i barnevernet. De beskriver barns opplevelser og preferanse for medvirkning samt dilemmaer, barrierer og tilretteleggende faktorer knyttet til medvirkning (Ormstad et al., 2020, s. 5). Av de 77 studiene i oversikten var det 22 som tematiserte barrierer for barns medvirkning. Flere av disse diskuterte ulike organisatoriske barrierer for medvirkning, slik som organisasjonsstruktur, høyt arbeidspress og tidspress, lav bemanning med høy turnover, mangelfull opplæring av ansatte og utilstrekkelig tid til å bli kjent med barnet (Ormstad et al., 2020, s. 37).

På oppdrag fra Bufdir, utførte Folkehelseinstituttet en ny studie med formål å identifisere de viktigste utfordringene for barn og unges reelle medvirkning i barnevernet. Studien baserer seg på forskningslitteratur (27 studier) og 64 intervjuer med personer tilknyttet barnevernet (Nøkleby et al., 2024, s. 5). Også her pekes det på at barnevernets rammer, organisering og byråkrati hindrer medvirkning. Dette inkluderer utfordringer som tid, ressurser, dokumentasjonsplikt, utilstrekkelig tilgjengelighet, kontortid og hva barnevernet måles på.

Mangelen på strukturer i tjenestens arbeid for å sikre barns medvirkning blir også fremhevet (Nøkleby et al., 2024, s. 35).

Kontaktpersoners psykiske helse

Geirdal et al. (2024) sin studie belyser mental helse hos norske barnevernsarbeidere. Studien, som bygger på kvantitativ spørreundersøkelse og analyse, handler ikke direkte om medvirkning, men sier likevel noe om arbeidsbelastning og utfordringer kontaktpersoner opplever. Studien viser at arbeid i barnevernet er en kilde til psykisk stress, ofte relatert til kompleksiteten i arbeidet, organisatoriske utfordringer og arbeidsmiljøet (Geirdal et al., 2024, s. 752-753). Begrenset arbeidserfaring blant kontaktpersoner kobles til høyere nivåer av psykisk belastning (Geirdal et al., 2024, s. 753).

Utfordringer knyttet til å prate med barna

I den femte delrapporten fra prosjektet «Barnevernets undersøkelsesarbeid – fra bekymring til beslutning» undersøkes barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid. Rapporten er utarbeidet av Regionalt kunnskapssenter for barn og unge, Nord (RKBU Nord) i samarbeid med RKBU Vest, RKBU Midt Norge og Hemilsenteret ved Universitetet i Bergen på oppdrag fra Bufdir (Havnen et al., 2020). En av studiens hovedproblemstillinger handler om hvordan barn og foreldre medvirker i barnevernets undersøkelsesarbeid. Resultatene bygger på data fra 1123 undersøkelsessaker samt intervjuer med barn, foreldre og kontaktpersoner i 12 av de samme sakene (Havnen et al., 2020, s. 2). Ett av hovedfunnene var at barnevernet kun hadde samtaler med barna i 60 prosent av sakene. Andelen økte til 73 prosent for barn over seks år. Kontaktpersonene oppga at det ikke var vanskelig å snakke med barna, men at samtaler ofte uteble på grunn av faktorer som: barnets (unge) alder, barnets eksisterende kontakt med andre instanser, barnet eller foreldrenes ønske, manglende språkforståelse, eller en avklart bekymring (Havnen et al., 2020, s. 3). Bare i en tredjedel av samtaler var det dokumenterte formålet å innhente barnets mening. Ofte ble ikke barnets synspunkt tillagt selvstendig vekt, men brukt indirekte for å styrke argumentasjonen i den overordne beslutningen tatt av de voksne (Havnen et al., 2020, s. 4).

Noen av kontaktpersonene i samme undersøkelse trakk frem at det kunne være vanskelig å nå inn til ungdommer, spesielt når de ikke ville snakke med barnevernet (Havnen et al., 2020, s. 6). Ungdommene (12-18 år) som ble intervjuet i studien følte at de hadde fått god informasjon om sak og om hva som skulle skje i oppstartsfasen av kontakten med barnevernet, men at

denne informasjonen ble mindre utfyllende etter hvert (Havnen et al., 2020, s. 5). Samtaler med ungdom fant også ofte sted på skolen. Ungdommen uttrykte misnøye knyttet til dette fordi det førte til ubehag og spørsmål fra medelever. Det var også tilfellet dersom møter var hos barneverntjenesten, men ble gjennomført i skoletid. Da måtte ungdommene finne på unnskyldninger for hvorfor de måtte dra fra skolen (Havnen et al., 2020, s. 96).

Kontaktpersonene på sin side ønsket å være på tilbudssiden når det gjaldt møtested, men enkelte mente det var lettere å snakke om det som var viktig på barnevernets kontor (Havnen et al., 2020, s. 6).

De profesjonelles syn på barnet

Hasle et al. (2021) belyser de profesjonelles forståelse av barns medvirkning i barnevernet i sin studie. De ser på profesjonelles forståelse av barns medvirkning i psykisk helsevern, skolehelsetjenesten og barneverntjenesten. Datagrunnlaget er hentet fra fokusgruppeintervjuer, med blant annet sosionomer og barnevernspedagoger fra kommunalt barnevern. Studien kommer frem til kjernekategoriene «Å balansere mellom sårbarhet og autonomi» som en sentral utfordring i de profesjonelles medvirkningsforståelser. Studien belyser hvordan profesjonsutøvere navigerer mellom barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste. Den viser at et sårbarhetsfokus ofte begrenser barnas reelle deltakelse, selv når intensjonen er medvirkning. Det fører til at medvirkning ofte forblir symbolsk, der barn høres, men sjeldent får reell innflytelse på beslutninger (Hasle et al., 2021, s. 11-12).

Beskyttelse fremfor medvirkning

I en systematisk gjennomgang (av systematiske gjennomganger) av medvirkning i barnevernet identifiseres tre hovedtemaer (McCafferty & Mercado Garcia, 2024). Studien viser at barns stemmer ofte ikke blir tatt på alvor, og at deres rett til medvirkning gjerne undergraves av profesjonelle som prioriterer voksnes perspektiver. Videre blir barnas deltakelse ofte symbolsk heller enn reell. Dette kan blant annet skyldes at barnevernsarbeidere har en tilnærming som favoriserer beskyttelse fremfor myndiggjøring av barna (McCafferty & Mercado Garcia, 2024, s. 1103). Som så mange andre studier viser, fremhever også denne at relasjoner spiller en viktig rolle. Organisatoriske strukturer og varierende regelverk er forhold som gjør det utfordrende å operasjonalisere medvirkning i praksis (McCafferty & Mercado Garcia, 2024, s. 1103-1104).

Andre utfordringer som hindrer medvirkning

Til slutt vil jeg nevne noen flere utfordringer som ble belyst i FHI sin studie (Nøkleby et al., 2024). Studien er av nyere tid, viser til norske forhold og bygger på et omfattende datagrunnlag. Den viser til både organisatoriske og relasjonelle utfordringer, som ofte er tett sammenvevd.

En prioritert utfordring i studien er at barnevernets ansatte tidvis betrakter informasjon som gis til barnet, barnets meningsdannelse og ytringer som avgrensede og endelige. Medvirkning sees ikke på som en pågående prosess, som kan utvikle seg over tid (Nøkleby et al., 2024, s. 36). En annen fremtredende barriere er at formell medvirkning noen ganger kommer i veien for reell medvirkning. Gjennomgangen viser at det kan synes viktigere for kontaktpersoner å gjøre det som er juridisk korrekt, fremfor å skape trygghet for barna (Nøkleby et al., 2024, s. 35). Å krysse av på sjekklister og møte lovverkets krav trumfer relasjonsbygging med barna. En annen hindring for medvirkning er at kontaktpersoner ofte baserer seg på kategoriske vurderinger som barnets alder, helse eller funksjonsnivå. Slike kategoriseringer, som en konsekvens av organisatoriske rammebetingelser, kan bli bestemmende for hvor mye barn får medvirke (Nøkleby et al., 2024, s. 35). I studiens prioriterte utfordringer trekkes det også frem at kontaktpersoner opplever utfordringer med å skape en trygg atmosfære for barn og unge når de skal snakke sammen (Nøkleby et al., 2024, s. 37).

Gjennomganger av helsetilsynet – barns medvirkning

Helsetilsynet har hatt flere gjennomganger hvor barnevernets arbeid har vært tema (Helsetilsynet, 2019, 2022). Selv om disse rapportene ikke er tradisjonell forskning, gir de verdifull innsikt i hvordan barneverntjenester arbeider med barns medvirkning, og hvilke praktiske utfordringer som oppstår.

I 2016 fikk Statens helsetilsyn i oppdrag fra Barne- og likestillingsdepartementet å evaluere barnevernssaker behandlet i fylkesnemndene. Gjennomgangen omfattet 106 saksdokumenter, og hadde som formål å identifisere når det svikter eller fungerer godt, samt å vurdere kvaliteten på barnevernfaglige avveininger og beslutninger (Helsetilsynet, 2019, s. 5). Rapporten viser at barns synspunkter ofte ble notert, men at de ikke nødvendigvis ble tatt med i vurderinger eller brukt som grunnlag for beslutninger (Helsetilsynet, 2019, s. 8). Barneverntjenestene snakker også med barna i mindre grad når det planlegges og iverksettes hjelpetiltak enn i undersøkelsessaker. Det er altså ulikt hvor mye barn blir snakket med i de ulike fasene av en barnevernssak (Helsetilsynet, 2019, s. 59). I de gjennomgåtte sakene var

det i liten grad dokumentert om barna gis informasjon om rettigheter og prosesser i barneverntjenestens arbeid. I sakene der barna ikke var snakket med, gikk det ikke frem hvorfor, og i mange av sakene ble det gjort for lite for å tilrettelegge for samtaler med de yngste barna. Alle faktorer som kan bidra til å redusere barnets mulighet for reell medvirkning (Helsetilsynet, 2019, s. 8).

Et landsomfattende tilsyn i 2021 og 2022 avdekket lignende funn (Helsetilsynet, 2022). Barns rett til medvirkning var et sentralt område som mange barneverntjenester sviktet på (Helsetilsynet, 2022, s. 4). Statsforvalteren gjennomgikk praksis ved 90 ulike barneverntjenester, og fant at mange av dem ikke sikret barns medvirkning på en tilfredsstillende måte. Selv om de fleste kontaktpersoner snakket med barna, var det ikke alltid at samtalene fokusert på det bekymringen omhandlet (Helsetilsynet, 2022, s. 12). Videre fremhevet tilsynet manglende synliggjøring av hvordan barnets mening ble vektlagt i barnevernets vurderinger. Flere barneverntjenester oppdaget at de ikke hadde gitt barna tilstrekkelig informasjon om konklusjonene i undersøkelsene, noe som er et brudd på barns rett til medvirkning (Helsetilsynet, 2022, s. 21-22).

2.2 HVILKE FORHOLD FREMMER MEDVIRKNING?

Mange studier peker på hva som fremmer barns medvirkning i barnevernssaker. Her trekkes relasjon, tillit og faglig kompetanse ofte frem som avgjørende faktorer.

Relasjon, tillit, tid og kompetente kontaktpersoner

Det forholdet som er mest fremtredende i litteraturen er relasjon mellom kontaktperson og barn. Relasjon mellom saksbehandler og barn er en svært betydningsfull faktor som er med på å fremme og å fasilitere medvirkning. I Veronika Paulsen (2016) sin artikkel «Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet», som en del av hennes doktorgradsarbeid, fremhever ungdommene først og fremst at en nær og trygg relasjon i barnevernet er viktig for å få til medvirkning. Studien bygger på kvalitative intervjuer med 45 ungdommer i alderen 16-26 år. Paulsen utforsker to problemstillinger, hvorav den ene er spesielt relevant for min oppgave. Dette handler om hvilke faktorer som påvirker graden av medvirkning. Paulsen (2016, s. 12) konkluderer med at graden av medvirkning påvirkes av antall møtepunkter som ungdommene har med kontaktpersonene og ungdommenes alder, men at det som ser ut til å ha størst betydning og innvirkning er relasjonen mellom ungdommen og kontaktpersonen i

barnevernet. Relasjonen må bygge på tillit og respekt. De unge må oppleve at kontaktpersonene hører det de sier og at de blir tatt på alvor og lyttet til (Paulsen, 2016, s. 13).

En annen artikkel som peker på relasjon og tillit som viktige faktorer for medvirkning er: «Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support» (Husby et al., 2018). I studien er det gjennomført intervjuer med ti barn hvor de forteller om deres erfaringer knyttet til samarbeid med ansatte i barnevernet. Artikkelen identifiserer ulike måter fagfolk i systemet kan tilrettelegge for barns deltakelse og medvirkning. Et tillitsfullt forhold mellom barnet og kontaktpersonen trekkes frem som et sentralt aspekt. Barna ønsker å bli lyttet til, få emosjonell støtte, og de var opptatt av at de profesjonelle kunne tolke deres signaler, spesielt hvis de var triste og lei seg. For at barna trygt skulle kunne delta på møter ønsket de å inngå i nære relasjoner med kontaktpersonene, og dette handlet om å ha tillitt til de som skulle hjelpe dem. For barna var også kroppsspråket til de profesjonelle svært viktig, og at samhandling kunne skje via lek (Husby et al., 2018, s. 446-447).

2.3 KOMPARATIVE STUDIER

Det er gjennomført en del komparative studier om barn og unges medvirkning, hvor det sees på forskjeller mellom ulike land. En slik sammenligning og differensiering er ikke jeg opptatt av i min oppgave. Imidlertid sier denne forskningen noe om barnevernsarbeidere sin oppfatning av barn og unges medvirkning. Derfor velger jeg å presentere to komparative studier, men uten å fremheve hvordan medvirkning forstås i ett land sammenlignet med et annet. Begge studiene er basert på mange kvalitative intervjuer, som gir et rikt datagrunnlag for analyse.

Første studie er *Child welfare workers' perceptions of children's participation: A comparative study of England, Norway and the USA (California)* av Križ og Skivenes (2017). Funnene som er presentert i artikkelen er basert på 91 kvalitative intervjuer. I alle tre landene tolket barnevernsarbeiderne «barns deltakelse» primært som å høre barnets mening og å samle informasjon (Križ & Skivenes, 2017, s. 18). Kontaktpersonene trakk frem alder, modenhet, beskyttelsesfaktorer og evnen til å danne egen mening som avgjørende faktorer for hvordan barn skulle bli lyttet til, spesielt i beslutningssituasjoner (Križ & Skivenes, 2017, s. 13). En tredel av utvalget var opptatt av at behovet for å beskytte barn mot potensielle skadelige

effekter ved deres deltakelse, og at barn ikke alltid vet sitt eget beste (Križ & Skivenes, 2017, s. 18).

Den andre studien er «*Hearing the child*» av Archard og Skivenes (2009), som baserer seg på 53 semistruktuerte intervjuer med erfarne barnevernsarbeidere fra Norge og England. Formålet med studien var å undersøke hvordan kontaktpersonene forstår barns deltakelse og medvirkning i barnevernssaker, hvilke dilemmaer som kan oppstå, og hvordan barns rett til å bli hørt faktisk blir ivaretatt (Archard & Skivenes, 2009, s. 394). Mange av kontaktpersonene i studien mente at barns deltakelse er viktig, både fordi det viser respekt for barnets rettigheter, men også fordi det er deres liv det handler om. Noen av kontaktpersonene var opptatt av å bygge tillit ved bruk av barnesensitive tilnærminger, slik som tilpasset kommunikasjon og andre kreative metoder for å få frem barnets stemme (Archard & Skivenes, 2009, s. 395). Likevel oppstod det ofte utfordringer når det skulle sikres reell medvirkning og deltakelse. Barnets medvirkning ble ofte redusert til en symbolsk prosess, hvor synspunktene sjeldent hadde reell innvirkning på beslutninger. I denne studien ble også barns beskyttelsesbehov ofte prioritert fremfor å involvere barnet i beslutninger. Ytterligere utfordringer skapes grunnet organisatoriske begrensninger, slik som tidspress og ressursmangler (Archard & Skivenes, 2009, s. 396-397).

2.4 INTERNASJONAL FORSKNING OM MEDVIRKNING

Den internasjonale forskningen på barn og unges medvirkning i barnevernet oppleves å ha flere likheter med forskningen som omhandler samme forhold i norsk barnevern.

I en studie av Woodman et al. (2023) ble det gjennomført 467 spørreskjemaundersøkelser og 18 dybdeintervjuer med barnevernsarbeidere i Australia (Woodman et al., 2023, s. 128). Formålet med undersøkelsen var å utforske hvordan barnevernsarbeiderne forstod barn og unges medvirkning (Woodman et al., 2023, s. 125). Noen av studiens hovedfunn var at barnevernsarbeidere har varierende oppfatninger av hva barns medvirkning innebærer. Noen kontaktpersoner så medvirkning som en del av en barnefokusert praksis, mens enkelte mente det er mulig å gjøre beslutninger ut fra barnets beste uten å nødvendigvis høre barnets stemme direkte (Woodman et al., 2023, s. 129). Deltakerne i studien kunne se flere fordeler ved å la barn medvirke. Det kunne blant annet føre til bedre relasjon mellom kontaktperson og barn, gjøre beslutningene bedre og redusere barnets opplevelse av maktesløshet ved å gi dem en følelse av kontroll over eget liv (Woodman et al., 2023, s. 129-130). Transparente prosesser

ble også trukket frem av kontaktpersonene som viktig for god medvirkning. For eksempel, når barns ønsker ikke kan oppfylles, er det avgjørende at barnet forstår hvorfor beslutningen ble tatt. Dette handler om å forklare barna prosessene og beslutningene i tillegg til å dokumentere hva barna mener om det (Woodman et al., 2023, s. 130-131). Det kom frem i studien at kontaktpersonene anerkjente barns rett til å bli hørt som en grunnleggende menneskerettighet, men de påpekte samtidig at det ikke alltid realiseres i praksis. Dette kan skyldes ulike barrierer for medvirkning, som også trekkes frem som et viktig funn i denne studien. De barrierene som nevnes er tidsmangel og høy turnover. Dette er barrierer som gjør det vanskelig å bygge tillit og gjøre relasjonsskapende arbeid som er nødvendig for å få frem barnas stemme. I tillegg kan hyppig utskiftning av kontaktpersoner gjør at barn og unge blir med tilbakeholdne med å dele viktig informasjon (Woodman et al., 2023, s. 131).

En annen studie med barn og unges medvirkning i barnevernet som tema er «Seeing eye to eye or not?» av (van Bijleveld et al., 2014). Studien tar utgangspunkt i 16 semistrukturerte intervjuer med kontaktpersoner og 16 intervjuer med unge i det nederlandske barnevernet (van Bijleveld et al., 2014, s. 254-255). Av kontaktpersonene ble medvirkning ofte beskrevet som en form for involvering av barnet i beslutninger som tas av barneverntjenesten. Typiske begreper de brukte for å beskrive dette var «informere» «involvere» «forklare» og «spørre barnet om deres behov». Det var få kontaktpersoner som eksplisitt nevnte at barnets perspektiv aktivt skulle brukes i beslutninger, men at fokuset var på å samle inn informasjon om barnet og dere behov slik at de voksne kunne gjøre beslutningene (van Bijleveld et al., 2014, s. 255).

Når kontaktpersonene skulle definere medvirkning trakk de ofte frem barrierer og begrensninger ved å involvere barn og unge. En av barrierene som ble nevnt var barnets alder og modenhet. Yngre barn ble oftere sett på som ute av stand til å forstå de komplekse situasjonene og/eller uttrykke sine ønsker tydelig. Noen av kontaktpersonene mente at barn under seks år ikke burde inkluderes fordi de ikke er i stand til å gi uttrykk for egne behov eller forstå alvorlighetsgraden av situasjonen (van Bijleveld et al., 2014, s. 256).

Også organisatoriske begrensninger ble nevnt som et hinder for å inkludere barn på en meningsfull måte. Dette handlet blant annet om høyt arbeidspress og tidsmangel. I tillegg opplevde kontaktpersonene ofte barnets beskyttelse hadde forrang foran barns medvirkning (van Bijleveld et al., 2014, s. 256). Sammenfattet viser funnene at kontaktpersonene i studien har en variert og til tider begrenset forståelse av barns medvirkning. Flere ser på medvirkning

mer som en prosess for å informere barnet, snarere enn å gi dem reell innflytelse på beslutninger. Selv om noen av kontaktpersonene anerkjenner barnets rett til å delta, blir medvirkning ofte brukt som et middel for å oppnå samarbeid istedenfor som en måte å gi barnet makt over eget liv (van Bijleveld et al., 2014, s. 255-256).

De unge som var intervjuet i denne studien forstod derimot medvirkning annerledes. For dem var det en helt sentral del av medvirkningen å *bli informert*. De ville forstå hva som skjer, hvorfor beslutninger gjøres og hvor lang tid ulike prosesser vil ta. De unge informantene hadde opplevd at de ble spurt om hva deres mening var, men ofte at meningen deres ikke ble hørt eller vektlagt. Majoriteten av barna opplevde ikke at kontaktpersonene hadde tatt dem på alvor og at de heller ikke hadde tid til å skape en god nok relasjon til at barna ønsket å dele sine meninger (van Bijleveld et al., 2014, s. 256-257).

I Birgitte S. Jensen (2014) sin doktorgrad intervjuet hun danske barn og unge i en alder av 10-18 år, som enten har mottatt hjelpetiltak eller har vært plassert utenfor hjemmet. I tillegg intervjuet hun unge voksne i alderen 18-26 år som tidligere har vært plassert utenfor hjemmet. Fokuset for avhandlingen er på barn og unges egne fortellinger om og opplevelser med «sociale myndigheter» praksis for medvirkning.

Samlet sett beskriver barna medvirkningspraksisen i det danske barnevernet som noe problematisk og vanskelig å forholde seg til. Det er fordi de opplever lite reell medvirkning. De opplever å bli involvert symbolsk, eller ikke involvert i det hele tatt. Studien viser at barna og ungdommene blir involvert for å vise at de administrative prosedyrene er fulgt, og at dette går på bekostning av deres faktiske innflytelse på beslutninger som angår deres eget liv (Jensen, 2014, s. 257-259). Avhandlingen viser videre at de fleste barn ønsker å ha innflytelse på beslutninger som omhandler deres liv, men at det er vanskelig å kjempe seg til handlingsrom som kompetente aktører i klientposisjonen de befinner seg i (Jensen, 2014, s. 258). For at de utsatte barna skal kunne oppnå reell medvirkning er det nødvendig med støtte fra de voksne (Jensen, 2014, s. 259).

2.5 OPPSUMMERT

Den tidligere forskningen er relevant for denne studien fordi den belyser både utfordringer og muligheter som finnes når det gjelder å sikre barn og unges medvirkning i barnevernet. Barns medvirkning er juridisk forankret, men det er mange utfordringer som hindrer reell medvirkning. Relasjon, tillit og faglig kompetanse er avgjørende faktorer for å tilrettelegge

for og ivareta barns medvirkning. Min studie bygger videre på disse innsiktene ved å utforske hvordan kontaktpersoner i kommunalt barnevern ivaretar og tilrettelegger for medvirkning i praksis. Denne studien kan fungere som et supplement til den eksisterende forskningen ved å løfte frem kontaktpersoners personlige refleksjoner. Den kan gi innsikt i hvordan medvirkning praktiseres i hverdagen, hvilke utfordringer det byr på og hvordan kontaktpersonene tilnærmer seg begrepet.

3 TEORETISKE PERSPEKTIVER

Medvirkning er presentert som en grunnleggende rettighet for barn og unge, noe som stiller spesifikke krav til hvordan kontaktpersoner utøver sitt arbeid. Dette kapittelet presenterer oppgavens teoretiske rammeverk, som skal belyse hvordan kontaktpersoner arbeider med, tilrettelegger for og ivaretar barn og unges medvirkning.

Først introduserer jeg begrepet *skjønn*, som er sentralt for profesjonelle beslutninger i barnevernet. Dette danner bakteppet for Michael Lipsky (1980) sin teori om bakkebyråkratiet, som forklarer hvordan profesjonelle balanserer regelverk, ressurser og individuelle behov i praksis. I tillegg viser jeg til Zacka (2017) og Lipsky (1980) sine teorier om profesjonell rolleforståelse og verdier. Videre presenterer jeg empowermentteori (Freire, 1999), og ulike aspekter ved en myndiggjørende praksis i barnevernet. Disse teoriene gir en normativ ramme for å forstå hvordan kontaktpersoner kan tilrettelegge for og ivareta barns stemmer i beslutningsprosesser.

3.1 SKJØNN

Å utøve skjønn kan beskrives som kjernen i profesjonelt arbeid (Oterholm, 2015). Begrepet skjønn kan forstås på ulike måter. Grimen og Molander (2008) forklarer skjønn som en praktisk resonneringsform – en kognitiv prosess der ulike hensyn veies opp mot hverandre for å komme frem til en hensiktsmessig beslutning. I profesjonelle sammenhenger omtales dette som faglig skjønn, hvor profesjonelle anvender sin kunnskap og erfaring for å fatte beslutninger i enkelttilfeller (Grimen & Molander, 2008).

Strukturelt skjønn oppstår når klare regler eller prosedyrer ikke dekker alle situasjoner (Grimen & Molander, 2008). Det innebærer at profesjonelle må gjøre vurderinger innenfor de rammene lover, regler og prosedyrer gir, men også fylle inn «hullet i smultringen» – det rommet der regelverket ikke gir et tydelig svar (Dworkin, 1978, s. 31 referert i Grimen & Molander, 2008, s. 181). Slike vurderinger gir de profesjonelle et handlingsrom, men krever samtidig at beslutningene kan begrunnes overfor både myndigheter og de individene som påvirkes av dem (Grimen & Molander, 2008, s. 182).

3.2 MICHAEL LIPSKY OG BAKKEBYRÅKRATIET

I 1980 introduserte Michael Lipsky begrepet «Street-Level Bureaucracy» (Lipsky, 1980), som på norsk oversettes til «bakkebyråkratiet». akkebyråkratier er offentlige organisasjoner med

en stor andel ansatte som betegnes som «bakkebyråkrater». Disse er tjenestepersoner i offentlig sektor som har direkte kontakt med samfunnets borgere gjennom sitt arbeid, og som utøver stor grad av skjønn (Lipsky, 1980, s. 3). Dette gjelder yrkesutøvere som ofte må ta viktige avgjørelser under betydelig frihet og uklare omstendigheter. De håndterer komplekse og udefinerte problemstillinger uten forhåndsbestemte løsninger, noe som gjør profesjonell skjønnsutøvelse både nødvendig og uunngåelig (Lipsky, 1980, s. 3-4).

De komplekse situasjonene bakkebyråkrater møter, gjør at verken regler eller rutiner alene er tilstrekkelige for å håndtere dem på en god måte (Lipsky, 1980, s. 15). Videre er mangel på ressurser og prestasjoner som ikke lar seg måle, kjennetegn ved arbeidsforholdene for bakkebyråkrater (Lipsky, 1980, s. 27). I tillegg har bakkebyråkrater makt til å gi eller nekte tjenester til mennesker som oppsøker dem. Dette bidrar til å gjøre slike systemer politisk kontroversielle (Lipsky, 1980, s. 4). Kontroversene blir særlig tydelige i barnevernet, der tjenester også kan bli pålagt mennesker som ikke selv oppsøker dem.

3.2.1 Skjønn i bakkebyråkratiet

Avgjørelser fattet av bakkebyråkrater kan i stor grad påvirke menneskers liv. Det er avgjørelser som ofte tas i øyeblikket, og de skjer i direkte ansikt-til-ansikt-kontakt med brukerne (Lipsky, 1980, s. 8-9). Derfor er det relasjonelle aspektet i bakkebyråkratenes arbeid svært viktig (Christiansen & Kojan, 2023, s. 33). Arbeidet deres skiller seg dermed fra det byråkratiske idealet om upersonlig arbeid og beslutningstaking basert kun på dokumentasjon (Lipsky, 1980, s. 9). Brukerne har ofte en forventning om å kunne medvirke i egne prosesser (Terum, 2021), noe som krever fleksibilitet fra bakkebyråkratenes side.

Som nevnt må bakkebyråkrater ta avgjørelser i komplekse situasjoner der rutiner og regler ikke gir tilstrekkelige svar. Ofte mottar de ikke detaljerte instruksjoner om hvordan oppgaver skal løses, da behovene til brukerne er individuelle (Lipsky, 1980, s. 15). I slike situasjoner oppstår rommet for *strukturelt skjønn* slik Grimen og Molander (2008) beskriver det. Bakkebyråkratene må balansere (tvetydige) mål og krav fra sine overordnede samtidig som de fatter beslutninger på grunnlag av de samme kravene (Lipsky, 1980). De må veksle mellom medfølelse og fleksibilitet på den ene siden, og upartiskhet og streng regelverksbruk på den andre (Lipsky, 1980, s. 15-16).

På den ene siden forventes det at bakkebyråkrater er relasjonelle i møte med brukerne og foretar riktige vurderinger sett «nedenfra». Samtidig skal de følge lover, regler og

imøtekomme krav «ovenfra». Dette skaper en dobbeltrolle for bakkebyråkratene (Lipsky, 1980). Det fører også til en pågående diskusjon om hvorvidt bakkebyråkrater bør få større rom for skjønn, eller om dette rommet bør innskrenkes. Resultatet er at bakkebyråkrater ofte ender opp i krevende mellomposisjoner, der det er utfordrende å tilfredsstille både brukernes behov og systemets krav (Kirkebøen, 2013).

3.2.2 Bakkebyråkratenes dilemmaer

Bakkebyråkrater møter ofte utfordringer når de skal iverksette føringer som gis ovenfra. Statens interesser kan ikke alltid ivaretas fullt ut i den komplekse arbeidshverdagen bakkebyråkratene står overfor (Lipsky, 1980, s. 19). I følge Lipsky (1980, s. 22) opplever bakkebyråkratene i større grad enn lovgiverne den konkrete kompleksiteten i situasjonene de møter. En av de største utfordringene i offentlige tjenester er å balansere lik behandling med individuelle hensyn. Lipsky (1980, s. 22-23) argumenterer for at det kan oppleves urettferdig å behandle alle brukere likt, ettersom mennesker er mer enn byråkratiske karakteristika som alder, kjønn eller inntekt. For eksempel gir det liten mening å vurdere et barn kun basert på alder, da dette ikke nødvendigvis gir et fullstendig bilde av barnets behov.

Manglende tid og ressurser forsterker disse dilemmaene, og bakkebyråkrater må ofte fatte avgjørelser uten tilstrekkelig informasjon eller betenkingstid (Lipsky, 1980, s. 29). Oppgaver som dokumentasjon og papirarbeid – som er mer «målbare» – kan ende opp med å bli prioritert foran direkte arbeid med brukerne. Dette kan påvirke brukernes opplevelse av kvaliteten på tjenestene (Lipsky, 1980, s. 30-31), og konsekvensene kan være lengre ventetider, kortere møter og mindre personlig oppfølging.

Ambivalensen mellom kravene ovenfra og behovene nedenfra er et sentralt trekk ved bakkebyråkratenes arbeid. Å være den «ideelle bakkebyråkrat» som balanserer denne tosidigheten, er nærmest umulig på grunn av ressursmangel og strukturelle begrensninger (Lipsky, 1980, s. 82). Lipsky (1980, s. 31) påpeker at bakkebyråkrater ofte føler at de gjør en dårlig jobb og opplever utilstrekkelighet i sitt arbeid. Dette skjer til tross for at det egentlig er omstendighetene rundt jobben som skaper utfordringene.

3.2.3 Bakkebyråkratenes rolle og tilnærming

Når dilemmaer oppstår i bakkebyråkratenes arbeidshverdag, vil de i følge (Lipsky, 1980) benytte ulike tilnærminger. Han skiller mellom «advocacy» og «alienation». Dette refererer til hvordan bakkebyråkratene kan opptre som støttespillere (advocates) for brukerne, samtidig

som de kan oppleve en form for fremmedgjøring (alienation) i sitt arbeid. Lipsky (1980, s. 72-73) forklarer at bakkebyråkrater ofte starter i jobben med et sterkt ønske om å hjelpe mennesker og gjøre en forskjell. I rollen som støttespiller ser de seg selv som forsvarere av brukernes behov og forsøker å tilpasse tjenestene for å møte individuelle krav. Dette kan innebære å navigere rundt byråkratiske regler og restriksjoner for å sikre bedre løsninger.

Samtidig kan bakkebyråkratene oppleve en følelse av avstand og maktesløshet i sitt arbeid, som kan føre til fremmedgjøring. Lipsky (1980) identifiserer fire hovedkilder til denne følelsen. For det første arbeider bakkebyråkratene ofte bare med deler av brukerens problem, uten å følge hele prosessen. For det andre har de begrenset kontroll over utfallet av arbeidet sitt. For det tredje kan de ikke alltid påvirke de grunnleggende livsomstendighetene til brukerne. Til slutt peker Lipsky på tidspress og en konstant følelse av å være på etterskudd i arbeidet (Lipsky, 1980, s. 76-79).

Som støttespillere kan bakkebyråkrater levere bedre og mer tilpassede tjenester ved å prioritere brukernes behov. Imidlertid blir rollen utfordrende på grunn av tidspress, ressursmangel og organisatoriske krav. Dette kan føre til frustrasjon og en følelse av utilstrekkelighet når idealene om grundig og godt arbeid ikke lar seg realisere (Lipsky, 1980, s. 72-74).

I en fremmedgjørende rolle kan bakkebyråkrater velge å opprettholde avstand til brukerne for å beskytte seg mot den emosjonelle belastningen som følger med arbeid tett på sårbare grupper (Lipsky, 1980, s. 75). Fremmedgjøring kan også manifestere seg som en standardisert tilnærming, som muliggjør effektiv håndtering av arbeidsmengden (Lipsky, 1980, s. 76). Lipsky (1980, s. 76-77) understreker at en viss distanse kan bidra til objektivitet i beslutningstaking, ved å forhindre at bakkebyråkrater blir for påvirket av individuelle omstendigheter. Selv om fremmedgjøring kan ha praktiske fordeler, kan den også gjøre arbeidet upersonlig og mekanisk. Dette kan redusere bakkebyråkratens evne til å ivareta brukernes interesser og opprettholde sterke relasjoner (Lipsky, 1980, s. 70-80).

Bakkebyråkratenes moralske disposisjoner

Bernado Zacka (2017) bygger videre på Lipskys begrep om bakkebyråkrater og undersøker hvordan skjønnet preger deres arbeidshverdag. Skjønnet gjør det mulig for bakkebyråkrater å anvende generelle regler på konkrete situasjoner, noe som gjør dem til moralske aktører med ansvar for rettferdige beslutninger (Zacka, 2017, s. 34-35). Zacka (2017, s. 65) beskriver

hvordan bakkebyråkrater tenderer mot bestemte posisjoner i vurderingen av skjønnsbaserte spørsmål, og hvordan slike disposisjoner påvirker deres tilnærming til saker, oppfatning av brukere og valgte løsninger. De moralske disposisjonene gir stabilitet og forutsigbarhet i arbeidet og former bakkebyråkratenes yrkesidentitet. Zacka (2017, s. 88) illustrerer dette med en trekant som representerer tre idealtypiske disposisjoner: «indifference» (likegyldighet), «care» (omsorg) og «enforcement» (håndhevelse). Selv om disse disposisjonene forenkler virkeligheten, understreker Zacka (2017, s. 89) at bakkebyråkrater ofte veksler mellom dem basert på situasjonen.

Den første disposisjonen, *den likegyldige*, beskriver bakkebyråkrater som opprettholder personlig distanse til brukerne og fokuserer på effektivitet og nøytralitet. Denne tilnærmingen kan beskytte mot emosjonell utmattelse, men risikerer å overse individuelle behov og føre til bruk av standardløsninger i komplekse situasjoner (Zacka, 2017, s. 101-102). Blind etterlevelse av retningslinjer kan resultere i urettferdighet i enkeltsaker, der brukerne blir sortert i kategorier med forhåndsdefinerte løsninger (Zacka, 2017, s. 103-104).

Den andre disposisjonen, *omsorgsgiveren*, er preget av et sterkt fokus på brukernes unike behov. Her behandles brukerne som individer, ikke som «saker» (Zacka, 2017, s. 105). Denne tilnærmingen kan gjøre velferdstjenester mindre byråkratiske og mindre skremmende for brukerne (Zacka, 2017, s. 104). Likevel kan den også føre til avhengighet og paternalistiske relasjoner mellom hjelper og bruker, noe som motarbeider prinsippet om autonomi og hjelp til selvhjelp. I tillegg krever det mye tid, innsats og emosjonell energi å være en omsorgsgivende bakkebyråkrat, og det er lite bærekraftig over tid. Slike byråkrater er mer utsatt for utbrenthet, ettersom gapet mellom forventninger og virkelighet kan være utfordrende (Zacka, 2017, s. 105-106).

Den tredje disposisjonen er *håndheveren* – en bakkebyråkrat som prioriterer regler og søker å opprettholde rettferdighet gjennom likebehandling. Dette kan være effektivt i situasjoner som krever makt og tvang, men det risikerer samtidig å ignorere brukernes individuelle omstendigheter (Zacka, 2017, s. 106). Håndheveren kan fremstå som rigid og lite fleksibel, noe som begrenser evnen til å håndtere komplekse behov. Videre kan en overdreven vektlegging av regelverk oppleves som lite omsorgsfullt av brukerne (Zacka, 2017, s. 107-108).

Bakkebyråkrater i barnevernets førstelinje

Lipsky (1980) sin teori om bakkebyråkrater setter søkelys på hvordan institusjonelle rammer og skjønnsutøvelse påvirker kontaktpersonenes arbeid. Teorien gir et solid grunnlag for å analysere kontaktpersonenes dobbeltrolle, som handler om å balansere barnas behov med kravene i lovverket de arbeider etter. Det er verdt å merke seg at brukerens (barnets) perspektiv i liten grad er inkludert i Lipskys teori. Denne begrensningen er imidlertid mindre problematisk i min oppgave, som er opptatt av kontaktpersonenes praksis. Jeg undersøker deres handlingsrom og hvilke faktorer de selv fremhever som viktige i møte med barn og unge.

Lipskys teori er basert på amerikanske sosialkontorer fra 1970-tallet. Den norske velferdsstaten, derimot, kjennetegnes av sterk offentlig regulering, sosial omfordeling og et fokus på likhet. Dette reiser spørsmål om Lipskys teori er fullt ut overførbar til dagens norske kontekst. Likevel argumenteres det for at teorien fortsatt er høyst relevant og anvendelig i denne sammenhengen (Hatland et al., 2018, s. 246).

Zacka's (2017) idealtypiske moralske disposisjoner kan oppfattes som forenklede modeller, men de gir nyttige analytiske verktøy for å illustrere og analysere mønstre i kontaktpersonenes praksis. De åpner for en forståelse av hvordan kontaktpersoner balanserer mellom relasjonelle og strukturelle hensyn.

3.3 SOSIALPEDAGOGIKK I MODERNE BARNEVERN

Sosialpedagogikk er en fagdisiplin innen human- og samfunnsvitenskap som fokuserer på mennesker i sårbare situasjoner. Temaer som individualitet, myndighet og selvbestemmelse står sentralt. Sosialpedagogikken legger vekt på praktisk handling som kan bidra til endring, og utforsker hvordan individet kan inkluderes i fellesskapet. Gjennom tilrettelegging skal individet, basert på sine egne forutsetninger, oppleve verdighet og bli anerkjent som et myndig subjekt med rett til å få sin stemme hørt (Juul, 2019, s. 54-55).

Jeg presenterer først empowermentteori med utgangspunkt i Freire (1999), og anvender deretter sekundærlitteratur for å beskrive ulike aspekter ved en myndiggjørende praksis i barnevernet.

3.3.1 Empowerment og Paulo Freire

Innenfor sosialpedagogikken inner vi begrepet empowerment, også kjent som myndiggjøring på norsk (Askheim & Starrin, 2007). Empowerment kan beskrive både et mål og en prosess, og vektlegger frigjøring: Mennesker reduserer – eller får redusert – sin avmakt og oppnår (eller tilkjennes) økt innflytelse over eget dagligliv (Slettebø, 2000, sitert i Follesø, 2007, s. 128).

En av de mest betydningsfulle bidragsyterne til empowermentteori er Paulo Freire (1921–1997), en brasiliansk pedagog og sosialarbeider som arbeidet for en frigjørende og politisk bevisst pedagogikk. Hans hovedverk, *Pedagogy of the Oppressed* (1968), ble oversatt til norsk av Sissel Lie Hagen som *De undertryktes pedagogikk* (1999). Jeg tar utgangspunkt i den norske oversettelsen. Selv om Freires teori i hovedsak er rettet mot utdanningssystemet, mener jeg at begrepene og tankegangen også er relevante i en barnevernkontekst.

Ett av begrepene Freire (1999) introduserer er *bankpedagogikk* – en tradisjonell og hierarkisk form for undervisning der læreren ensidig overfører kunnskap til elevene. Læreren fremstår som en autoritet, mens elevene forblir passive tilskuere (Freire, 1999, s. 54-56). Som en motsetning til denne pedagogikken introduserer Freire begreper som frigjøring, dialog og kjærlighet, som jeg mener er særlig relevante for denne oppgaven.

Frigjøring

Freire arbeidet for en frigjørende og politisk bevisst pedagogikk, der målet er å utjevne maktforskjeller mellom fagfolk og brukere (Rønning, 2007, s. 40). Freire (1999, s. 63) beskriver frigjøring som en prosess der individet beveger seg fra undertrykkelse til en tilstand av selvbevissthet, frihet og deltakelse. Når Freire (1999) diskuterer frigjøring, understreker han at prosessen i stor grad avhenger av de undertrykte selv:

Denne lærdom og læretid må imidlertid komme fra de undertrykte selv og fra dem som virkelig står sammen med dem. Ved å kjempe for å gjenvinne sitt menneskeverd, som enkeltindivider og som folk, vil de forsøke å gjenvinne den sanne gavmildhet. Hvem er bedre egnet til å forstå hva som er et ufritt samfunn enn de undertrykte? Hvem kan bedre forså hvor nødvendig frigjøring er? Den vil ikke bli definert ved tilfeldigheter, men gjennom praksis i deres søken etter den, gjennom deres forståelse av at det er nødvendig å kjempe for den. (Freire, 1999, s. 26)

Freire (1999, s. 50) sier også at ingen kan frigjøres ved egne krefter alene. Frigjøring er en prosess som må skje gradvis, gjennom individets egeninitierte handling og bevisstgjøring, og den må foregå i relasjon (dialog) med andre. Han poengterer at den frigjørende pedagogikken

forutsetter at lærere fungerer som elevenes medspillere og hjelper dem å forstå egen situasjon gjennom dialog og kritisk refleksjon: det er en type «... pedagogikk som må utformes i samarbeid med, ikke for de undertrykte (enten dette nå er enkeltindivider eller hele folk) i den alltid pågående kampen for å gjenvinne deres menneskeverd» (Freire, 1999, s. 30).

Frigjøringen skal handle om hvordan et menneske blir deltaker i et likeverdig fellesskap og bygger opp sin identitet ved å ta ansvar i eget miljø (Freire, 1999, s. 11). De som engasjerer seg for frigjøring, vil ikke akseptere at mennesket er et tomt beger som kan fylles av andre eller underlegges en bankpedagogikk. I stedet anerkjenner de mennesket som en bevisst og handlende aktør (Freire, 1999, s. 63).

Freire (1999, s. 25) påpeker at alle forsøk på å «mildne» undertrykkernes makt av hensyn til de undertrykte, uunngåelig vil komme til uttrykk som falsk gavmildhet. Slik falsk gavmildhet opprettholder et samfunn der de undertrykte forblir nettopp dette, fordi den ikke frigjør dem til å bli frie mennesker (Freire, 1999, s. 26). Frigjøring handler derfor ikke nødvendigvis om individets frihet til å gjøre som en selv vil, men om å fungere som et ansvarlig subjekt i fellesskap med andre. Toleranse og respekt for ulikheter er grunnleggende verdier i denne prosessen (Freire, 1999).

Dialog

Freire (1999) legger stor vekt på dialog som en sentral prosess i den frigjørende pedagogikken. Ifølge ham er dialog en forutsetning for menneskelig utvikling, læring og, til slutt, frigjøring. Han beskriver dialog som et møte mellom mennesker hvor kunnskap, erfaringer og ideer deles og utvikles i fellesskap (Freire, 1999, s. 71-73). Dette står i skarp kontrast til bankpedagogikken, som er autoritær og hierarkisk, der kunnskap blir påtvunget ovenfra. Dialog, derimot, er avgjørende for å fremme et ekte menneskelig fellesskap og forutsetter gjensidig tillit, kritisk refleksjon og en felles innsats. Den kan ikke reduseres til en ensidig overføring av informasjon fra én part til en annen. Snarere må dialog forstås som et aktivt samspill mellom parter som betrakter hverandre som likeverdige (Freire, 1999, s. 73-76).

Kjærlighet

Freire (1999) understreker at kjærlighet er avgjørende for frigjøring fordi den sikrer respekt, menneskelig verdighet og en dyp forpliktelse til dialogens transformative potensial. Uten kjærlighet vil dialogen bli overfladisk, maktpreget og dominert av autoritet. En dialog basert

på kjærlighet skaper en atmosfære der deltakerne kan være åpne og sårbare – noe som er avgjørende for ekte og meningsfull kommunikasjon (Freire, 1999, s. 76-79).

Freire (1999) beskriver kjærlighet som mer enn en følelse; den er også en handling. Kjærlighet innebærer å møte andre mennesker med respekt, aksept og anerkjennelse. Det betyr å møte andre som likeverdige, med en oppriktig interesse for deres erfaringer, perspektiver og muligheter. Kjærlighet er nært knyttet til handling, refleksjon og det Freire (1999) omtaler som frigjøring. Den fungerer som en drivkraft for å bygge solidaritet mellom mennesker. Kjærlighetens styrke ligger i ønsket om å skape et samfunn som respekterer alle mennesker som likeverdige. På denne måten blir kjærlighet en essensiell komponent i dialogens frigjørende natur (Freire, 1999, s. 80-82).

3.3.2 Dialog, frigjøring og kjærlighet i barnevernet

Paulo Freires begreper er relevante for denne oppgaven, da de belyser hvordan kontaktpersoner kan arbeide med barn og unges medvirkning gjennom relasjonelt og respektfullt arbeid. Frigjøring fremhever betydningen av å tilrettelegge for at barn opplever autonomi og får en reell stemme i beslutningsprosesser. Dialog understreker nødvendigheten av gjensidig og tillitsfull kommunikasjon, mens kjærlighet, forstått som en handling basert på respekt og aksept, gir et viktig perspektiv på hvordan kontaktpersoner kan møte barn med en omsorgsfull tilnærming. Dette kan bidra til å styrke barnas opplevelse av verdighet og menneskelig verdi.

3.3.3 Myndiggjøring i barnevernet

Balanse mellom styrking og styring i sosialt arbeid og barnevernet

Sosialt arbeid, inkludert barnevern, handler om å fremme sosial forandring, utvikling, myndiggjøring og frigjøring av mennesker (Schönfelder, 2018, s. 26-27). Samtidig er dette en av få profesjoner der utøverne både skal utøve kontroll på vegne av samfunnet og vise medmenneskelighet overfor brukerne. Levin (2015, s. 57) beskriver hvordan sosialt arbeid foregår i flere «spenningsfelt» preget av motstridende krav, der hjelp og kontroll utgjør et tydelig eksempel. Barnevernet kan for eksempel tilby hjelpetiltak for å styrke familienes situasjon, samtidig som det vurderer og kontrollerer om omsorgen for barna er tilstrekkelig (Levin, 2015, s. 62).

Kontaktpersonenes mandat omfatter å gi barn og unge hjelp i vanskelige livssituasjoner. Forskning viser at barns medvirkning er en avgjørende del av å sikre at hjelpen blir tilpasset

deres behov. I en barnevernkontekst innebærer myndiggjøring at kontaktpersoner og familier i fellesskap utvikler problemforståelse, løsningsmuligheter og tiltak (Follesø, 2007, s. 128). Dette gir barn og familier muligheten til å medvirke i egne beslutningsprosesser, noe som er en viktig del av å styrke deres autonomi.

Samtidig innebærer kontaktpersonenes mandat også utøvelse av kontroll. Kontroll er forankret i lovverket og utgjør en del av rammevilkårene i barnevernsarbeidet, der myndighetene har ansvar for å sikre at barn i utsatte situasjoner får nødvendig oppfølging (Juul, 2019, s. 61). Kontaktpersonenes rolle balanserer dermed mellom omsorg og kontroll – en balanse som både kan fremme empowerment og risikoen for undertrykkelse (Askheim & Starrin, 2007, s. 191).

Paternalisme og empowerment

Da empowerment ble lansert, ble det ofte sett som en kontrast til paternalisme. Empowerment og paternalisme representerer to ulike tilnæringer til hvordan man kan hjelpe andre mennesker (Starrin, 2007, s. 63). Kjernen i paternalisme er at A vet bedre enn B (eller mener å vite bedre enn B) hva som er best for B (Vetlesen, 2012, s. 87-88). Tradisjonelt har det blitt lagt til grunn at A sin autoritet kommer av alder, erfaring og kompetanse, det vil si kilder til innsikt som den ene parten har og den andre mangler eller besitter i begrenset grad (Vetlesen, 2012, s. 88). For eksempel har barnevernspedagoger spesialisert kunnskap som setter dem i stand til å identifisere problemer og iverksette tiltak for utsatte barn og familier (Halvorsen, 2023, s. 227).

En paternalistisk relasjon er asymmetrisk i den forstand at A innehar og utøver mer makt enn B når det gjelder spørsmål som påvirker B sin tilværelse. Verdimessig skal det imidlertid ikke være noen asymmetri; A handler paternalistisk fordi A mener det er nødvendig for å ivareta B sine interesser. Barnevernssaker illustrerer ofte denne typen paternalisme, særlig fordi de dreier seg om å balansere barnets autonomi med hensynet til barnets beste. Ettersom barn ikke har fullt utviklet selvbestemmelsesevne, er det i mange tilfeller nødvendig for barnevernet å utøve paternalisme. I slike situasjoner er beslutningene forankret i lovverket og har som mål å ivareta barnets beste (Vetlesen, 2012, s. 88).

Paternalisme er en uunngåelig del av profesjonsutøvelse i situasjoner hvor brukeren ikke fullt ut kan ivareta sine egne interesser (Nortvedt, 2008, s. 259). Likevel ligger det en utfordring i å balansere denne tilnærmingen. Dersom kontaktpersonen tar beslutninger om hva som er

barnets beste uten først å innhente barnets egen mening, kan det føre til at barnets perspektiv overses. I tilfeller hvor paternalisme er nødvendig, er det derfor avgjørende å anvende god profesjonsetikk basert på faglig kunnskap og skjønn (Nortvedt, 2008, s. 259).

I den paternalistiske modellen skapes det en inndeling av mennesker i overordnede og underordnede. Empowerment, derimot, vektlegger horisontale relasjoner mellom mennesker (Starrin, 2007, s. 65). I en horisontal relasjon overføres makt fra kontaktpersonen til barnet. Her er målet ikke bare å gi hjelp, men også å gjøre barnet i stand til å utvikle sine egne ressurser. Statusen som et hjelpetrengende barn innebærer ofte redusert autonomi og selvbestemmelse (Halvorsen, 2023, s. 227). En myndiggjørende praksis, basert på empowermentteori, fungerer som en motvekt til den paternalistiske tilnærmingen. Den hjelpetrengende – eksempelvis barnet – får muligheten til å bruke sine egne erfaringer for å oppnå innsikt og handlekraft. I denne prosessen trer barnevernspedagogen ut av ekspertrollen og inntar en tilretteleggende rolle som gjør det mulig for barn og unge å finne frem til egne løsninger (Halvorsen, 2023, s. 227).

Empowerment og brukermedvirkning

Brukermedvirkning og empowerment er begge begreper utviklet for å styrke brukernes situasjon i velferdssektoren. Begge konseptene har som mål at brukerne skal kunne utnytte egne ressurser og bli behandlet med respekt (Rønning, 2007, s. 34). På individnivå fremhever Rønning (2007, s. 40) at likheten mellom empowerment og brukermedvirkning er svært tydelig. Begrepene opererer delvis side om side og bygger på samme ideologiske fundament – å styrke brukernes innflytelse i utformingen av egne hjelpetilbud. For eksempel kan dette være tilfellet når barn og unge opplever at de får mulighet til å medvirke i egne barnevernssaker. Enkelte brukere kan oppleve å komme ut av vanskelige livssituasjoner ved å få opparbeidet kontroll over eget liv. Dette kan skje når en kontaktperson hjelper et barn med å uttrykke sine tanker og ønsker om egen situasjon (Ellingsen & Skjefstad, 2015, s. 126).

Kritikk av empowerment

En av hovedkritikkene mot empowermenttradisjonen handler om hvem som bør myndiggjøres. I noen tilfeller kan dette være enkelt å avgjøre, men i andre situasjoner kan det føre til utfordringer. Myndiggjøring av én part kan eksempelvis forverre situasjonen for en annen part, slik som når barnets interesser står i motsetning til foreldrenes (Halvorsen, 2023, s. 230-231). Dette reiser viktige spørsmål om balanse og rettferdighet. For kontaktpersoner

blir det derfor avgjørende å finne en riktig tilnærming for å sikre at myndiggjøringsprosessen ikke ensidig favoriserer én part på bekostning av en annen.

En annen kritikk retter seg mot brukernes faktiske forutsetninger. Når ansvaret for endring legges på individene selv, risikerer man å overbelaste personer som allerede står overfor betydelige utfordringer. Enkelte kritikere hevder at empowerment og myndiggjøring i noen sammenhenger har blitt honnørord. Fagfolk, i et forsøk på å demonstrere «riktige» holdninger, kan i enkelte tilfeller overlate en grad av selvbestemmelse til brukere som ikke er i stand til å forvalte denne på en måte som gagnar dem (Halvorsen, 2023, s. 231). Når brukerne ikke klarer å forbedre sine situasjoner, kan de føle på skyld og maktesløshet, selv om årsaken til problemene ofte skyldes eksterne faktorer som er utenfor deres kontroll.

3.4 TEORIEN SOM RAMMEVERK

De teoretiske perspektivene presentert i dette kapittelet danner grunnlaget for å diskutere kontaktpersoners erfaringer med barn og unges medvirkning. Teorien om skjønn er særlig relevant for å forstå kontaktpersonenes refleksjoner rundt de komplekse avveiningene og beslutningene de må ta i møte med barn. Disse beslutningene innebærer ofte en balansering mellom lovverk, begrensede ressurser og individuelle behov. Skjønnsutøvelse blir derfor nødvendig, særlig i situasjoner der regelverket ikke gir tilstrekkelige svar. Michael Lipskys teori bygger videre på dette ved å kontekstualisere skjønn i et arbeidslandskap preget av strukturelle utfordringer som ressursmangel, tidspress og organisatoriske krav. Med utgangspunkt i Lipsky og Zacka gir teorien om bakkebyråkraters rolleforståelse innsikt i hvordan kontaktpersonene møter barn og unge i medvirkningsarbeidet, og hvordan de navigerer i spenningen mellom relasjonelle hensyn og strukturelle krav.

Empowermentteori bidrar til diskusjonen om hvordan kontaktpersoner ser barn og unge som aktive deltakere i medvirkningsprosesser, og hvordan de løfter frem barnas stemmer og ivaretar deres rett til medvirkning. Begreper som empowerment, myndiggjøring, paternalisme, styrking versus styring og brukermedvirkning er sentrale i en diskusjon om hvordan kontaktpersoner støtter barn og unge i å delta aktivt i egne saker.

4 METODE

4.1 INTRODUKSJON

Den opprinnelige betydningen av metode er «veien til målet» (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 140). Denne studien bygger på et kvalitativt forskningsdesign, og formålet med dette kapitlet er å redegjøre for framgangsmåten som ligger til grunn for å nå studiens mål: å fremskaffe kunnskap om hvordan kontaktpersoner i barneverntjenesten tilrettelegger for og ivaretar barns og unges medvirkning.

Først presenteres studiens kunnskapssyn og overordnede design. Deretter beskrives innsamlingen av datamaterialet samt utvalgsprosessen, inkludert rekruttering og gjennomføring av intervjuer. Videre gis en gjennomgang av analyseprosessen. Avslutningsvis vurderes de metodiske valgene, og det reflekteres over mulige etiske utfordringer.

4.2 KUNNSKAPSSYN: VITENSKAPSTEORETISK FORSTÅELSESRAMME

Forståelsen som utvikles av dataene i et prosjekt må ses i sammenheng med den forforståelsen som foreligger før prosjektstart: «Ingen forståelse uten forforståelse» (Aadland, 2011, s. 182). Fortolkende teoretiske retninger utgjør et sentralt grunnlag for kvalitative metoder. Vitenskapsteoretisk forankring påvirker hva man søker informasjon om, og danner et utgangspunkt for den forståelsen som utvikles (Thagaard, 2018, s. 33). Av denne grunn er det viktig å fremheve hvilke antakelser og perspektiver prosjektet bygger på, hva disse innebærer, og hvorfor de er valgt.

I denne oppgaven ønsker jeg å forstå hvordan barn og unges medvirkning tilrettelegges og ivaretas av mine informanter, og hvordan deres meningsdannelse kan påvirke de valgene og beslutningene de tar i sitt arbeid som kontaktpersoner. Konstruktivisme er et vitenskapssyn innenfor en postmodernistisk retning, hvor virkeligheten betraktes som en sosial konstruksjon preget av fortolkning og forhandling av betydninger i den sosiale verden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 75). Sosialkonstruktivismen legger vekt på hvordan omverden forstås gjennom kulturelle kategorier, og hvordan denne forståelsen er formet av kultur (Thagaard, 2018, s. 40). Perspektivet retter oppmerksomheten mot hvordan subjekter oppfatter sosiale strukturer eller institusjoner, snarere enn å fokusere på disse strukturene eller institusjonene som «objektive» eller «virkelige» fenomener (Fangen, 2010, s. 26).

Kunnskap om sosiale fenomener blir dermed til i samspill mellom mennesker, deres handlinger, språk og verdier. Slik kunnskap er ikke konstant, men sosialt konstruert innenfor den historiske og sosiale konteksten der den oppstår (Thagaard, 2018, s. 40-41). Med et sosialkonstruktivistisk kunnskapssyn undersøker jeg hvordan kontaktpersoners oppfatninger og praksiser knyttet til medvirkning formes gjennom interaksjon med barn og unge, kollegaer og organisatoriske strukturer. Dette gir mulighet til å undersøke hvordan erfaringer og forestillinger om medvirkning påvirkes av organisasjonskultur, politiske føringer, lovverk samt samfunnets normer og verdier.

Et konstruktivistisk perspektiv på kvalitative metoder fremhever at interaksjonen mellom forsker og informanter preger forskningsresultatene (Thagaard, 2018, s. 40). Kvale og Brinkmann (2015, s. 76-77) beskriver forskningsintervjuet som en «byggeplass for kunnskap», hvor kunnskap skapes i sosialt samspill mellom intervjuer og intervjuperson. Denne prosessen inkluderer transkripsjon, analyse og rapportering, og resultatene påvirkes av de metodene som benyttes. I dette prosjektet er kunnskapen som presenteres derfor et produkt av intervjuer der både forsker og informanter bidrar til kunnskapsutviklingen.

Personlige erfaringer, både private og profesjonelle, er viktige byggesteiner for hvordan virkeligheten oppleves og tolkes. De opplevelsene kontaktpersonene i denne studien har delt, er blant annet formet av organisatoriske rammer og kollegiale diskusjoner. Disse erfaringene kan være avgjørende for hvordan de tilrettelegger for og ivaretar medvirkning i praksis, ettersom de bringer med seg både emosjonelle og kognitive perspektiver inn i vurderinger og beslutninger. Dermed blir personlige opplevelser et sentralt aspekt i forståelsen av hvordan virkeligheten faktisk fremstår.

For å tolke og gi mening til det informantene forteller om medvirkning, har jeg anvendt en hermeneutisk tilnærming i den analytiske prosessen. Hermeneutisk tolkning handler om å gjøre noe uklart mer forståelig. Det hermeneutiske tolkningsarbeidet tar sikte på å avdekke underliggende sammenhenger i menneskelige handlinger og i resultatene av slike handlinger (Gilje, 2019, s. 11). Ulike rammer og vilkår for menneskelig handling er også viktige i denne sammenhengen (Gilje, 2019, s. 12). I denne studien er et slikt perspektiv vesentlig fordi kontaktpersonene opererer innenfor kontekstuelle forhold som påvirker deres tilnærming til barn og unges medvirkning. Hermeneutikken er sentral i det fortolkende paradigmet, der individuelle handlinger og erfaringer forstås i lys av sin kontekst (Thagaard, 2018, s. 37). Dette karakteriseres som den hermeneutiske intensjonalismen, som i hovedsak er orientert

mot aktørene og deres intensjoner. Ved å veksle mellom forståelsen av kontaktpersonenes konkrete utsagn og den større konteksten av barnevernets rammer og krav, kan jeg lettere forstå dynamikkene som påvirker kontaktpersonenes arbeid.

En annen hermeneutisk tradisjon retter seg mot forskerens rolle, antakelser og verdier, som alltid er til stede når et datamateriale skal analyseres og tolkes (Gilje, 2019, s. 12). Dette handler om forskerens forforståelse og inngår i den filosofiske hermeneutikken. Her forstås hermeneutikken ikke bare som en metode, men som et grunnleggende trekk ved menneskets måte å forstå verden på (Gilje, 2019, s. 29). Gjennom bevissthet rundt min egen forforståelse kan jeg reflektere dypere over hvordan mine antakelser og erfaringer påvirker tolkningen av kontaktpersonenes utsagn.

4.3 FORSKNINGSDESIGN

I denne studien benyttet jeg en kvalitativ tilnærming for å utforske kontaktpersoners erfaringer og opplevelser knyttet til medvirkning i barnevernet. Datamaterialet er samlet inn gjennom syv intervjuer med kontaktpersoner fra ulike barnevernkontorer på Sør- og Østlandet. Utvalget ble foretatt strategisk for å sikre at informantene hadde relevant erfaring med temaet, og rekrutteringen ble gjennomført ved hjelp av snøballmetoden (Thagaard, 2018, s. 56; Tjora, 2021, s. 150). Dette innebar at kontakt med én informant ledet til identifisering av flere mulige informanter. Størrelsen på utvalget ble vurdert ut fra datametning (Thagaard, 2018, s. 59) og et større utvalg ville etter mitt skjønn ha gjort analyseprosessen unødige tidkrevende. Det begrensede antallet informanter tillot derfor en grundigere fordykning i både intervjuer og analyser.

Semistrukturert intervju og intervjuguide

For å samle inn data til oppgaven benyttet jeg semistrukturerte intervjuer, slik Kvale og Brinkmann (2015) beskriver. Denne intervjuformen ga mulighet til å undersøke kontaktpersonenes subjektive perspektiver på ivaretagelse og tilrettelegging av barns og unges medvirkning. Målet var å hente frem deres erfaringer før de eventuelt ble systematisert til vitenskapelige forklaringer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Selv om intervjusituasjonen kunne minne om en hverdagslig samtale, var den likevel mer strukturert for å sikre innhenting av relevant informasjon til problemstillingen (Kvale & Brinkmann, 2015). Denne metoden ga også større rom for at kontaktpersonene kunne komme inn på temaer jeg ellers ville gått glipp av dersom intervjuene hadde hatt strammere struktur.

Jeg utarbeidet en intervjuguide² for å sikre at samtalene holdt seg innenfor nødvendige rammer og for å innhente data relevante for oppgavens problemstilling. Intervjuguiden bidro til å ivareta en viss konsistens på tvers av intervjuene, ettersom alle informantene ble bedt om å svare på det samme settet med spørsmål. Dette vurderte jeg som en fordel i den senere analysen av dataene. I flere av intervjuene erfarte jeg at kontaktpersonene naturlig kom inn på sentrale temaer, uten at jeg måtte stille alle spørsmålene i guiden eksplisitt. Spørsmålene i intervjuguiden var utarbeidet med utgangspunkt i problemstillingen, relevant tematikk, samt tidligere forskning og litteratur.

4.4 GJENNOMFØRING AV UNDERSØKELSEN

Jeg startet masterprosjektet med å sende inn meldeskjema til SIKT. Dette skjemaet inneholdt informasjonsskriv og annen relevant dokumentasjon om hvordan persondata skulle behandles i prosjektet. Godkjenningen fra SIKT mottok jeg i september 2023, og deretter begynte jeg rekrutteringen av informanter.

4.4.1 Utvalg og rekruttering av informanter

I denne studien endte jeg opp med syv informanter. Ved et lite utvalg er det viktig å benytte en hensiktsmessig utvelgelsesprosess for å kunne belyse problemstillingen, noe som kalles *strategisk utvelging* (Thagaard, 2018, s. 54). For å svare på problemstillingen var det mest naturlig å intervjuer kontaktpersoner i kommunal barneverntjeneste. For å finne informanter tok jeg først kontakt med en bekjent som arbeidet i en barneverntjeneste på Sørlandet. Jeg spurte om hun kunne videreformidle informasjon om prosjektet til sine kollegaer, slik at de som ønsket kunne melde seg til deltakelse.

I rekrutteringsprosessen vurderte jeg utvalgets størrelse og omfang ut fra et såkalt «metningspunkt». Begrepet viser til at beslutningen om utvalgets størrelse kan tas underveis i forskningsprosessen (Thagaard, 2018, s. 59). Etter å ha gjennomført fem intervjuer med kontaktpersoner på Sørlandet vurderte jeg at det var behov for flere informanter for å få et rikere datagrunnlag. På dette tidspunktet hadde jeg flyttet til Østlandet, og for å kunne gjennomføre fysiske intervjuer der, rekrutterte jeg nye informanter fra barneverntjenester på Østlandet. Nok en gang benyttet jeg mitt kontaktnettverk, denne gangen en bekjent som tidligere hadde arbeidet i en større barneverntjeneste der. Hun hjalp meg med å identifisere aktuelle informanter. Denne «snøballmetoden» (Tjora, 2021) gjorde rekrutteringen mindre

---

² Vedlegg 1

tidkrevende. Etter samtaler med bekjente som jobbet som kontaktpersoner, forstod jeg at formelle henvendelser på e-post sannsynligvis ville gi lite respons.

En mulig svakhet ved snøballmetoden er at informantene kan tilhøre det samme arbeidsmiljøet, noe som kan begrense bredden i perspektivene Thagaard (2018, s. 56). I denne studien tok jeg delvis høyde for dette ved at de fem informantene fra Sørlandet var fordelt på tre ulike kontorer i samme barneverntjeneste. I tillegg inkluderte jeg to informanter fra en større tjeneste på Østlandet. Selv om enkelte informanter jobbet i samme tjeneste, opplevde jeg at samtalene utviklet seg på nokså forskjellige måter. De beskrev ulike aspekter ved arbeidet som kontaktpersoner og hadde unike tilnæringer til medvirkning, noe som bidro til et mer mangfoldig datamateriale.

Hvem er informantene?

I denne studien endte jeg opp med syv kvinnelige informanter. Statistisk sett er den kommunale barneverntjenesten en kvinnedominert sektor (KS, 2022). Det kan oppstå utfordringer knyttet til kjønns sammensetningen av informanter (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 173), men gitt studiens tema og problemstilling vurderte jeg ikke dette som problematisk. I kapittel fem, der funnene presenteres, har informantene fått fiktive navn: Else, Ingeborg, Julie, Kristin, Oda, Veronika og Ylva. Dette ble gjort for å skape bedre flyt i teksten.

Alle informantene hadde enten sosionom- eller barneverns pedagogutdanning. I oppgaven omtales de gjennomgående som kontaktpersoner. Erfaringen fra kommunal barneverntjeneste varierte fra ett til fem år. Mange av informantene hadde tidligere erfaring fra annet barnevernsfaglig arbeid før de begynte som kontaktpersoner. For å sikre at beskrivelsene ble knyttet til deres aktuelle arbeidssituasjon, presiserte jeg at jeg ønsket beskrivelser fra deres nåværende rolle som kontaktpersoner, ikke fra tidligere institusjonsarbeid. Av samme grunn stilte jeg som krav at de hadde arbeidet i kommunal barneverntjeneste i minst ett år.

Under rekrutteringsprosessen var jeg bevisst på at sammensetningen av informantene kunne påvirke innhentet informasjon, og dermed også studiens konklusjoner.

4.5 GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE

Intervjuene ble gjennomført fysisk. Intervju med enkeltpersoner var den vanligste tilnærmingen i kvalitative studier (Thagaard, 2018, s. 92), og alle intervjuene i dette prosjektet ble gjennomført i en «en-til-en»-setting. Informantene fikk selv bestemme hvor intervjuene

skulle finne sted, for at situasjonen skulle oppleves trygg og ikke kreve mer tid enn nødvendig (Tjora, 2021, s. 135). Dette var også i tråd med det Thagaard (2018, s. 100) beskriver som «å ta regi» ved intervjusituasjonen. Det ble gjort lydopptak av alle intervjuene, noe informantene samtykket til i forkant. Før jeg startet opptaket takket jeg dem for deltakelsen (noe jeg også gjorde etter fullført intervju). Jeg ga en kort oppsummering av informasjonsskrivet slik at de skulle føle seg trygge på hva de hadde sagt ja til, før jeg innhentet skriftlig samtykke. Jeg minnet dem på taushetsplikten og at de ikke skulle dele informasjon som kunne bryte denne.

Jeg innledet hvert intervju med noen enkle spørsmål om arbeidserfaring, arbeidsoppgaver/-ansvar og utdanningsbakgrunn. Disse innledende spørsmålene krevde lite refleksjon, og hadde som hensikt å skape trygghet hos informantene (Tjora, 2021, s. 159-160). Jeg opplevde at kontaktpersonene i denne studien var trygge på å snakke fritt fra start. Som en del av deres daglige arbeid kommuniserte de jevnlig med mennesker, og de var vant til å begrunne sine valg og handlinger. Kanskje var det derfor de håndterte intervjusituasjonen svært godt.

Ifølge Thagaard (2018, s. 93) kan intervjueren skape tillit ved å etablere en vennlig atmosfære og unngå konfronterende uenigheter med informantenes utsagn. Jeg lyttet aktivt og forsøkte å tilpasse intervjusituasjonen etter deres innspill. Målet mitt var å få frem deres personlige erfaringer om et tema jeg hadde mindre kunnskap om enn dem, noe som gjorde det enkelt å la være å utfordre utsagnene deres direkte.

Under flere av intervjuene opplevde jeg stort engasjement fra informantene, ikke bare for selve temaet, men også for andre sider av arbeidet deres som kontaktpersoner. Som intervjuer prøvde jeg å balansere det å stille spørsmål, lytte og gi tilbakemeldinger for å utvikle intervjuet videre (Thagaard, 2018, s. 100). Som nybegynner i intervjusituasjoner var dette utfordrende. Jeg ønsket ikke at informantene skulle føle seg avbrutt, samtidig ville jeg unngå at samtalen sporet helt av. Ved de siste intervjuene informerte jeg på forhånd om at jeg ville «lede samtalen tilbake til tema» dersom den skled ut. Dette førte til at informantene selv var mer bevisste på ikke å bevege seg for langt bort fra temaet, og at jeg oftere turte å avbryte for å holde fokus.

De to første intervjuene bar preg av at jeg fulgte intervjuguiden ganske slavisk, da jeg var usikker på hvor mye jeg kunne improvisere uten å miste struktur. Etter hvert ble jeg mer fortrolig med intervjuguiden og temaet, og i tråd med Tjora (2021, s. 172). opplevde jeg at det var lettere å tilpasse meg informantenes utsagn i øyeblikket. På forhånd spurte jeg også

informantene om hvor mye tid de hadde utover den avsatte intervjutiden. Dette gjorde at jeg stresset mindre med tiden.

Avslutningen av intervjuene forsøkte jeg å gjøre nøytral og avslappet (Thagaard, 2018, s. 101). Jeg stilte noen avrundings spørsmål som kunne lede oppmerksomheten bort fra de mer krevende refleksjonene i intervjuforløpet (Tjora, 2021, s. 160). Jeg forklarte også hvordan prosjektet skulle fortsette og hvordan dataene ville bli håndtert. Jeg takket for deltakelsen, noe som er viktig uavhengig av informasjonens nytteverdi (Tjora, 2021, s. 161).

Det var også gunstig å avslutte på en måte som gjorde det mulig å kontakte informantene i etterkant dersom nye spørsmål skulle dukke opp. Dette viste seg nødvendig, da jeg senere måtte informere om utsatt innlevering på prosjektet og innhente informantens tanker om lengre oppbevaring av personopplysninger.

Lydopptak av intervjuene

Som nevnt ble det gjort lydopptak av alle intervjuene. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s. 206) er lydopptak den beste måten å sikre den mest nøyaktige gjengivelsen av informantens utsagn. Lydopptak den beste måten å sikre en mest mulig nøyaktig gjengivelse av informantens utsagn. Lydopptakene ble gjennomført og sikret på to måter. Jeg tok i bruk en diktafon fra Olympus. I tillegg benyttet jeg Nettskjema sin digitale diktafonløsning. Nettskjema er et fleksibelt og sikkert verktøy for datainnsamling på nett, utviklet av Universitetet i Oslo, spesielt tilpasset innsamling av sensitive data og godkjent for lagring av opp til «røde data» (UIO, 2024). Dette omfatter blant annet særlige (sensitive) kategorier av personopplysninger og diktafonopptak. Dataene jeg samlet inn kunne kategoriseres som «gule», da de innebar enkelte personopplysninger og stemmeopptak.

Lydopptaket ble gjennomført og sikret på to måter. Jeg tok i bruk i en diktafon fra Olympus. I tillegg benyttet jeg meg av Nettskjema sin løsning på digital diktafon. Nettskjema er et fleksibelt og sikkert verktøy for datainnsamling på nett, utviklet av Universitetet i Oslo. Nettskjema er spesielt tilpasset innsamling av sensitive data og er godkjent for innsamling av og lagring av opp til «røde data». Dette er blant annet særlige (sensitive) kategorier av personopplysninger, og diktafonopptak (UIO, 2024).

Universitetet i Agder er medlemsinstitusjon i Nettskjema sin løsning, og data kunne dermed overføres sikkert via et kryptert API (UIA, 2024). Ved bruk av denne applikasjonen ble

lydopptaket sendt direkte til Nettskjema sine servere, uten at det lagret data på selve opptaksenheten. Nettskjema sin løsning holdt et høyt sikkerhetsnivå og var godkjent av Sikt for innsamling av fortrolige data (Nettskjema, u.å.). For å få tilgang til lydopptakene og gjennomføre transkripsjon, var innlogging med Feide-bruker på Nettskjema sine sider nødvendig.

Å sikre lydopptakene på to ulike måter ga meg trygghet for at datamaterialet ikke skulle gå tapt. Jeg erfarte at bruk av lydopptak fungerte godt og bidro til at jeg kunne være mer til stede i selve intervjusituasjonen.

4.6 BEARBEIDING AV DATAMATERIALET

4.6.1 Transkriberingsprosessen

Jeg lyttet gjennom intervjuene flere ganger, og transkriberte dem i egne dokumenter. Transkripsjonene fra Nettskjema sin diktafonapp ble sendt til «mitt skjema» for forskningsprosjektet på nettskjema.no. Denne løsningen gjorde transkriberingsarbeidet enklere, ettersom hvert ord ikke måtte skrives inn manuelt. Samtidig var Nettskjema ikke en feilfri og presis transkriberingsmaskin, og det var derfor nødvendig å lytte gjennom intervjuene og lese over transkripsjonene for å sikre at ingen ord ble feiltolket eller utelatt. Ved å høre gjentatte ganger på opptakene og selv justere transkripsjonene, fikk jeg god kjennskap til datamaterialet, noe som var en fordel i den påfølgende analysefasen.

Valg av transkripsjonsmetode avhenger av formålet med transkripsjonen og undersøkelsen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206). I en språklig eller konversasjonsanalytisk studie kan det være hensiktsmessig å inkludere flere dimensjoner, som pauser, betoning og lyder (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 208). I denne oppgaven hadde jeg ikke til hensikt å analysere den språklige dimensjonen i detalj. Derfor utelot jeg pauser og «ehm-er» med mindre de hadde en tydelig betydning for meningsinnholdet. Dette bidro også til at transkriberingsprosessen ble mindre tidkrevende.

4.6.2 Prosessen med analyse

Etter at alle intervjuene var ferdig transkribert, var muntlige samtaler tilgjengelige for analyse. For å kunne arbeide med materialet fysisk tok jeg utskrift av hvert intervju. Analysen ble utført for hånd, men også ved bruk av digital plattform (Word) for å organisere innholdet. Dobbeltarbeidet ble gjort fordi det opplevdes trygt å ha en fysisk og en digital versjon, og fordi den digitale versjonen gjorde det enklere å hente ut informasjon, slik som sitater.

Tematisk analyse

Analysemetoden jeg benyttet, var tematisk analyse. Dette er en metode for å identifisere, analysere og tolke mønstre og meningsinnhold i kvalitativt datamateriale (Braun & Clarke, 2017, s. 297). Analysen tok utgangspunkt i de fire trinnene beskrevet av (Johannessen et al., 2018, s. 282), som i stor grad bygger på (Braun & Clarke, 2006). I følge Braun og Clarke (2006, s. 97) egner tematisk analyse seg godt til å avdekke mønstre innenfor og på tvers av data, og kan gi innsikt i informantenes erfaringer, perspektiver og atferd, samt hvordan dette kommer til uttrykk i praksis (Braun & Clarke, 2017, s. 297). Denne tilnærmingen passet godt for å analysere det omfattende, detaljerte datamaterialet som fremkom av de semistruktuerte intervjuene.

Etter en første gjennomlesing av datamaterialet fikk jeg oversikt over intervjuene og identifiserte enkelte mønstre som gikk igjen. Med en fysisk utskrift av transkripsjonene tok jeg i bruk fargetusjer for å markere nøkkelord og sitater som jeg opplevde favnet om samme område. Enkelte passasjer var vanskelige å tildele kun én fargekode, men denne praksisen hjalp meg å finne frem til ulike koder. Koding dreide seg om å fremheve og sette ord på vesentlige poeng i dataene (Johannessen et al., 2018, s. 284). Blant kodene jeg identifiserte, fant jeg blant annet tidsmangel, arbeidspress, arbeidstider, kollegastøtte, saksbehandlingskrav og lovkrav, turnover, veiledning og opplæring, barnets beste, barnets stemme, alder og modenhet, autonomi, kommunikasjon, tverrfaglig samarbeid, møter med en sårbar og uforutsigbar brukergruppe, skjønn og vurderinger, etisk refleksjon, beslutningskompetanse, fleksibilitet og tilpasning, omsorg og kjærlighet.

I følge Johannessen et al. (2018, s. 294) innebærer koding å «zoome inn» på detaljene i materialet. Det gjaldt å unngå å bli for detaljorientert slik at kodene ble for smale, men samtidig ikke være for generell, slik at kodene mistet presisjonen. Jeg erfarte at det var krevende å velge ut koder jeg mente var relevante nok til å beholdes og organiseres i videre tematisering og kategorisering. Dette skyldtes at alle kodene på et vis kunne relateres til medvirkningstematikk.

Etter kodingen lette jeg etter bredere mønstre eller temaer som kunne romme de ulike kodene. Tematiseringen innebar å «zoome ut» igjen for å se hvordan dataene kunne settes sammen til en større helhet (Johannessen et al., 2018, s. 294). Kodene ble kombinert for å danne overordnede temaer. Å utvikle temaer var en prosess som endret seg noe underveis i analysen. Først utviklet jeg seks temaer, men oppdaget at dette var for mange. I denne prosessen tok jeg

også hensyn til problemstillingen og hva jeg ønsket å belyse i prosjektet. Et tema, eller en kategori, kunne bestå av et hovedtema med flere undertemaer. Et tema skulle fange noe vesentlig i datamaterialet som var relevant for forskningsspørsmålet, og representerte et mønster eller en meningsfull sammenheng (Braun & Clarke, 2006, s. 82).

I min analyse var hovedtemaene gjennomgående i alle intervjuene. Undertemaene derimot, viste seg i et flertall av intervjuene, men ikke nødvendigvis i samtlige. Ofte omtalte informantene det samme fenomenet, men med ulike ord. Slik kom enkelte fenomener til uttrykk i litt ulike varianter. Overordnet mente jeg at temaene jeg endte opp med, fanget opp noe viktig sett i lys av oppgavens problemstilling.

Temaer som utgangspunkt for presentasjon av funn

Da jeg var fornøyd med den tematiske analysen, begynte jeg arbeidet med å se temaene i lys av problemstillingen og underproblemstillingene på nytt. I denne delen av arbeidet innså jeg at det var nødvendig å omformulere og spesifisere underproblemstillingene i en viss grad. Hovedproblemstillingen, «Hvordan tilrettelegger og ivaretar kontaktpersoner i barneverntjenesten barn og unges medvirkning?», ble imidlertid beholdt slik den opprinnelig lød.

Underveis i en tematisk analyse er det hensiktsmessig å ha forskningsspørsmål i tankene (Johannessen et al., 2018, s. 296), men det er også mulig å justere underproblemstillingene i takt med arbeidet med koder og kategorier (Braun & Clarke, 2006).

En utfordring ved tematisk analyse er å unngå for brede eller overfladiske temaer. Mitt første utkast endte med seks temaer eller kategorier, men det ble etter hvert tydelig at disse overlappet hverandre. Dette gjorde presentasjonen av funn uoversiktlig og usystematisk. Jeg valgte derfor å redusere antallet temaer til færre, men mer konsise. Disse temaene er presentert i tabell 4.1.

Tabell 4.1 – Analysetemaer

<p style="text-align: center;">ANALYSETEMA 1: «Velkommen til en dag som førstelinjearbeider»</p>
--

ANALYSETEMA 2:

Hva er god medvirkningspraksis?

ANALYSETEMA 3:

«Det er deres liv»

Fremstilling av datamaterialet: temaer og sitater

I hermeneutikken, som jeg omtalte tidligere, var «den gyldne regel» et viktig prinsipp. Denne regelen, om å tolke andre slik man selv ønsker å bli tolket, var sentral i hvordan jeg presenterte funnene i datamaterialet. Tolkingsarbeidet hvilte på etiske normer og verdier, der nestekjærlighet og barmhjertighet fremstod som sentrale idealer (Gilje, 2019, s. 73).

Gruppen jeg undersøkte kunne ikke nødvendigvis betegnes som en «sårbar gruppe», men kontaktpersoner i barnevernet står ofte i en utsatt posisjon, preget av negativt søkelys fra samfunnet. I min presentasjon og tolkning av deres utsagn følte jeg et ansvar for verken å idealisere eller fremme et ensidig negativt bilde av kontaktpersonenes rolle og arbeid. I enkelte intervjuer uttrykte informantene frustrasjon over jobbforhold, arbeidsplass og brukergruppen de arbeidet med. Jeg ønsket å synliggjøre hva som skapte frustrasjon og utfordringer, uten å fremstille dem som «sutrete» eller «klagende». Slik ville jeg selv ønsket å bli tolket, og med egen erfaring fra barnevernsinstitusjon visste jeg hvor krevende slik arbeidssituasjon kunne være.

Samtidig var jeg oppmerksom på egne positive og negative forutinntattheter for å unngå skjevhet i analysen, spesielt ved utvalg av sitater. Rapportering av funn er også et forskningsetisk hensyn i tråd med NESH (2021, s. 27) sine retningslinjer. I analysen skilte jeg så langt det var mulig mellom beskrivelse og analyse ved presentasjonen av funnene.

I fremstillingen av analysen brukte jeg deskriptive sitater for å illustrere og utdype temaene. Sitatene fungerte som empiriske eksempler for å gi leseren nærhet til informantenes stemmer. De bidro til en konkret fremstilling av informantenes erfaringer og støttet opp under tolkningen ved å gi innsyn i rådataene. For å finne en balanse mellom det kontaktpersonene fortalte og min egen tolkning, plasserte jeg sitatene i en kontekst som knyttet dem til temaene. På denne måten beskrev sitatene materialet og bidro samtidig til en dypere forståelse. Jeg

ønsket først og fremst å formidle informantenes beskrivelse av hvordan de oppfattet og ivaretok medvirkning, fremfor å generalisere konseptet medvirkning i sin helhet.

4.6.3 Tilnærming til dataene

Denne masteroppgaven ble utarbeidet ved at data fra intervjuer dannet grunnlaget for å utvikle innsikt og forståelse for kontaktpersoners erfaringer med medvirkning hos barn og unge. Gjennom denne datadrevne tilnærmingen analyserte jeg materialet uten å være bundet av én bestemt teori på forhånd, men var åpen for hvilke innsikter informantenes erfaringer kunne avdekke. Naturligvis forelå det alltid en viss påvirkning fra teoretiske rammeverk, ettersom utformingen av intervjuguiden, koding og tematisering ble gjennomført basert på den forhåndskunnskapen jeg hadde om temaet.

Både under og etter analysearbeidet vurderte jeg ulike teorier opp mot datamaterialet. I et såpass rikt datamateriale kunne mange perspektiver fremstå som relevante. Å prioritere visse teoretiske tilnærminger innebar å ekskludere andre. Valg knyttet til hvilke teorier dataene «etterspurte» påvirket hvordan funnene til slutt kunne drøftes, og dermed også hvilket fokus oppgaven fikk. Jeg valgte teorier som jeg mente korresponderte godt med analysetemaene, men også med studiens overordnede problemstilling og informantenes stemmer.

4.7 KVALITETSKRITERIER

I de videre avsnittene vil jeg legge frem noen kvalitetskriterier for å synliggjøre at forskningen er gjennomført med sikte på å skape troverdige resultater. Begrepet troverdighet ga et utgangspunkt for hvordan andre kunne vurdere framgangsmåtene i prosjektet og resultatene som ble produsert (Thagaard, 2018, s. 18). I kvalitativ forskning er troverdighet det overordnede begrepet for pålitelighet, gyldighet og overførbarhet.

4.7.1 Pålitelighet

Pålitelighet er nært knyttet til forskningsresultatenes troverdighet. Det handler blant annet om å sikre transparens i forskningsprosessen, der tydelig dokumentasjon av hvordan datainnsamling gjennomføres og hvordan dataene analyseres er sentralt (Thagaard, 2018, s. 188). I følge Kvale og Brinkmann (2015, s. 276) behandles pålitelighet ofte i sammenheng med spørsmålet om hvorvidt et resultat kan reproduseres på et annet tidspunkt av andre forskere. Fullstendig nøytralitet er kanskje ikke mulig, og da gjelder det i hovedsak å være bevisst og gjøre rede for hvordan informasjonen fra informantene brukes. Pålitelighet bygger på at forskeren klargjør i hvilken grad erfaringer fra feltet kan ha påvirket utviklingen av data

(Thagaard, 2018, s. 181). I denne oppgaven har jeg søkt å imøtekomme dette kriteriet ved å beskrive og reflektere over framgangsmåten for innhenting og bearbeiding av empiri i prosjektet.

Ettersom masterprosjektet mitt benytter semistruktuerte intervjuer som datainnsamlingsmetode, er det mindre sannsynlig at andre forskere vil oppnå nøyaktig samme resultater selv om de anvender de samme metodene. Jeg har imidlertid brukt en intervjuguide som i noen grad gir struktur og bidrar til å sikre konsistens i spørsmålsformulering og utforskning av temaer på tvers av informantene. Alle informantene er blitt eksponert for de samme hovedtemaene. Thagaard (2018, s. 187) påpeker at pålitelighet i utgangspunktet refererer til spørsmålet om en annen forsker, som benytter de samme metodene, vil komme frem til de samme resultatene. Samtidig er ikke reproduserbarhet nødvendigvis et relevant kriterium innenfor nyere forståelser av kvalitative metoder.

I mitt prosjekt har ingen andre vært involvert i transkriberingsarbeidet. Kvale og Brinkmann (2015, s. 211) understreker at dette kan styrke oppgavens pålitelighet, ettersom transkribering kan utføres med ulike «stiler» dersom flere personer er involvert. Jeg brukte båndopptaker og gjennomførte transkriberingen kort tid etter de faktiske intervjuene. Dette økte sannsynligheten for at informasjonen ble gjengitt korrekt. At jeg selv var direkte involvert i både intervjuer og transkribering, ga meg en følelse av kontroll over nøyaktigheten i dataene. Jeg opplevde at informantenes utsagn ble ivaretatt og gjengitt så presist som mulig.

4.7.2 Gyldighet

Gyldighet, eller validitet, handler om å sikre at de innsamlede dataene gir en troverdig representasjon av fenomenet som studien undersøker. Det handler om hvor relevant resultatene er i forhold til problemstillingen (Kvale & Brinkmann, 2015). I intervjuforskning innebærer det å vurdere gyldigheten av informantenes utsagn og hvorvidt det de sier i intervjuet faktisk reflekterer deres erfaringer utenfor intervjusituasjonen, eller om synspunktene påvirkes av situasjonen (Peräkylä, 2021, s. 448). For å styrke gyldigheten i denne studien har jeg arbeidet for å skape en trygg atmosfære der informantene føler seg komfortable med å dele ærlige og detaljerte svar. Jeg har også benyttet åpne og ikke-ledende spørsmål i intervjuguiden for å oppmuntre til utdypende refleksjoner. Hvordan forskeren formulerer spørsmål kan påvirke svarene, og refleksjon over egen rolle som forsker står sentralt i vurderingen av gyldighet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 200-201). Dersom informantenes svar var i overensstemmelse eller i konflikt med mine egne meninger, lot jeg

være å uttrykke dette. I stedet etterspurte jeg utdypende svar og stilte spørsmål som «hvorfor mener du det slik?» for å få mer nyansert informasjon.

Ettersom gyldighet knyttes til spørsmålet om hvorvidt tolkningene er gyldige sett i lys av den studerte virkeligheten (Thagaard, 2018, s. 189), har jeg vært åpen om mitt ståsted og min tilnærming gjennom hele prosessen. Jeg ønsker at dette skal gi leseren innsikt i mine refleksjoner og arbeidsprosesser, og gjøre tolkningene mine forståelige og transparente.

4.7.3 Overførbarhet

I denne studien er det tolkningen av resultatene som gir grunnlag for overførbarhet, og det handler om hvorvidt forståelsene som utvikles i studien kan være relevante og gjelde i andre lignende sammenhenger eller situasjoner (Thagaard, 2018, s. 193-194). Overførbarhet i kvalitative studier er ofte begrenset, og det er umulig å gjenta den samme studien nøyaktig fordi mennesker og organisasjoner forandrer seg over tid (Fangen, 2010, s. 256).

Målet med denne studien er ikke å generalisere funnene til alle kontaktpersoner i landet. Snarere søker jeg å forstå kompleksiteten og variasjonen i deres erfaringer og praksis, samt hvordan disse kan påvirke barn og unges medvirkning avhengig av kontekst. Dette kan gi overførbar kunnskap. Jeg tror at andre kontaktpersoner enn de som har deltatt i studien, vil kunne kjenne seg igjen i informantenes beskrivelser. Intensive analyser kan også muliggjøre gjenkjennelse på et mer generelt plan, der fenomener som kan virke forskjellige på overflaten, viser seg å ha fellestrekk fordi de representerer ulike nyanser av det samme grunnprinsippet (Thagaard, 2018, s. 195). På denne måten kan funnene ha en overføringsverdi for kontaktpersoner i lignende situasjoner.

Funnene kan også ha relevans utenfor konteksten «kommunalt barnevern». Temaene som belyses kan tenkes å ha overføringsverdi til andre yrkesgrupper som arbeider med barn og unge, og i sammenhenger hvor barns og unges medvirkning står sentralt.

4.8 FORFORSTÅELSE OG KRITISK BLIKK PÅ EGEN FORSKNING

«En fullstendig forutsetningsfri holdning ovenfor det som skal studeres er kanskje ikke mulig å oppnå. Uten dette ville man ikke visst hvor man skulle rette blikket» (Aadland, 2011, s. 159). Som nevnt innledningsvis, springer min interesse for barn og unges medvirkning i kommunalt barnevern ut fra egne erfaringer fra arbeid i en barnevernsinstitusjon. Gjennom denne jobben har jeg med meg erfaringer som har formet mitt syn på barnevernsfeltet og

kontaktpersoners rolle. Disse erfaringene motiverer meg til å velge denne problemstillingen, men de har også potensial til å prege min tilnærming til dataene. Min forforståelse innebærer en oppfatning av kontaktpersoner som viktige aktører i barn og unges liv, men også som individer som møter betydelige utfordringer i sitt arbeid.

I intervjuforskning er det relevant hvordan forskeren oppfatter informantene og motsatt, da dette kan påvirke hva som sies, hvordan det sies og hvor mye informantene velger å dele. Dette kan være avgjørende for hvilke data forskeren får, og refleksjon rundt dette kalles feltsituering (Neumann & Neumann, 2012, s. 17). Jeg har vært bevisst hvordan min forforståelse kan påvirke hvilke spørsmål jeg stiller, hvilke nyanser jeg legger merke til i intervjuene, og hvordan jeg tolker informantenes utsagn. Samtidig har jeg forsøkt å innta en kritisk og åpen holdning ved å stille meg selv spørsmål som: «Hva sier dataene som utfordrer mine forutinntatte meninger?» og «Hva forteller informantene meg som jeg ikke hadde forutsett?». Disse refleksjonene er avgjørende for å opprettholde en balansert tilnærming og sikre at analysen bygger på informantenes erfaringer, ikke mine egne forventninger. Jeg arbeidet aktivt med å tilbakeholde mine forhåndsoppfatninger under intervjuene for å la informantenes stemmer komme tydelig frem.

Det er viktig å være bevisst egen forutinntatthet, samtidig som man er åpen for at feltet kan fortelle noe nytt. Så lenge man er klar over at egne forhåndsantagelser ikke setter begrensninger for forståelsen av feltet slik det fremstår for informantene, trenger ikke forutinntatthet å være en hindring (Gadamer referert i Fangen, 2010). Becker (1967) reflekterer i sin artikkel «Whose Side Are We On?» om nøytralitet burde være et ideal i samfunnsvitenskapen. Han argumenterer for at det ikke er mulig å gjennomføre forskning upåvirket av personlige og politiske synspunkter (Becker, 1967, s. 239). Forskning mister ikke nødvendigvis sin gyldighet selv om den ikke er fullstendig nøytral. Det viktigste forskeren kan gjøre, er å være ærlig og bevisst på egen subjektivitet for å minimere dens innvirkning på forskningsresultatene.

Kjennskap til miljøet kan være både en styrke og en begrensning. Det kan være utfordrende å forstå situasjoner som i utgangspunktet er fremmede (Thagaard, 2018, s. 190). Samtidig opplever jeg at min forkunnskap om temaet forenklet prosessen med å finne relevant forskning og teori. Under intervjuene var det lettere for meg å forstå begrepene, eksemplene og fortellingene informantene deler. Dette ville kanskje vært vanskeligere for en «utenforstående».

Å ha kjennskap til miljøet gjør at forskeren kan forstå deltakernes situasjon basert på egne erfaringer. Disse erfaringene kan bidra til å bekrefte den forståelsen som utvikles, men de kan også føre til at forskeren overser nyanser som ikke samsvarer med egne erfaringer (Thagaard, 2018, s. 190). Min tilknytning til feltet og min forforståelse har vært avgjørende for forskningsinteressen og for utformingen av tema og problemstilling. Samtidig har jeg vært bevisst på at dette krever kontinuerlig refleksjon over egen prosess for å sikre en troverdig og nyansert tilnærming til temaet.

4.9 PERSONVERN, FORSKNINGSETISKE HENSYN OG VURDERINGER

All forskning krever etiske vurderinger, og gode forskningsetiske refleksjoner er viktige av flere grunner. Haugen og Skilbrei (2021, s. 15-16) peker på betydningen av å sørge for at forskningen er etisk forsvarlig, fremme forskningens kvalitet og unngå ulovlig forskningspraksis. Samlet sett er slike vurderinger avgjørende for forskningens bidrag til samfunnet og for tilliten til forskningsresultatene. Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s. 35) er forskningsintervjuet gjennomsyret av etiske dilemmaer. To etiske refleksjoner jeg trekker frem i de neste avsnittene, er informert samtykke og behandling av data (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 102).

4.9.1 Informert samtykke

«Prinsippet om informert samtykke er en hjørnestein i forskningsetikken» (Haugen & Skilbrei, 2021, s. 53). Utgangspunktet for et forskningsintervju er at personene som skal intervjues, gir sitt samtykke til å delta. For å kunne gi samtykke må deltakerne være informert, derav begrepet «informert» samtykke (Thagaard, 2018, s. 113).

Alle informanter fikk, i forkant av intervjuene, utdelt et informasjonsskriv med vedlagt samtykkeskjema³. Jeg benyttet malen fra Sikt – kunnskapssektorens tjenesteleverandør. I informasjonsskrivet fikk informantene detaljert informasjon om prosjektet og dets formål. Skrivet inneholdt også informasjon om konfidensialitet, frivillig deltakelse, personvern og informantenes rettigheter. Dette gjorde det mulig for informantene å vurdere om de ønsket å delta i prosjektet eller ikke. Den samme informasjonen ble også gitt muntlig før intervjuene startet, for å friske opp hovedpunktene.

---

³ Vedlegg 3

Signerte samtykkeerklæringer er en vanlig form for dokumentasjon av samtykke (Haugen & Skilbrei, 2021, s. 62), og det er også metoden jeg benyttet i dette prosjektet.

Samtykkeskjemaet lå ved informasjonsskrivet, og informantene skrev under etter å ha blitt informert både skriftlig og muntlig om hva deltakelse innebar, inkludert fordeler, ulemper og muligheten til å trekke seg dersom de ønsket det.

I samtykkeskjemaet spesifiserte jeg at prosjektet skulle avsluttes innen juni 2024, og at all data ville bli slettet på dette tidspunktet. Av ulike årsaker valgte jeg senere å utsette innleveringen av masteroppgaven med et halvt år, og jeg måtte derfor beholde datamaterialet lenger. Jeg sendte en ny søknad til Sikt i slutten av mai 2024 for å få godkjent videre behandling av personopplysningene. Søknaden ble godkjent. Deretter kontaktet jeg informantene på e-post for å informere om utsettelsen og den nye slettefristen. Ingen av informantene uttrykte noen motforestillinger til at dataene heller skulle slettes i desember 2024/januar 2025.

4.9.2 Konfidensialitet og behandling av data

Som forskningsetisk prinsipp handler konfidensialitet om å begrense tilgangen til informasjonen som er innhentet, i tråd med det som er forespeilet informantene. Det dreier seg også om å beskytte informasjonen om hvem som har deltatt i prosjektet (Haugen & Skilbrei, 2021, s. 34-35). I intervjusituasjoner er prinsippet om forskerens respekt for deltakernes privatliv spesielt viktig (Thagaard, 2018, s. 113). I dette prosjektet har jeg ivarett deltakernes anonymitet ved å utelate identifiserbar informasjon og sørge for sikker oppbevaring av dataene. Ingen andre enn meg selv har hatt tilgang til de innsamlede dataene.

Som nevnt tidligere i metodekapittelet, benyttet jeg Nettskjema sin diktafon-applikasjon, som er utviklet av Universitetet i Oslo. Applikasjonen gjør det mulig å gjøre lydopptak med mobiltelefonen uten at opptakene lagres på selve telefonen. Opptakene krypteres og sendes direkte til Nettskjema sine servere, der tilgang kun er mulig med Feide-innlogging. Jeg presiserte dette overfor informantene for å forsikre dem om at lydopptakene ikke ville være tilgjengelige på min private telefon, samt for å forklare hvorfor jeg brukte både båndopptaker og mobiltelefon.

Fullstendig anonymisering kan problematiseres, fordi forskeren gjør tolkninger av informantenes utsagn (Ryen, 2021, s. 39). For å unngå misforståelser under intervjuene, bekreftet jeg derfor flere ganger det informantene sa. Jeg stilte oppfølgende spørsmål som:

«Har jeg forstått deg riktig når jeg sier at ...?» for å sikre at tolkningene mine var korrekte.
Dette bidro til å øke både presisjonen og kvaliteten på dataene.

5 ANALYSE

I dette kapitlet presenterer jeg funn fra datamaterialet, basert på tre hovedtemaer:

«*Velkommen til en dag som førstelinjearbeider*», *Hva er god medvirkningspraksis?* og «*Det er deres liv*». Gjennom disse temaene søker jeg å belyse hvilket forhold kontaktpersoner har til medvirkning hos barn og unge, og hvordan dette utspiller seg i en barnevernskontekst. Hvert hovedtema introduseres med en begrunnelse for dets relevans og tilknytning til problemstillingen. Videre utdypes temaene gjennom flere undertemaer, hvor sitater fra kontaktpersonene brukes for å illustrere og understøtte analysen.

5.1 «VELKOMMEN TIL EN DAG SOM FØRSTELINJEARBEIDER»

Ett av temaene jeg utformet, basert på datamaterialet, dreier seg om kontaktpersonenes beskrivelser av deres arbeidshverdag. De er arbeidere i kommunens førstelinjetjeneste – det kommunale barnevernet. Temaet handler om forhold, som kan oppleves som barrierer for medvirkningspraksis. Jeg presenterer dette temaet fordi det er nært knyttet til hvordan kontaktpersonene kan ivareta og tilrettelegge for barn og unges medvirkning. De ulike betingelsene og kravene som stilles til kontaktpersonene i deres arbeidshverdag påvirker hvordan de møter barn og unge, og hvordan de sikrer at deres stemmer blir hørt.

Temaet har jeg valgt å kalle «*Velkommen til en dag som førstelinjearbeider*». Undertemaene som presenteres her, tar for seg barrierer og utfordringer som gjentatte ganger ble trukket frem av nesten alle kontaktpersonene jeg intervjuet. Disse utfordringene danner grunnlaget for å utforske hvilke rammebetingelser som påvirker kontaktpersonenes muligheter til å tilrettelegge for og ivareta barn og unges medvirkning.

5.1.1 Organisatoriske utfordringer og tidspress

FHI sine systematiske oversikter (2020; 2024) viser at kontaktpersoner rapporterer om høy arbeidsbelastning og tidspress, noe som utgjør en utfordring når barn og unges medvirkning skal ivaretas. Flere av kontaktpersonene beskriver mangel på tid i deres hektiske arbeidsdager.

Ylva sier:

I perioder er det mye å gjøre. Også jobber jeg inn fleks. Også tar jeg ut fleksen, men da er det bare mer å gjøre når jeg er tilbake, også blir det ny fleks. Det der er en ond sirkel altså, og det er ikke nok timer om dagen til å gjøre det vi skal gjøre noen ganger.

Ylva beskriver hva for lite tid gjør med hennes arbeidsdag. Det fungerer ikke alltid å balansere arbeidsmengden slik hun kanskje ønsker, og resultatet av å ta ut fleksitid er midlertidig. Hun kommer ikke i mål med arbeidsoppgavene. Det kan skape en følelse av utmattelse og frustrasjon stadig å henge etter i arbeidet sitt. Høy arbeidsbelastning kan også bety at viktige avveininger må gjøres under tidspress, noe som kan påvirke kvaliteten på vurderinger og beslutninger. «Den onde sirkelen» Ylva beskriver kan skape en følelse av maktesløshet fordi det fri gir en kortvarig «falsk» lettelse.

Else forteller om tiden hun har til å snakke med barn og unge:

Jeg treffer ikke barn hver dag, nei. Og i saksbehandling er det ikke så realistisk heller tenker jeg, både fordi det ikke alltid skal snakkes med barn *hele tiden*, men også fordi det er så mye annet vi må gjøre. Det har jo skjedd at jeg har villet snakke med et barn, men så har jeg ikke hatt tid.

Å snakke med barnet er en sentral del av medvirkningsarbeidet (Paulsen, 2016). Hvis dette ikke gjøres, er det vanskelig å argumentere for at medvirkning faktisk er ivaretatt. Else understreker ikke at hun unnlater å snakke med barn, men peker på at tidsmangel gjør det utfordrende å ivareta barn og unges medvirkning i ønsket grad. Hun beskriver hvordan tidsbegrensninger fører til at hun ikke alltid rekker å prioritere det hun opplever som viktigst. Samtidig reflekterer hun over at det ikke er nødvendig å ha direkte kontakt med barn hver eneste dag, noe som kan skyldes hennes komplekse rolle som kontaktperson, preget av mange ulike hensyn. Hennes utsagn illustrerer et organisatorisk dilemma der kontaktpersoner, som har et sterkt ønske om å prioritere barns medvirkning, kan oppleve at rammebetingelsene begrenser muligheten til å realisere dette i praksis

Barnas liv vs. kontaktpersonerens tid

Ingeborg jobber med ungdom. Hun forteller om arbeidstiden sin:

Det er jo ikke akkurat sånn at vår arbeidstid er helt tilpasset alle disse ungdommene. For de som går på skole så krasjer samtale med det. Og for de som ikke går på skole, bor på institusjon for eksempel, ja de kan jo fort sove frem til jeg er ferdig på jobb. Da er det ikke alltid så enkelt å finne tid til å prate.

Organisatoriske forhold kan gjøre medvirkningsarbeidet utfordrende. Ingeborg påpeker at kontaktpersonenes «A4-arbeidstid» ikke alltid er tilpasset ungdommenes livsstil og rutiner. Dette gjør arbeidstiden til en strukturell utfordring som kan hindre både tilrettelegging og ivaretagelse av medvirkning. Ingeborg fremhever at det kan være vanskelig å gjennomføre

møter med ungdommer på institusjon eller med de som har uregelmessige rutiner, som for eksempel å sove langt utpå dagen. I tillegg skaper barn og unges skolegang en ekstra utfordring, da den ofte kolliderer med de tidspunktene kontaktpersonene er tilgjengelige.

Ingeborgs erfaring illustrerer hvordan kontaktpersonenes arbeidstid og tilgjengelighet ikke alltid samsvarer med ungdommens hverdag. Dette kan bli et hinder for å gjennomføre gode og tilrettelagte samtaler. Slike møter, som ikke er tilpasset ungdommens rutiner og livssituasjon, kan svekke deres mulighet til å delta aktivt i beslutningsprosesser (Paulsen, 2022, 2016).

Tid til å skape tillitsfulle relasjoner

I intervjuene snakkes det mye om relasjon mellom kontaktperson og barn og unge. Else sier noe om relasjon til barna hun jobber med:

Det hadde vært fint å kunne si at jeg hadde en god relasjon til alle barna. Selvsagt er det noen jeg kjenner bedre fordi jeg har jobbet med dem over flere år, men de barna jeg kun møter i undersøkelse.. de kjenner jeg omtrent ikke og de kjenner jo ikke meg heller. Det er ikke alltid så god tid til det, så for dem er jeg nok «barnevernet» og ikke «Else».

Sitatet hennes peker på en utfordring som også fremheves i tidligere forskning på feltet. Kontaktpersoner mangler ofte tid til å bygge tillitsfulle relasjoner med barna de arbeider med (Paulsen, 2016; Husby et al., 2018). Else skiller mellom barn hun har jobbet med over flere år, og barn hun møter i kortere perioder, som i forbindelse med undersøkelsessaker. For barn som hun har kjent lenge, opplever hun å ha en sterkere og mer tillitsfull relasjon. Derimot, i kortvarige relasjoner, beskriver Else at barna ofte ser på henne som en representant for et system, snarere enn som en personlig forbindelse.

For barna kan denne opplevelsen skape en distanse til kontaktpersonen og være et hinder for tillitsbygging. Barn ønsker at kontaktpersonene skal ha tid til dem (Paulsen, 2016), og ser dem som trygge, åpne og samarbeidende voksne (Brun et al., 2018). Strukturelle utfordringer, som tidspress og høy arbeidsbelastning, kan gjøre det vanskelig å prioritere relasjonsbygging. I en undersøkelse, med frist på tre måneder jfr. § 2-2 (Barnevernsloven, 2021), er det enda vanskeligere å prioritere.

Jeg opplever at Else gir uttrykk for et ønske om at barn skal føle seg møtt av trygge voksne når de møter barnevernet, kanskje for at barnevernet skal oppleves mindre skremmende.

Dersom barna opplever samspillet som utrygt, kan det skape utfordringer for medvirkning, da de kan bli tilbakeholdne med å dele informasjon. De kan også vegre seg for å uttrykke sine ønsker og meninger dersom de opplever at kontaktpersonene ikke har tid til dem (Paulsen, 2016).

Nye ansikter

Barnevernet er en sektor med høy turnover (KS, 2022). Veronika sier noe om dette:

Da tenker jeg på utbyttingen av kontaktpersoner. Det er veldig sårbart at barn og unge møter mange nye mennesker, og veldig mye informasjon, tror jeg, forsvinner på veien. Det er ikke så lett å dokumentere magefølelse og de små tingene som man bare vet i hodet. Man blir jo kjent, og sier at man vet det er nyttig å gjøre sånn og sånn med denne ungdommen. Men så dokumenterer jeg det ikke, for det er bare den opplevelsen jeg har, og ikke noe ungdommen har sagt. Det er bare noe jeg tenker: at sånn er ungdommen. Så når en ny person overtar så gidder ikke ungdommen den samme regla igjen, også mister man mye på veien.

Veronika påpeker noen sentrale problemstillinger knyttet til utskiftning av kontaktpersoner. Hun reflekterer over hvordan relasjonell kunnskap, som ofte baserer seg på uformelle observasjoner og erfaringer, risikerer å gå tapt når nye kontaktpersoner overtar saken. Veronika påpeker hvor sårbart det kan være for barn og unge å stadig møte nye ansikter. Dette gjør turnover til en systemsvakhet som kan ha direkte konsekvenser for barnas medvirkning.

Høy turnover skaper utfordringer for å bygge tillitsfulle relasjoner med barn og unge. For barna kan det være krevende å starte relasjonen på nytt, noe som kan svekke deres villighet til å medvirke (Nøkleby et al., 2024; Woodman et al., 2023). Veronika beskriver hvordan ungdommene ofte blir trette og resignerte, fordi de opplever det som meningsløst å måtte gjenta seg selv for stadig nye voksne.

Høy turnover kan ha begrensinger for barn og unges medvirkning. Det kan også oppleves som utfordrende for kontaktpersonenes egen del. Kristin forteller:

Å bli satt inn i nye saker er tidkrevende. Jeg tenker at de jeg skal møte forventer at jeg har noe kjennskap til saken deres, så tar det tid å lese seg opp. Også må jeg, på en måte, stå for noen beslutninger som er tatt av noen andre før meg.

Kristin reflekterer over utfordringene ved å overta en sak fra en annen kontaktperson. Hun beskriver hvordan hun setter forventninger til seg selv, basert på hva hun antar er barnas og familiens forventninger. Samtidig erkjenner hun at dette kan være et tidkrevende arbeid.

Kristin peker på den ekstra arbeidsmengden som følger med utskiftning av kontaktpersoner. Selv om hun ikke kommenterer årsakene til turnover, fremhever hun hvordan hyppige utskiftninger skaper en organisatorisk utfordring som kan begrense muligheten for å etablere en praksis hun selv anser som tilfredsstillende. I tillegg viser tidligere rapporter at viktig informasjon, som ikke er dokumentert, ofte går tapt når barn og unge møter flere nye kontaktpersoner over tid (Helsetilsynet, 2019). Dette kan få konsekvenser for kvaliteten på medvirkningsarbeidet.

Kristin forteller også om hvordan overtakelse av andres saker kan innebære et ansvar der hun må forsvare avgjørelser som er tatt av tidligere kontaktpersoner. Slike situasjoner kan sette hennes lojalitet på prøve, og illustrerer en annen utfordring knyttet til hyppige kontaktpersonskifter.

Byråkratiske krav – dokumentasjon som tidstyv

I den kommunale barneverntjenesten er det byråkratiske krav og oppgaver, spesielt dokumentasjon (Barnevernsloven, 2021). Barnevernet er blant annet pliktig til å dokumentere hvordan barnets medvirkning er ivaretatt gjennom saksbehandlingen og i vedtak (Forskrift om barns medvirkning i barnevernet, 2023) § 6. Julie forteller noe om dette:

Jeg syns ikke det er enkelt. Det er kanskje fordi jeg bruker litt mer tid enn andre på å formulere meg godt. Utfordringen ligger i å vurdere og vekte det barnet har sagt, ikke hva barnet faktisk har sagt, fordi det har jeg hørt ... En fallgrube kan vel være at jeg bruker mer tid på det enn hva jeg egentlig har.

Julie forteller at dokumentasjon er et tidkrevende arbeid, og at det innebærer en balansegang mellom nøyaktighet og hvor mye tid som brukes. Dokumentasjon som en "tidstyv" nevnes også i studien til Nøkleby et al. (2024) og i flere av studiene i oversikten til Ormstad et al. (2020). Barneverntjenestens og brukernes forventninger om presis dokumentasjon kan bli en utfordring for kontaktpersonene. De havner ofte i en mellomposisjon mellom arbeidsgiverens krav og barnas, ungdommenes og deres familiers behov. Dersom forventningene fra begge sider, som for eksempel krav til presis dokumentasjon, blir for omfattende, kan det føre til utmattelse for kontaktpersonene.

Dokumentasjon er likevel en essensiell og viktig del av arbeidet, da den sikrer barn og unges rettigheter (Prop. 169 L (2016-2017), s. 66). Barneverntjenestens vedtak skal blant annet tydeliggjøre barnets synspunkter, hvilken vekt som er tillagt barnets mening, og hvordan barnets beste er vurdert, i henhold til § 12-5 (Barnevernsloven, 2021). Barnevernet er

forpliktet til å sikre medvirkning og samarbeid og til å dokumentere hvordan dette er gjennomført. Gjennom intervjuene uttrykker også kontaktpersonene viktigheten av dokumentasjon. Utfordringen oppstår når dokumentasjonskravene trekker tid og fokus bort fra den direkte samhandlingen med barna (Helsetilsynet, 2022).

Når Julie beskriver utfordringen med å "vurdere og vekte det barnet har sagt", fremhever hun enda en dimensjon. Dokumentasjon er ikke en ren teknisk oppgave, men også en fortolkende prosess. Selv om det kan ta kort tid å skrive ned hva barnet har sagt, kan det ta lengre tid å sette utsagnene inn i en faglig og juridisk kontekst. Dette peker på en overgang til neste undertema, som omhandler kontaktpersonenes erfaringer med skjønnsutøvelse og medvirkning.

5.1.2 Skjønn i medvirkningsarbeidet

Barnekonvensjonen (1989) og norsk barnevernslov legger opp til at kontaktpersoner skal foreta en avveining mellom barnets beste og barns deltakelse. Tolkningen av det formelle rammeverket for barns deltakelse er en vurdering som kontaktpersoner har myndighet til å foreta, basert på deres profesjonelle skjønn (Skivenes, 2015). Kontaktpersonene i denne studien sier noe om dette, og Veronika forteller:

Lov og forskrift og rundskriv sier oss jo noe om medvirkning, men det er ikke beskrivelser i barnevernloven hvordan jeg skal gjøre det i praksis. Det ligger litt i å tolke loven, også anvende prinsippene i ulike settinger.

Lovverket som Veronika arbeider etter, gir noen ytre rammer for hvordan hun skal tilrettelegge for medvirkning. Det gir derimot ingen konkrete eller direkte retningslinjer for hvordan medvirkning skal sikres i praksis. Veronika forteller at hun må ha en god forståelse av loven, men at prinsippene må tilpasses ulike situasjoner. Dette innebærer skjønnsutøvelse, ettersom hun vurderer hva som vil fungere best i ulike settinger og tilpasser seg deretter.

Samtidig kan det Veronika sier, peke på en viss grad av usikkerhet og et ønske om at loven og retningslinjene tidvis var mer presise. Skjønnsbruk er sentralt i medvirkningsarbeid, men med skjønn følger også et stort ansvar. Kontaktpersoner har stor innvirkning på hvordan barn og unge får mulighet til å medvirke; de kan enten begrense barns medvirkning eller være støttespillere som åpner opp for at barn og unge kan delta aktivt (Paulsen, 2022, s. 74). Når beslutninger kan forankres tydeligere i lovverket, kan kontaktpersoner oppleve at deres

innflytelse og ansvar blir mindre personlig. Et mer presist lovverk kan også redusere den personlige belastningen som ofte følger med å ta avgjørelser av stor betydning.

Kontaktpersoner balanserer juridiske krav opp mot praktiske og relasjonelle forhold (Nøkleby et al., 2024). Et eksempel på dette er å tolke og vekte barnets meninger i lys av hva som er gjennomførbart og hensiktsmessig i den aktuelle situasjonen. Kristin illustrerer denne balansegangen ved å si:

Loven sier at barna skal få medvirke, og det skal skje med utgangspunkt i deres alder og modenhet og dette. Det blir opp til meg å vurdere hvor mye jeg skal vektlegge det de mener.

Hvordan barnets stemme skal vektas, er et konkret eksempel på en skjønnsmessig vurdering jfr. § 1-4 (Barnevernsloven, 2021). Dette er også noe kontaktpersoner opplever som krevende (Helsetilsynet, 2022). Å ta slike avgjørelser, som kan få stor betydning for barn og unges liv, krever ikke bare faglig kompetanse, men også sterk personlig vurderingsevne. Kristin forteller at det er opp til henne å bestemme hvor mye barnets utsagn og ønsker skal vektlegges i beslutningsprosessen. Dette samsvarer med gjeldende lovverk.

Når Kristin sier: «Det blir opp til meg å vurdere» kan det fremstå som om hun legger mye ansvar på seg selv. Kanskje ønsker hun å ta dette ansvaret fra barna – enten fordi hun selv mener at hun vet hva som er best, eller fordi hun anser det som for mye ansvar å legge på barn og unge. Det kan også være en kombinasjon av disse to forholdene. Kontaktpersonenes holdninger, kompetanse og skjønnsutøvelse påvirker arbeidet med barns medvirkning, og dette kan ha stor betydning for hvordan barns stemmer blir løftet frem og lyttet til (Paulsen, 2022, s. 79). Kristins egenvurderinger kan være ulike fra andre kontaktpersoner, og dette kan bidra til ulik medvirkningspraksis.

Det personlige ansvaret som Kristin beskriver, kan også være en belastning. Skjønnbruk, som en kompleks del av kontaktpersoners arbeid, kan være en kilde til psykisk stress (Geirdal et al., 2024). Når kontaktpersoner balanserer barns medvirkning opp mot hensynet til barnets beste, kan det oppstå belastninger knyttet til å ta avgjørelser som går imot barnas egne ønsker. Dette kan være spesielt stressende når avgjørelsene oppleves som upopulære (Archard & Skivenes, 2009).

Kontaktpersonene i denne studien peker på at skjønnbruk er en viktig del av det daglige arbeidet de gjør, for det er gjennomgående i flere av deres utsagn. Else forteller dette:

Å lytte til barnet er viktig, og ta de på alvor. Også er barnets beste og medvirkning tett sammenvevd fordi vi skal vekte barnets stemme i vurderingen av barnets beste. Og der tror jeg mange går i «fella», ved at de tenker at barnets uttalelse om sitt beste er det samme som *barnets beste*. Eller kanskje at de tenker det foreldrene sier er barnets beste. Men så er det kontaktpersonene, eller barneverntjenesten, som skal gjøre den vurderingen. Selv om det kan gå imot hva de andre vil.

Det er en tydelig kobling mellom barnets medvirkning og prinsippet om barnets beste (Paulsen, 2022, s. 21-22). I sitatet fremstår det som om Else er godt kjent med denne sammenhengen. Hun ønsker å vise respekt for både barn og foreldre ved å lytte til deres ønsker, samtidig som hun vektlegger å ivareta og beskytte barnas langsiktige interesser. Else påpeker at kontaktpersoner må tåle å ta upopulære valg, slik som å gå imot barnets egne ønsker. Når barns ønsker ikke samsvarer med kontaktpersonens vurdering av barnets beste, blir behovet for faglig integritet og refleksjon avgjørende.

Det samsvarer også med Barnevernsloven (2021) formålsparagraf, som fastslår at barn skal få nødvendig hjelp og omsorg og bli møtt med trygghet, kjærlighet og forståelse.

5.1.3 Tema oppsummert

Temaet presenterer kontaktpersonenes erfaringer med direkte møter med barn, unge og deres familier. Det omhandler de vanskelige avveiningene og beslutningene de må ta, og hvordan ulike arbeidsforhold påvirker utøvelsen av deres mandat. Kontaktpersonene beskriver en arbeidshverdag preget av omfattende og mange oppgaver, der knapp tid ofte hindrer dem i å bygge tillitsfulle relasjoner med barna de jobber med. De peker også på at høy turnover skaper sårbarhet i dette arbeidet. Dokumentasjon fremheves både som en tidstyv og som en viktig del av arbeidet med å ivareta barn og unges medvirkning.

Informantene understreker at arbeidet krever kontinuerlige skjønnsmessige vurderinger, ofte utført under tidspress. Funnene tyder på at kontaktpersonene opplever disse vurderingene som personlig krevende. Gjennom temaet fremgår det at kontaktpersonenes utfordringer ligger i skjæringspunktet mellom profesjonelt ansvar, organisatoriske rammer og deres ønske om å tilrettelegge for og ivareta barns medvirkning på best mulig måte.

5.2 HVA ER GOD MEDVIRKNINGSPRAKSIS?

Det andre temaet som kommer frem i datamaterialet, handler om kontaktpersonenes beskrivelser av medvirkning i møte med barn og unge. Jeg har valgt å kalle det «Hva er god

medvirkningspraksis?»). Dette temaet er relevant for problemstillingen fordi kontaktpersonenes refleksjoner om hva som utgjør god medvirkningspraksis kan gi innsikt i de strategiene og tilnærmingene de benytter for å tilrettelegge for og ivareta medvirkning.

Hva mener kontaktpersonene skal til for at barn og unge føler seg hørt? Hva tenker de kan bidra til at barn og unge opplever reell innflytelse på beslutninger som angår dem? Gjennom dette temaet utforsker jeg slike spørsmål ved å presentere undertemaer som belyser forhold kontaktpersonene mener kan fremme barn og unges medvirkning.

5.2.1 Gi informasjon

Retten til medvirkning inneholder tre essensielle elementer i følge Paulsen (2016, s. 6), og det ene er at barn får informasjon. Nesten alle kontaktpersonene nevner dette. Oda forteller:

Jeg tenker at, å gi informasjon om medvirkning, og å gi informasjon generelt er jo en del av en medvirkningsprosess. For medvirkning kan vel kanskje tolkes noen ganger litt sånn «å, jeg skal få bestemme hva som skal skje». Mens medvirkning er veldig mye mer. Og det er spesielt det er med informasjon, at det er tilpasset informasjon ... Det handler om å legge det frem på en måte som er forståelig for dem, og hvis man ikke gjør det, så hemmer det medvirkning. Da har de ikke mulighet til å reelt medvirke, fordi de ikke forstår.

Oda understreker at det å «gi informasjon» er en sentral del av medvirkningsarbeidet. Hun beskriver hvordan kontaktpersonene sitter på informasjon som barna er avhengige av for å kunne delta reelt i prosesser som omhandler deres liv. Dette peker på den maktposisjonen kontaktpersonene har i medvirkningsprosessen. I kraft av sin fagkunnskap og rolle som barnevernsansatte, har kontaktpersonene en ekspertise og autoritet som er delegert gjennom barnevernsloven (Molander & Terum, 2008). Oda påpeker at barna mister en avgjørende forutsetning for å utøve sin medvirkningsrett dersom kontaktpersonene ikke gir tilstrekkelig og tilpasset informasjon. Hun beskriver rollen som en «oversetter» av barnevernssystemet, der målet er å sikre at barna forstår hva som skjer og dermed kan medvirke på riktige premisser. At hun vektlegger viktigheten av «tilpasset» informasjon, fremhever også nødvendigheten av målrettet og forståelig kommunikasjon mellom kontaktperson og barn, noe som er et lovkrav, jfr. § 1-4 (Barnevernsloven, 2021). Tidligere forskning støtter Odas refleksjoner; barn og unge uttrykker at det å bli informert er en helt sentral del av medvirkningsprosessen (van Bijleveld et al., 2014, s. 256-257). Hennes uttalelser samsvarer med disse ønskene, hvor barn ofte etterspør tydelig informasjon om hva som skjer i deres saker.

Bruk av fagspråk i møte med barn og unge kan imidlertid skape distanse mellom kontaktpersonen og barnet. Hvis språket er vanskelig å forstå, mister barna muligheten til å uttrykke sine meninger og delta på egne premisser (Brun et al., 2018, s. 30). Oda viser gjennom sitt utsagn en bevissthet rundt viktigheten av å tilpasse kommunikasjonen for å unngå denne distansen.

Ylva gjør seg også opp noen refleksjoner og tanker knyttet til å gi barn og unge informasjon:

Jeg tenker at de har rett på å vite hva som skjer, og helst forstå det. Hvis vi bare tar avgjørelser og informerer lite, så tror jeg de fort vil føle seg tilsidesatt. Da vil de hvert fall ikke gidde å snakke med meg ved en senere anledning. Så det å gi informasjon handler like mye om å vise at vi ser dem som selvstendige personer, og ikke bare som en del av en sak. (Ylva)

På samme måte som Oda, understreker Ylva viktigheten av å gi informasjon for å tilrettelegge for forståelse. Ylva påpeker også at informasjonsdeling ikke bare er en praktisk nødvendighet, men også en måte å gi barna en følelse av å bli sett og anerkjent. Å dele informasjon blir dermed et middel for å vise omsorg og respekt i tillegg til å oppfylle et lovpålagt krav jfr. Barnevernsloven (2021) § 1-9. Dette skal skje uavhengig av den asymmetriske maktrelasjonen mellom kontaktperson og barnet.

Ylvas tilnærming utfordrer en snever forståelse av informasjon som kun en kognitiv prosess. Hun peker på hvordan emosjonelle og relasjonelle aspekter også kan påvirke barnets evne og vilje til å delta i prosesser som angår dem. Dette antyder at måten informasjon formidles på, kan bidra positivt til det relasjonelle arbeidet mellom kontaktpersonen og barnet. Gjennom å inkludere barna ved å gi dem relevant og tilpasset informasjon, kan kontaktpersonene legge grunnlaget for en tryggere relasjon og bedre samarbeid.

5.2.2 Mulighet til å si sin mening

Det andre essensielle elementet i barns rett til medvirkning er at barnet gis mulighet til å uttrykke egne meninger (Paulsen, 2016, s. 6). Kontaktpersonene jeg intervjuet forteller det samme, og de peker på flere forhold som må være til stede for at det skal realiseres.

Tid og sted

Veronika forteller at hun tenker over lokasjon når hun skal snakke med ungdommer:

I tiltakssakene mine, så har jeg jevnlig treff og samtaler med ungdommene. Da møtes vi gjerne på en litt nøytral plass, for eksempel en kjøretur, en kafé eller så går vi en tur. Jeg liker å være fleksibel på hvor, det kan som regel de bestemme.

Veronika forsøker å skape trygge og uformelle rammer for samtale ved å ta med ungdommene til nøytrale steder. Havnen et al. (2020) viser i sin studie at valg av møtested kan påvirke kvaliteten på samtalen og barnets medvirkning. Jeg tolker dette som at Veronika har en forståelse for hvordan det fysiske miljøet kan påvirke ungdommens komfortfølelse og vilje til å åpne seg. Hennes tilnærming signaliserer en anerkjennelse av ungdommens behov for trygghet som en forutsetning for å kunne uttrykke sine tanker og meninger.

I lys av de strukturelle betingelsene som ble diskutert i analysetema 1, er det imponerende at kontaktpersoner klarer å opprettholde en slik fleksibilitet i sine arbeidsdager. Likevel viser rapporten fra Helsetilsynet (2022) at selv om kontaktpersonene ønsker å imøtekomme barnas behov for valg av møtested, opplever barna det ofte ikke slik i praksis. Dette kan tyde på at det er en diskrepans mellom intensjonene til kontaktpersonene og hvordan barna opplever situasjonen.

Å snakke med barn og unge kan gjøres på ulike måter. Ingeborg sier noe om hva hun tenker over:

[...] å aktivt legge til rette for faste tidspunkt, spesielt med barn og unge. Og i det, være bevisst på hvor man møtes. For det er veldig forskjell på hva man får av informasjon, og hva man får i samtaler når man sitter på et helt nøytralt sted. Det blir kanskje positivt fordi de har digg mat, og det funker bedre enn hvis man sitter på skolen, hjemme eller på kontoret. Så det er viktig å legge til rette for litt mer faste samtaler. Og at man er veldig bevisst på hvor man har samtalen. Det er kanskje det viktigste tenker jeg.

Antall møtepunkter ser ut til å være av betydning for realisering av gode medvirkningspraksiser. Tilstedeværelse under samtaler og på møter øker barns mulighet til å medvirke (Paulsen, 2016). Ingeborg fremhever viktigheten av å legge til rette for «mer faste» samtaler, som jeg tolker som et ønske om «flere samtaler» enn det som kanskje er vanlig. Jevnlige møtepunkter kan styrke relasjonen mellom kontaktpersonen og ungdommen, og bidra til å bygge tillit. For at barn og unge skal få mulighet til å medvirke, er det avgjørende å skape arenaer hvor de kan uttrykke sine meninger (Paulsen, 2022, s. 80). Gode møteplasser,

gjærne kombinert med «digg mat», kan gi ungdommene positive assosiasjoner og gjøre samtalene mer avslappede og produktive.

Både Veronika og Ingeborg understreker viktigheten av «nøytrale steder». De nevner at skolen eller barnevernstjenestens kontor ikke oppleves som nøytrale arenaer. Tidligere forskning viser at barn ofte opplever møter på skolen som ubehagelige, og de har uttrykt lignende følelser knyttet til møter på barnevernskontoret (Havnen et al., 2020). Det kan tyde på at kontaktpersonene er klar over at barnevernskontoret ofte oppleves som «skummelt» for barn og unge, og derfor ønsker å tilrettelegge for mer trygge og uformelle møteplasser.

De må oppleve å bli hørt

Barns meninger må tas med i betraktningen når barneverntjenesten fatter beslutninger. Dette er det tredje essensielle elementet i retten til medvirkning (Paulsen, 2016, s. 6).

Kontaktpersonene fremhever viktigheten av at barna mottar informasjon og at det legges til rette for at de får uttrykke sine meninger. Dette krever tilstedeværelse fra kontaktpersonene, men tilstedeværelse alene er ingen garanti for reell medvirkning (Paulsen, 2022, s. 80).

Tidligere forskning viser at ungdommer ofte opplever å ha deltatt i flere samtaler uten å føle at det de har sagt, har hatt noen innvirkning på beslutningene (Paulsen, 2016). Else sier noe om dette:

For at barn og unge skal få medvirke, så tenker jeg at de må være trygge nok på å fortelle. Og da tenker jeg relasjon og at de kjenner kontaktpersonen sin – det kan fremme det. Samtidig som at de må oppleve å bli hørt da, på en måte. For jeg har møtt mange barn og unge som opplever at det ikke er vits å si noe fordi det ikke utgjør noe uansett. Det kan heller bidra til at de *ikke* forteller.

Først sier Else at relasjonen mellom kontaktperson og barn er avgjørende for at barnet skal oppleve trygghet. Hun reflekterer videre over hvordan mangel på medvirkning kan føre til at barn blir likegyldige og får redusert motivasjon til å delta. Tidligere forskning viser at barn ønsker å bli lyttet til og at deres følelser og tanker anerkjennes. De ønsker å bli tatt på alvor (Paulsen, 2016; Husby et al., 2018). Å bli lyttet til kan styrke barnas følelse av trygghet og tillit, noe som igjen kan øke deres vilje til å delta aktivt i beslutningsprosesser (Husby et al., 2018).

Dersom barn og unge ikke opplever at deres medvirkning fører til konkrete resultater, kan det undergrave tilliten til systemet og forsterke en følelse av maktesløshet. Else vektlegger at barnets opplevelse av å bli hørt er avgjørende, noe som gjør medvirkning til en dynamisk

prosess. Barnet må føle at meningene de uttrykker – basert på informasjon de har mottatt – faktisk blir tatt med i betraktning når kontaktpersoner og barneverntjenesten fatter sine vurderinger og beslutninger.

Trygghet og forutsigbarhet

Som nevnt tidligere, formålsparagrafen i barnevernsloven sier at barn og unge skal møtes med trygghet. Kristin sier noe om dette:

Overfor de barna jeg jobber med så tenker jeg det er spesielt viktig at jeg forteller om det jeg gjør, og at jeg gjør som jeg har sagt. Barna trenger ofte gode forklaringer på hvorfor de voksne gjør som de gjør. Også for å skape ekstra trygge rammer er det viktig at de voksne gjør slik de har sagt, og da tenker jeg både om det er noe barnet «ønsker» eller ikke. Barn trenger forutsigbarhet, og de trenger det hvert fall hvis de skal «gidde» å medvirke. Det er sjeldent de vil det dersom de føler seg overkjørt eller forbigått.

Gode forklaringer er viktig for at barna opplever det trygt å si sin mening. Det samsvarer med funnene om at det å gi informasjon er viktig. Trygge voksne er også en svært viktig faktor. De aller fleste barn vil fortelle til barnevernet, hvis det er trygt nok (Brun et al., 2018, s. 67-68). Barna må ha tillit til at de voksne vil ta gode valg på deres vegne, selv om det ikke alltid er i overensstemmelse med det barnet vil.

Kristin reflekterer over hvordan medvirkning ikke nødvendigvis handler om fullstendig innflytelse eller bestemmelsesrett. For henne handler det like mye om å skape et rom der barna føler seg trygge, respektert og verdsatt.

5.2.3 Relasjon

Relasjon fremheves som eget undertema fordi det er så gjennomgående i alle intervjuene. Kontaktpersonene sier at relasjon er viktig i deres barnevernsfaglige arbeid. Veronika forteller hvordan hun kan prate med ungdom:

Som regel snakker vi først om litt sånne normale ting: hva har du gjort i det siste, hvordan går det med deg? Og så snakker vi om de tingene vi jobber med. Det kan være skolefravær, rus, psykisk helse og så videre. Og i disse samtalene får ungdommene medvirke ved å si noe om hva de trenger, si noe om hva de ønsker av barneverntjenesten ...

Veronika sin praksis, hvor hun starter samtaler med «normale ting», kan tyde på at hun er opptatt av å bygge relasjon med ungdommene hun jobber med. Dette kan være hennes måte å ufarliggjøre barneverntjenesten som system, samtidig som hun demper sin egen rolle som

representant for barnevernet. Ved å begynne samtalen med hverdagslige temaer gir hun ungdommene tid til å bli komfortable i samtalsituasjonen. Denne tilnærmingen kan også bidra til at ungdommene føler seg mer avslappet i møte med henne. Det viser at hun prioriterer tid på ungdommen som individ, ikke bare på selve saken.

Samtidig er Veronika ikke redd for å ta opp vanskelige temaer som er relevante for barnevernssaken. Etter å ha etablert en mer avslappet tone, henter hun ungdommens stemme om de mer krevende spørsmålene. Mange kontaktpersoner tror at de beskytter barn ved å begrense informasjonen de gir om barnets egen situasjon (Brun et al., 2018, s. 31). Veronika jobber med noen av de eldste barna i barnevernet, og dette kan være en grunn til at hun våger å være direkte. Samtidig kan det også tolkes som at hun har en grunnleggende holdning om at barn og unge skal inkluderes i beslutningsprosesser, uavhengig av sakens alvorlighetsgrad. Hennes fokus ligger på hvordan informasjonen formidles.

Slik jeg tolker det, bygger Veronika relasjon med ungdommene ved å bruke ulike strategier. Hun balanserer mellom å lede samtalen og å gi ungdommene rom til å uttrykke sine behov og beskrive hva de trenger.

Tillit og relasjon

For at det skal være en god relasjon må den bygge på tillit og respekt (Paulsen, 2016), og tillit styrker barns opplevelse av å bli forstått (Husby et al., 2018). Kristin sier noe om dette:

Det er noe om, at de ser at det vi jobber med fungerer. Så vil vi jo få en bedre relasjon, og kan snakke mer åpent og gjøre ting som fungerer enda bedre. Det skaper en trygghet til, ikke bare enkeltkontaktperson heller, men kanskje mer trygghet og tillit til system.

Kristin beskriver hvordan relasjon, tillit og gode tiltak i barnevernsarbeidet er gjensidig påvirkende faktorer. Relasjon og tillit fungerer som toveis prosesser. En god relasjon mellom kontaktpersonen og barnet eller ungdommen kan legge grunnlaget for tiltak som faktisk fungerer. Når tiltakene viser seg å være effektive, kan dette i sin tur styrke relasjonen ytterligere. Det skaper en selvforsterkende syklus, hvor tillit og relasjon gjensidig understøtter hverandre.

Kristins sitat fremhever også at tillit kan strekke seg utover den individuelle relasjonen mellom barn og kontaktperson. Når kontaktpersonen, i samarbeid med barn og unge, bidrar til gode opplevelser, kan dette føre til en mer generell tillit til barnevernet som system. Dette

viser hvordan kontaktpersoner ikke bare representerer seg selv, men også fungerer som ansikt utad for hele barnevernstjenesten.

Relasjon og medvirkning

På spørsmål om hva informantene kunne tenke seg var forhold som er fremmende for medvirkning svarte Ylva:

Relasjon er nøkkel nummer én. Om du får en god relasjon, så tror jeg at både familien og barna blir.. at de syns det er lettere å snakke med deg. Og at de ikke er redde for å spørre deg om noe, eller stille kritiske spørsmål. Så hvis du får en god relasjon, så tror jeg du klarer å få til god medvirkning for barna også ... Og da må du også være litt til stede. Ikke at du skal være der 24-7, men til tider for eksempel. Du vet at i dag er det flytting, for eksempel. Eller så skal ungdommen få en kjedelig beskjed, så kan de jo ... Kanskje man kan være tilgjengelig akkurat da for foreldrene. Eller for barna. Så har de muligheten til å ringe for eksempel.

Relasjonen mellom kontaktperson og barn fremheves som essensiell for å sikre medvirkning, både av kontaktpersonene i denne studien og i tidligere forskning (Husby et al., 2018; Paulsen, 2016; van Bijleveld et al., 2014). Litteratur som omhandler medvirkning støtter også opp om dette (Brun et al., 2018; Paulsen, 2022; Studsrød et al., 2019). I tillegg til å understreke relasjonens betydning for medvirkning, fremhever Ylva balansen mellom nærhet og profesjonalitet som en sentral faktor. Hun peker på at strategisk og situasjonstilpasset «nærvær» er avgjørende for å bygge relasjon og fremme medvirkning. Videre anerkjenner hun at medvirkning ikke kun skjer i formelle møter, men at den også utspiller seg i mer uformelle interaksjoner, noe hun tilpasser sin tilnærming til.

5.2.4 Tema oppsummert

Dette temaet er en fremstilling av hvilke forhold kontaktpersonene trekker frem som god medvirkningspraksis. De medvirkningsfremmende faktorene som trekkes frem, samsvarer i stor grad med funn fra tidligere forskning og litteratur på området. Mine funn støtter derfor opp om mye av den eksisterende kunnskapen på feltet. Det er spesielt interessant at kontaktpersonene i denne studien ofte fremhever forhold som barn og unge selv beskriver som viktige for deres opplevelse av medvirkning.

5.3 «DET ER DERES LIV»

Det tredje temaet jeg velger å presentere, handler om kontaktpersonenes refleksjoner rundt barn og unges rett til selvbestemmelse og autonomi, ofte uttrykt gjennom utsagn som: «Det er deres liv». Temaet er nært knyttet til medvirkning fordi det synliggjør hvordan

kontaktpersonene tilrettelegger for at barn og unge kan ha reell innflytelse på beslutninger som angår deres nåtid og fremtid. Samfunnets syn på barn og barndom legger føringer for hvordan kontaktpersoner ser på barns medvirkning og hvordan de involverer barna (Paulsen, 2022, s. 52). I dag anerkjennes barn som selvstendige individer og subjekter, noe som i stor grad skyldes Barnekonvensjonens artikkel 12 (Sandberg et al., 2012, s. 90-91).

Min jobb, deres liv

Kontaktpersonene jeg intervjuet uttrykker å anerkjenne barnas liv som deres eget. Julie forteller:

Min tanke er at barn og unge som får hjelp av barneverntjenesten, at det er viktig de medvirker. For det er deres liv. Det er min jobb, men det er deres liv.

Julie sier at barnas liv tilhører dem, og at det derfor er deres rett å ha innflytelse på beslutninger som angår dem. Tidligere forskning viser at kontaktpersoner ser barn og unges autonomi som en viktig del av medvirkningen, og beskriver hvordan barna kan oppleve en følelse av kontroll dersom de får reell medvirkning (Woodman et al., 2023). Julie legger også til grunn et barnesyn der barn og unge sees som autonome subjekter med rett til selvbestemmelse.

Sitatet til Julie peker i tillegg på en profesjonell ydmykhet. Hun anerkjenner betydningen av sitt faglige bidrag når hun sier «det er min jobb», samtidig som hun understreker at barna er hovedaktørene i sine egne liv. Dette samsvarer med kontaktpersonenes opplevelse av å ha et ansvar for å hjelpe barn og unge med å ta gode valg. Else peker på dette direkte:

Det er vi voksne som må hjelpe dem, lede dem riktig. Vi kan ikke forvente at de sitter med løsningen ... Ja, hva de vil og ønsker spiller en stor rolle selvfølgelig. Men jeg hadde gjort en dårlig jobb om jeg sa ja til alt de ville. Så da er det viktig at vi tar ansvar og hjelper. Og tenk, når de føler de har tatt et godt valg, selv om det var med hjelp, så kan de være en selvtillitsboost.

Else sitt utsagn handler om balansegangen mellom å ivareta barns rett til medvirkning og å anerkjenne den veiledende rollen kontaktpersonene har i beslutningsprosesser. Jeg tolker dette som at Else ser verdien av å gi barn og unge støtte til å ta gode valg, kanskje for å beskytte dem mot negative konsekvenser av valg de ennå ikke er modne nok til å ta ansvar for. Når barn opplever å ta gode valg, kan det styrke deres følelse av selvtillit og autonomi. Else ser ut til å legge vekt på å hjelpe barna med dette. Samtidig peker sitatet også på maktrelasjonen

mellom kontaktperson og barn. Else understreker at hun vil hjelpe barna med å ta gode valg, men at det er de voksne som til slutt vurderer hva som er til barnets beste.

Gjenvinne kontrollen

Ingeborg forteller om en situasjon hun nylig hadde vært i, hvor en ungdom kom med noen uttalelser som gjorde at barneverntjenesten måtte sette en plassering på vent. Hun sier videre:

Det kan være ungdommens måte å ta kontroll på, når de har mistet kontrollen. Jeg tenker jo, kommer barnevernet inn i livet ditt og tar over en del av ansvaret og kontrollen, så mister du jo noe. Så vil du forsøke å gjenvinne den kontrollen ved å ha din stemme og uttrykke ditt.

Ingeborg påpeker at barn og unge som er i kontakt med barnevernet, kanskje har opplevd å miste noe av kontrollen over egne liv – at fremmede voksne har kommet inn og bestemt hvordan ting skal være. Hun viser forståelse for at ungdommene kan reagere når de opplever at livet deres «styres» av barnevernet. Hennes uttalelse kan tolkes som en anerkjennelse av at ungdommenes opprørske eller motstridende handlinger egentlig kan være deres måte å hevde sin posisjon på i en situasjon hvor de føler seg maktesløse. Denne «motstanden» kan også være et resultat av at de ikke føler seg hørt, noe som samsvarer med funn fra tidligere forskning (Paulsen, 2016; van Bijleveld et al., 2014).

De som vet hvordan de har det

Kristin sier det er en fordel at barn føler de har kontroll over eget liv:

En fordel er at de får være med selv og kjenne at de har kontroll over sitt eget liv. At det ikke er noen som bestemmer over hodet deres. At de er med i prosessen. Det er det jeg kan tenke som er fordelene. Og det er jo en faktasjekk om at vi har hørt på barnet og hva barnet ønsker, og tatt en vurdering basert på det barnet ønsker. I dokumentasjonen kommer det frem i avgjørelser vi har tatt, om vi har hørt på barnet, hvorfor vi har valgt å høre på barnet eller hvorfor vi ikke har valgt å høre på barnet. Det er tatt inn som en vurdering. Det styrker jo arbeidet vårt at barnet har fått lov til å si det de mener. Det er barnets liv det handler om. Det er barnets omsorgssituasjon ... Selvfølgelig er det viktig å prate med dem. Det er kun de som kan si noe om hvordan de har det selv.

Sitatet viser at Kristin legger stor vekt på barnets perspektiv. Hun anerkjenner barnas subjektive opplevelser, tanker og meninger som en sentral del av medvirkningen. Å få innsikt i barns opplevelser krever et innenfraperspektiv (Warming, 2011, sitert i Paulsen, 2022, s. 53). Dette innebærer å tilrettelegge for medvirkning gjennom direkte kontakt med barn og unge, og ved å skape rom for at de kan uttrykke egne opplevelser, holdninger og ønsker. Kristin er tydelig på at hennes forståelse av barnets behov alene ikke er tilstrekkelig når

vurderinger skal gjøres og beslutninger fattes. Det er barna selv som kan gi innsikt i hvordan de har det, og det er avgjørende for kontaktpersonene å utforske dette. Kristins refleksjoner samsvarer med funnene i studien til Woodman et al. (2023), som viser at inkludering av barns subjektive opplevelser er viktig for å gi dem en følelse av kontroll og anerkjennelse.

5.3.1 Hvem har ansvaret?

Utsagnet «det er deres liv» kan tolkes som en anerkjennelse av barna som subjekter med medbestemmelse og rett til å medvirke i beslutninger som angår dem. Et slikt syn på barn er avgjørende for kontaktpersonenes tilnærming. Når det gjelder hvem som har det endelige ansvaret for beslutninger, er dette et spørsmål som ofte oppstår. Oda sier noe om dette:

Noen ganger kan det være fristende å gjøre slik barnet vil, for da unngår man ofte konflikt og krangel. De har jo ofte tydelige meninger. Problemet er at dersom «deres løsning» ikke fungerer.. de kan kjenne på at da *må* det liksom fungere. Det er en følelse de burde slippe å føle. For om det ikke fungerer så kanskje de skylder på seg selv.. eller barnevernet da.

Barns rett til medvirkning innebærer ikke nødvendigvis at de får bestemme utfallet. Oda reflekterer over at dette noen ganger kunne vært en enklere løsning, men understreker samtidig de uheldige konsekvensene det kan ha for barna. Som kontaktperson opplever hun et ansvar for å tenke langsiktig, selv om det å innfri barnets ønsker kunne gitt en enklere løsning på kort sikt. Dette illustrerer balansen mellom å gi barn reell medvirkning og samtidig skjerme dem fra et ansvar som kan bli overveldende. Oda beskriver hvordan hun søker å beskytte barna mot følelsen av skuffelse over egne valg dersom det de ønsket, ikke fungerte. Dette viser at voksne må ta de store beslutningene for å skjerme barn fra urettmessig skyldfølelse. Samtidig må kontaktpersoner unngå fallgruven Brun et al. (2018) peker på: at barn ikke får tilstrekkelig mulighet til å delta fordi kontaktpersonene antar at barn ikke kan ta ansvar for barnevernets beslutninger.

5.3.2 Tema oppsummert

Det siste temaet belyser hvordan kontaktpersonene ser på barn og unge, og hvordan dette påvirker medvirkningspraksisen. Jeg trekker frem kontaktpersonenes refleksjoner rundt barn og unges autonomi og rett til selvbestemmelse, fordi dette er avgjørende for hvordan medvirkning ivaretas. Funnene viser at kontaktpersonene anerkjenner barna som aktive subjekter i sine egne liv og legger vekt på å gi dem en reell følelse av kontroll. Samtidig reflekterer de over rollen de har som voksne til å veilede barna og skjerme dem fra oppgaver

og beslutninger som kan oppleves som overveldende. Balansen mellom barns medvirkning og voksnes ansvar og plikter er en kjerneverdi i deres praksis.

6 DRØFT

Dette kapitlet drøfter studiens funn i lys av de teoretiske perspektivene, med et særlig fokus på kontaktpersoners medvirkningsarbeid. Funnene jeg har valgt å løfte frem i diskusjonen er de jeg anså som interessante sett opp mot oppgavens tema, problemstilling og underproblemstillinger.

Første drøft tar sikte på å svare ut hvilke forhold kontaktpersoner anser som medvirkningshemmende. Den andre diskusjonen ser på hvordan kontaktpersonene navigerer seg i spenningsfeltet mellom hjelp og kontroll i sin medvirkningspraksis. Det er en overordnet sammenheng mellom studiens funn og hvordan kontaktpersoner tilrettelegger for og ivaretar barn og unges medvirkning. Dette innebærer at funn fra alle analysetemaene i større eller mindre grad er inkorporert i begge diskusjonene. Likevel var enkelte deler fra analysen mer fremtredende, og er derfor blitt gitt en større plass i dette kapitlet.

6.1 SKJØNN I MEDVIRKNINGSARBEID

Denne studien avdekker flere faktorer som kontaktpersoner mener hemmer en god medvirkningspraksis. Noe av det som utpeker seg, er organisatoriske forhold som tidspress, begrensede ressurser og høy turnover. Kontaktpersonenes arbeid er betinget av strukturelle forhold som kan være med på å sette begrensninger for utøvelsen av deres mandat. Et annet utfordrende moment som trekkes frem, er kontaktpersonenes profesjonelle skjønnsutøvelse. En medvirkningspraksis forutsetter utstrakt bruk av skjønn, noe kontaktpersonene opplever å akseptere og er innforstått med. Samtidig er det variasjoner i hvordan skjønnsvurderingene tas, oppleves og hvordan det påvirker kontaktpersonenes medvirkningsarbeid med barn og unge.

For å undersøke hvordan skjønn spiller en rolle i medvirkningsarbeidet, samtidig som de organisatoriske forholdene som setter rammer for kontaktpersoners handlingsrom blir tatt i betraktning, benyttes Lipsky (1980). Hans teori belyser hvordan skjønn fungerer som et sentralt verktøy i kontaktpersonenes bakkebyråkratiske medvirkningsarbeid, der balansen mellom systemkrav og individuelle behov står i fokus. Videre drøfter jeg hvordan kontaktpersoners rolleforståelse påvirker deres faglige avveininger og refleksjoner (Lipsky, 1980; Zacka, 2017).

Skjønnnet som en uunngåelig nødvendighet i kjerneaktiviteten medvirkning

I analysen etableres medvirkningens viktighet, blant annet fordi det er en lovfestet rettighet. Medvirkning er det Paulsen (2022, s. 74-75) kaller en kjerneaktivitet i barnevernets arbeid, nettopp fordi det har vært en gjennomgående styrking av barns rettigheter i både Grunnloven, barnevernsloven og øvrige føringer. Analysen fremkommer også at loven gir et handlingsrom som gjør at kontaktpersonene må gjøre individuelle tilpasninger. Kontaktpersonenes fortellinger og refleksjoner gir inntrykk av at de er bevisste på denne nødvendigheten. De ønsker å imøtekomme barn og unge på best mulig vis og vet hvordan de skal utøve fleksibilitet. De forstår at det er nødvendig å gjøre tilpasninger basert på hvilket barn de møter, og at tilpasninger er viktige for å løfte frem barnas stemme på en god måte.

I profesjonelle sammenhenger, slik som i kontaktpersonenes yrkesutøvelse, betegnes bruk av kunnskap i konkrete tilfeller som «faglig skjønn». Dette innebærer å komme frem til de mest hensiktsmessige beslutningene i enkelttilfeller. Å utøve faglig skjønn kan være utfordrende (Grimen & Molander, 2008), men også helt nødvendig i følge (Lipsky, 1980). Selv om «standardisering og måling» er utviklingstrekk i norsk samfunnsliv, og det i større grad benyttes metoder basert på standardisert praksis, også i barnevernet (Almklov et al., 2017, s. 154), vil aldri standarder og prosedyrer kunne romme alle nyanser eller individuelle ulikheter.

Skjønnsutøvelse er en iboende del av bakkebyråkratiets arbeid fordi det opereres i en arbeidsvirkelighet preget av komplekse, varierte og ofte uforutsigbare situasjoner (Lipsky, 1980). Kontaktpersonene beskriver å ha stor innvirkning på hvordan barn og unge gis mulighet til medvirkning. De befinner seg i situasjoner hvor ulike handlingsalternativer må vurderes opp mot hverandre for å finne den beste løsningen. Slik blir skjønnsvurderinger en stor del av medvirkningsarbeidet.

Handlingsrommet for skjønn og kontaktpersoners arbeidsbetingelser

Det faglige skjønnnet kontaktpersonene må utøve, avhenger i stor grad av «rommet» det utøves innenfor (Lipsky, 1980). Kontaktpersonene påpeker eksplisitt at de arbeider i et tidvis utfordrende landskap. Organisatoriske og strukturelle forhold bidrar til å skape et handlingsrom for skjønn, og ifølge Lipsky (1980, s. 29) finner skjønnsutøvelse i bakkebyråkratiet gjerne sted under tidspress.

Manglende tid og uforenelige arbeidstider fremheves av kontaktpersonene i denne studien som noen av de største hindrene for god medvirkningspraksis. I følge Lipsky (1980) blir det

da umulig å utføre arbeidet på en optimal måte. En medvirkende årsak til tidsmangel er en ubalanse mellom antall ansatte og antall brukere, et forhold som både Lipsky (1980) og kontaktpersonene i denne studien trekker frem. Tidsbegrensningene gjør det vanskelig å ivareta medvirkningen på en tilfredsstillende måte. De enkelte sakene er ofte komplekse og fordelt på for få kontaktpersoner. I tillegg fører høy turnover, et kjennetegn ved bakkebyråkratiske arbeidsplasser (Lipsky, 1980), til uforutsigbare situasjoner, merarbeid og manglende kontinuitet. Som Lipsky (1980) påpeker, er det uunngåelig at etterspørselen etter ressurser overgår tilbudet i bakkebyråkratiet.

Kontaktpersonene i denne studien uttrykker en opplevelse av at arbeidshverdagens betingelser hindrer dem i å utføre jobben slik de egentlig ønsker. De organisatoriske rammene, som arbeidstider, lovverk, regler og prosedyrer, legger føringer for hva kontaktpersonene både kan og må gjøre. I praksis innebærer dette at de må forholde seg til krav og forventninger både «ovenfra» og «nedenfra» (Lipsky, 1980). Ovenfra kommer frister som ikke må brytes, samt dokumentasjonskrav som skal overholdes. Disse byråkratiske oppgavene er ofte lovpålagte og bidrar samtidig til å ivareta barns rettssikkerhet. Samtidig kan barn og unge forvente individuell tilpasning, noe som til tider står i motsetning til de overordnede kravene kontaktpersonene må innfri.

Dermed oppstår et behov for prioriteringer som stjeler tid fra direkte kontakt med barn og unge. Lipsky (1980, s. 30-31) illustrerer dette med at en tjenesteyter som bruker 60 prosent av arbeidstiden på papirarbeid, tilsvarende har mindre tid til direkte oppfølging.

Kontaktpersonene i denne studien understreker at dokumentasjonsarbeidet er nødvendig for å ivareta medvirkning, men opplever det også som en betydelig tidstyv. Dette reiser spørsmålet om hvordan de strukturelle og organisatoriske betingelsene påvirker mulighetene for å utøve medvirkningsarbeid på ønsket måte.

Lipsky (1980) påpeker flere utfordringer knyttet til bakkebyråkraters arbeidsbetingelser. Disse kan medføre problematiske sider ved skjønnsutøvelsen. Blant annet kan tidsmangel føre til kortsiktige løsninger (Lipsky, 1980). I denne studien fremstår barnevernsarbeidet som komplekst og rettet mot sårbare barn og unge med ulike utfordringer, noe som skaper en uforutsigbar arbeidshverdag.

I et hektisk miljø kan «brannslukking» bli prioritert foran forebyggende arbeid.

Kontaktpersonene beskriver situasjoner der det er fristende å velge «enkle utveier», selv om

de er klar over de mulige negative konsekvensene. Slike prioriteringer skjer fordi de opplever en asymmetri mellom tilgjengelig tid og arbeidsoppgaver. Dermed forsterkes følelsen av at arbeidshverdagens betingelser ikke lar dem utføre arbeidet slik de egentlig ønsker.

Det proaktive arbeidet, som relasjonsbygging, lider særlig under disse strukturelle forholdene. Gode, trygge relasjoner er vesentlige for å fremme barn og unges medvirkning, men kontaktpersonene påpeker hvor krevende det er å få til i en hektisk hverdag. Tidsbegrensningene fører til at de må foreta skjønsmessige prioriteringer for å håndtere arbeidsbelastningen. Lipsky (1980) omtaler dette som mestringsstrategier, men i denne studien oppleves slike avveininger først og fremst som en personlig belastning.

6.1.1 Et ønske om tydeligere retningslinjer?

Skjønnsutøvelse kan betraktes som en fremgangsmåte der verken innholdet i prosessen eller prosessen i seg selv er tydelig (Samsonsen & Willumsen, 2014, sitert i Kane & Myrvang, 2018, s. 110-111). Dette innebærer at en kontaktperson i barneverntjenesten får få konkrete holdepunkter for å forsikre seg om at de beslutningene som tas, er korrekte (Kane & Myrvang, 2018). Dette kan være årsaken til at kontaktpersonene i denne studien uttrykker ambivalens når de må fatte beslutninger uten håndfaste retningslinjer. Det kan synes som om kontaktpersonene etterspør flere retningslinjer og klarere føringer for hvordan medvirkningsarbeidet skal gjennomføres.

Bruken av maler har til hensikt å redusere usikkerhet knyttet til skjønnsutøvelse (Moe & Gotvassli, 2023, s. 242). Forhåndsbestemte løsninger kan fungere i enkelte tilfeller, men kontaktpersonenes beskrivelser tyder på at situasjonene de møter er så forskjellige at en standardtilnærming sjelden vil være formålstjenlig. Teorien (Lipsky, 1980) og empirien peker i samme retning. Likevel etterspør kontaktpersonene i denne studien noe de kan knytte sine vurderinger og beslutninger opp mot. Hvorfor?

Forutsigbarhet og det personlige ansvaret

En måte å forstå kontaktpersonenes etterspørsel etter tydeligere retningslinjer på, er å se det som en respons på behovet for mer forutsigbarhet i en hektisk arbeidshverdag.

Kontaktpersonene kan ønske mer struktur for bedre å håndtere den konstante strømmen av nye arbeidsoppgaver. Som bakkebyråkrater må de balansere kravene om effektivitet og individualisering (Lipsky, 1980). I møte med barn og unge er det vanskelig å være rask og effektiv samtidig som kommunikasjonen skal tilpasses barnas individuelle behov.

Kontaktpersonene må forholde seg til frister som krever effektivitet, men de arbeider med barn som trenger individuell oppfølging.

I tillegg kan ønsket om tydeligere retningslinjer springe ut av en følelse av personlig ansvar. Bakkebyråkrater utøver sitt mandat gjennom direkte kontakt med dem arbeidet gjelder, ikke bare ved hjelp av dokumenter og sakspapirer (Lipsky, 1980). Dermed blir det relasjonelle aspektet vesentlig. Kontaktpersonene beskriver sin rolle i systemet overfor barn og unge: De ønsker å være «seg selv» i møte med barna fordi det fremmer gode relasjoner, men samtidig kan de ha behov for å «gjemme seg» i systemet når vanskelige avgjørelser skal tas.

Barn som har kontakt med barneverntjenesten oppfatter at det barnevernet gjør med og for dem, utføres av kontaktpersonen (Kojan & Christiansen, 2023, s. 33). Dette understøtter kontaktpersonenes opplevelse av å sitte med et personlig ansvar i arbeidet med barn og unge. I følge Læret og Skivenes (2023, s. 42) er beslutningstaking trolig et av de mest krevende ansvarsområdene i velferdsstaten. Slik sett fremstår ikke kontaktpersonenes utsagn som urimelige. Det finnes en rasjonalitet i «frykten» for det personlige ansvaret. Det kan være en belastning å bli stilt til ansvar for beslutninger tatt i profesjonell rolle og på vegne av arbeidsgiveren. Ønsket om klarere rammer og prosedyrer kan derfor forstås som et forsøk på å redusere denne byrden – ikke for å fjerne skjønnsutøvelsen helt, men for å skape en følelse av trygghet i de beslutningene som tas på vegne av barna.

Teoriene til Lipsky (1980) og Zacka (2017) understreker at bakkebyråkrater operer innenfor et moralsk handlingsrom, der strukturelle rammer påvirker deres evne til å utøve profesjonell dømmekraft. I denne studien kommer det tydelig frem at kontaktpersonene ønsker å handle til barnas beste, men opplever rammebetingelser som tidspress og ressursmangler. Slike begrensninger kan sette kontakten med barna under press, og kan utfordre kontaktpersonenes moralske kompass. Når muligheten til å gjøre skreddersydde tilpasninger innskrenkes, kan det oppstå en «frykt» for å trå feil og redsel for å bli holdt personlig ansvarlig. Dette ansvaret er ikke bare et juridisk eller institusjonelt anliggende, men også et moralsk. Ønsket om klarere retningslinjer kan derfor forstås som en måte å ivareta sin egen profesjonelle integritet på – å sikre at de valgene som tas, ikke bare er faglig og juridisk forsvarlige, men også moralsk legitime. Gjennom å ønske større forutsigbarhet søker kontaktpersonene å redusere risikoen for at de, i møtet med komplekse saker, ikke klarer å leve opp til egne profesjonsetiske idealer.

Kontaktpersoner som omsorgsgivere og støttespillere

Mennesker som trer inn i bakkebyråkratiske stillinger, slik som i barneverntjenesten, har gjerne et grunnleggende ønske om å hjelpe andre (Lipsky, 1980). Til å begynne med opptrer kontaktpersoner ofte som støttespillere eller omsorgsgivere (Lipsky, 1980; Zacka, 2017) ovenfor barn, unge og deres familier. Disse rollene glir delvis over i hverandre og beskriver en kontaktperson som ønsker å bygge relasjoner, gjøre individuelle vurderinger og tilpasse arbeidet til den enkelte. Når kontaktpersonene i denne studien forteller om hvordan de ivaretar og tilrettelegger for barn og unges medvirkning, fremstår det som om de inntar nettopp en slik rolle. De er opptatt av å ivareta individuelle forskjeller mellom barn og unge, og å skape gode relasjoner. Det kan oppleves personlig skuffende dersom de ikke lykkes med dette. Gjennom å informere, lytte og inkludere barna, forsøker de å komme frem til avgjørelser som er til barnets beste.

Slik Lipsky (1980) og Zacka (2017) påpeker, er det svært krevende å innta rollen som omsorgsgiver og støttespiller. Dette er utfordrende blant annet fordi en slik rolleforståelse ofte medfører høye forventninger til eget arbeid. Disse forventningene er samtidig vanskelige å forene med de strukturelle betingelsene som ligger til grunn for arbeidet. Det handler både om begrenset tid og rammene som lovverk og prosedyrer setter. I følge Zacka (2017) er det svært tidkrevende å fungere som en omsorgsgiver, og i en allerede presset arbeidshverdag blir det ekstra krevende å leve opp til idealet om å være den «perfekte» kontaktpersonen i alle saker.

En slik rolleforståelse kan også føre til utbrenthet på lang sikt, fordi den ikke er bærekraftig over tid (Lipsky, 1980, s. 73-74; Zacka, 2017, s. 105-106). Denne beskrivelsen har klare likhetstrekk med det kontaktpersonene i denne studien formidler. Rollen innebærer et høyt personlig ansvar, ettersom den prioriterer samarbeid og fleksible tilpasninger. For kontaktpersonene oppleves skjønnsvurderinger i et komplekst landskap som en belastning.

En likegyldig kontaktperson?

Kontaktpersoner utvikler ulike strategier for å håndtere sitt arbeid, noe som påvirker deres yrkesutøvelse. Min oppfatning er at alle ønsker å være støttespillere for barna de arbeider med. Likevel uttrykker de en opplevelse av maktesløshet når de forsøker å være tilpansningsdyktige og relasjonelle. Spørsmålet er om dette kan føre til en fremmedgjørende og likegyldig holdning til barn og unge (Lipsky, 1980; Zacka, 2017).

Dette trekker diskusjonen tilbake til spørsmålet om personlig ansvar. Å fatte beslutninger på grunnlag av egne vurderinger kan oppleves mer tyngende enn å ta avgjørelser ut fra tydelige juridiske føringer. Loven gir ikke svar på alt, og skjønnsvurderinger er nødvendige. Likevel kan klare retningslinjer, maler og standardprosedyrer redusere opplevelsen av personlig ansvar. En sterkere juridisk forankring i beslutningsprosessene kan fordele ansvaret mer likt mellom kontaktpersonen og systemet (barneverntjenesten). Slik kan den enkelte kontaktperson oppleve mindre personlig skyld, spesielt dersom beslutninger ikke fører til ønskede resultater.

Hvis følelsen av personlig ansvar over tid blir for stor, er det mer sannsynlig at en fremmedgjørende praksis oppstår. En likegyldig kontaktperson er en som legger vekt på effektivitet og nøytralitet på bekostning av relasjonelle aspekter. Kontaktpersonene i denne studien ønsker å være effektive og overholde frister. Effektivitet er i seg selv positivt, og slik jeg tolker kontaktpersonenes beskrivelser, er de nødt til å være strukturerte og bruke tiden godt for å oppfylle sitt mandat.

Faren oppstår dersom effektiviteten fører til økt distanse fra arbeidet, noe som er uheldig for barna de skal hjelpe. Disse barna etterspør trygge, omsorgsfulle voksne (Paulsen, 2016). Standardløsningene som kontaktpersonene etterlyser, kan dessuten være utilstrekkelige i møte med komplekse situasjoner. Som Zacka (2017) beskriver, er dette en av fallgruvene når byråkrater inntar en mer likegyldig rolle.

Doble roller for kontaktpersonene

Tendensen til å innta en mer likegyldig, men også lovlydig rolle (Zacka, 2017), kan forstås som kontaktpersonenes strategi for å håndtere arbeidshverdagen. Lipsky (1980) omtaler dette som mestringsstrategier. For å mestre arbeidspresset i en ressursbegrenset hverdag kan kontaktpersoner forenkle, standardisere og kategorisere arbeidsoppgavene. Dette bidrar til å beskytte dem mot emosjonell utmattelse, noe jeg antar at de i viss grad søker. Samtidig kan slike strategier føre til overfladiske vurderinger som ikke i tilstrekkelig grad ivaretar barns medvirkning eller barnets beste — noe kontaktpersonene i aller høyeste grad forsøker å unngå.

Disse rollene utelukker imidlertid ikke hverandre. Kontaktpersonene i denne studien ser ut til å balansere mellom omsorgsrollen, der de møter barn og unge med individuell tilpasning, og rollen som håndhever av organisatoriske krav. Å plassere dem i forenklede kategorier (Zacka,

2017) gir kanskje ikke et fullstendig nyansert bilde, men kan fungere som et analytisk verktøy for å forstå hvordan deres handlinger formes av strukturelle betingelser og personlige verdier. Slik belyser teoriene til Zacka (2017) og Lipsky (1980) hvordan kontaktpersonene manøvrerer i skjæringspunktet mellom omsorgsfulle intensjoner og kravene fra systemet de arbeider innenfor.

De vil det beste for barna

Et problem med omfattende skjønnsbruk er, ifølge Læret og Skivenes (2023, s. 53), at den kan svekke rettssikkerheten for de involverte partene. Skjønnsutøvelse kan gjøre beslutningsprosesser sårbare for menneskelige feilvurderinger. Dette kan forklare hvorfor kontaktpersonene i denne studien opplever skjønsvurderinger som sårbare: De står ansvarlige for livsviktige avgjørelser i møte med samfunnets mest sårbare grupper. Tydeligere retningslinjer og flere maler kan bidra til å begrense skjønnen, som er en nødvendig del av barnevernsarbeidet.

Samtidig er det forståelig at kontaktpersonene føler på usikkerhet og uro; de er tross alt bare mennesker. Barneverntjenesten er, som tidligere nevnt, utsatt for mye kritikk, særlig når like tilfeller tilsynelatende vurderes ulikt (Lipsky, 1980). For kontaktpersonene kan dette skape en ekstra bekymring, ettersom «tilsynelatende like» tilfeller sjelden er helt like. Fra barneverntjenestens perspektiv kan det være enkelt å se hva som er barnets beste i hver enkelt situasjon, mens det for utenforstående kan være vanskelig å forstå forskjellen.

Det eksisterer en grunnleggende spenning i barnevernsarbeid mellom behovet for rettssikkerhet og behovet for individuell medvirkning. På den ene siden gir standardiserte retningslinjer, metoder og prosedyrer en viss trygghet, både juridisk og kvalitetsmessig, som skal sikre at de involverte får en forsvarlig og likeverdig behandling. På den andre siden krever medvirkning at kontaktpersonene møter hvert barn med åpne ører, empati og tilpasningsevne, der ingen situasjon er helt lik en annen. For bakkebyråkrater er det strevsomt å anvende standardiserte løsninger når de står overfor individuelle behov og komplekse livssituasjoner (Lipsky, 1980).

Kontaktpersonene i denne studien befinner seg nettopp i dette skjæringspunktet, og deres skjønnsutøvelse blir et verktøy for å finne en balanse. De forsøker å ivareta individuelle hensyn innenfor stramme rammer ved å bruke sin profesjonelle dømmekraft til å vurdere hvilke deler av regelverk og rutiner som må følges strengt, og hvor det kan åpnes for mer

fleksibilitet. Slik bidrar skjønnnet til at kontaktpersonene, til tross for standardiseringens begrensninger, fortsatt kan tilrettelegge for barnas medvirkning på en meningsfull og personlig tilpasset måte.

I sum handler det om å reflektere over hvordan skjønnnet kan utøves på en legitim måte i medvirkningsarbeidet (Læret & Skivenes, 2023), og hvordan kontaktpersonenes mandat kan anvendes positivt i møtene med barn og unge.

6.2 MYNDIGGJØRENDE MEDVIRKNING

Erfaringene kontaktpersonene delte i intervjuene, viser at de er særlig opptatt av å inkludere barn i medvirkningsprosesser. Dette begrunner de blant annet med at «det er deres liv det handler om» og fremhever betydningen av å hente inn barnas perspektiver av den grunn. I denne diskusjonen undersøker jeg hvordan barnas medvirkning ivaretas og tilrettelegges når de betraktes som deltakende aktører i sine egne liv. Hvordan påvirker dette kontaktpersonenes arbeidsmetoder? Jeg omtaler denne diskusjonen som «myndiggjørende medvirkning» og knytter den til underproblemstillingen: Hvordan navigerer kontaktpersonene i spenningsfeltet mellom hjelp og kontroll i sin medvirkningspraksis? Diskusjonen bygger hovedsakelig på funn fra analysetema 3 og trekker primært på teorier om empowerment og myndiggjøring.

Hvem vet best hvor skoen trykker?

Empowermentbegrepet understreker betydningen av å styrke individer i sårbare situasjoner ved å bidra til at de opplever økt mestring og kontroll over egne liv. Dette innebærer ikke bare å håndtere akutte utfordringer, men også å legge til rette for langsiktige prosesser som fremmer selvstendighet. Et sentralt prinsipp i empowerment er å anerkjenne mennesker som eksperter på egne liv, med unike erfaringer og innsikter som kan være avgjørende for å utforme løsninger som fungerer for dem. En myndiggjørende tilnærming bygger på ideen om at mennesker selv vet «hvor skoen trykker» (Askheim & Starrin, 2012).

I denne studien stemmer kontaktpersonenes erfaringer fra praksisfeltet godt overens med flere av de grunnleggende prinsippene i empowerment. Barna skal inkluderes fordi det er deres liv det gjelder. Kontaktpersonene understreker viktigheten av å lytte til barna, både for å ivareta medvirkning som en rettighet og fordi barna ofte har en unik innsikt i egen situasjon. Denne innsikten kan være avgjørende for å fatte beslutninger som faktisk ivaretar barnets beste og møter barnets behov.

Styrket medvirkning via meningsdanning

Å danne seg meninger forutsetter en bevissthet om egen situasjon, og det å utvikle en oppfatning må skje i samspill med andre. Barns rett til medvirkning og deltakelse innebærer derfor også en rett til å få hjelp til å forstå sin egen situasjon, samt støtte til å klargjøre sine standpunkter (Strandbu, 2011, s. 113). For å kunne uttrykke egne perspektiver om komplekse forhold trenger barnet veiledning til å reflektere over omgivelsene. Denne bevisstgjøringsprosessen skjer gjennom samhandling og dialog (Strandbu, 2011, s. 117).

Kontaktpersonene i denne studien beskriver hvordan de anser det som sitt ansvar å bidra til at barn oppnår økt bevissthet om egen situasjon. De påtar seg rollen som støttespillere (Lipsky, 1980), og fremhever betydningen av å gi barna tilstrekkelig informasjon, samt skape trygge rammer som muliggjør meningsutveksling. Både medvirkning og meningsdanning forstås som relasjonelle prosesser som ikke oppstår i isolasjon, men i samspill med andre – særlig med kontaktpersonene selv. Denne forståelsen samsvarer med Freire (1999) sin vektlegging av dialog som en kjerneprosess i myndiggjøring, der meningsdanning skjer gjennom samhandling og refleksjon.

Videre påpeker kontaktpersonene at det å lytte til barna og inkludere deres perspektiver bidrar til å bygge tillitsfulle relasjoner. Når barna opplever å bli hørt og sett, styrkes relasjonen mellom dem og kontaktpersonen, noe som igjen fremmer barnas opplevelse av medvirkning. Myndiggjøring som relasjonell prosess krever dialog og gjensidig respekt Freire (1999). Selv om Freires perspektiv springer ut av en lærer-elev-relasjon, er prinsippene like relevante i relasjonen mellom kontaktperson og barn.

Gjennom dialog – enten i en undervisningskontekst eller i barnevernet – skapes en arena der barnets stemme styrkes, samtidig som kontaktpersonen veileder barnet i å forstå og uttrykke egne meninger. Dette samspillet mellom støtte og autonomi er avgjørende for å utvikle en medvirkningspraksis som reelt styrker barnet. En viktig gevinst ved det relasjonelle arbeidet er også at tillitsfulle relasjoner øker barnets vilje til aktiv deltakelse.

Myndiggjøring i asymmetriske maktrelasjoner

Kontaktpersoner balanserer en krevende dobbeltrolle i arbeidet med barn og unge. På den ene siden fungerer de som støttespillere som skal styrke barnas selvstendighet og mestring, mens de på den andre siden er ansvarlige beslutningstakere med en viss grad av kontroll (Rønning, 2007, s. 43). I relasjonen mellom kontaktperson og barn ligger det en iboende

maktasymmetri, ettersom kontaktpersonene har formell autoritet til å fatte avgjørelser. Denne makten kan imidlertid utøves på en måte som ikke bare ivaretar barnets beste, men som også styrker barnets opplevelse av autonomi. En myndiggjørende tilnærming forutsetter ikke at økt innflytelse til barnet fører til makttap for kontaktpersonen. I stedet kan det oppstå en situasjon der begge parter opplever økt handlingsrom og verdighet – en «pluss-situasjon» snarere enn et «nullsum-spill» (Rønning, 2007, s. 41).

Funnene i denne studien viser at kontaktpersonene er bevisste på maktrelasjonen og reflekterer over hvordan den påvirker medvirkningspraksisen. Flere påpeker at de ser sitt ansvar som en form for beskyttelse: De voksne tar det endelige ansvaret for beslutninger for å skjerme barna fra byrden av store avgjørelser. Samtidig ønsker de å overføre en viss grad av beslutningsmyndighet til barna for å gi dem en følelse av mestring og økt selvfølelse. Dette kan tolkes som en tilpasning til en empowerment-tilnærming, der barn gis rom til å delta og påvirke, men innenfor trygge rammer som ivaretar deres beste.

Dersom kontaktpersonene formidler at barnas stemmer er betydningsfulle, selv om barna ikke har den endelige beslutningsmyndigheten, kan relasjonen mellom barn og kontaktperson bli mer tillitsfull. Myndiggjøring, slik den fremstår i denne studien, innebærer ikke nødvendigvis full utjevning av makt. Snarere handler det om å styrke barnas evne til å være aktive deltakere i egne liv, samtidig som de beskyttes av voksne som tar nødvendig ansvar. Kontrollaspektet forblir en del av kontaktpersonenes mandat. Selv om det ikke er mulig å overlate full styring til barna, kan kontaktpersonene legge til rette for at barn og unge får mulighet til medbestemmelse innenfor trygge, avgrensede rammer (Rønning, 2007, s. 43).

Kontroll som omsorg?

En myndiggjørende praksis i barnevernet søker å utfordre tradisjonelle, paternalistiske strukturer (Rønning, 2007, s. 44-45). Likevel peker kontaktpersonene i denne studien på at slike trekk fortsatt kan være til stede i arbeidet. Selv når målet er å hjelpe barn med å utvikle egne synspunkter og ta styring over egne liv, kan medvirkning i praksis fungere som et verktøy for å lede barna i retning av det kontaktpersonene anser som «det beste». Dermed kan en patriarkalsk struktur opprettholdes, selv om den kommer til uttrykk gjennom samarbeid og dialog.

Kontaktpersonene fremhever at deres rolle innebærer å balansere mellom å styrke barnas autonomi og beskytte dem mot konsekvensene av valg de ikke er modne nok til å håndtere.

Denne balansen kan forstås som en form for veiledende kontroll, der målet er å gi barna en følelse av mestring og selvtillit uten at de pålegges et uforholdsmessig stort ansvar. Dette er særlig viktig i barnevernet, der barn befinner seg i en sårbar situasjon og er avhengige av profesjonelle voksne med betydelig innflytelse over deres liv og fremtid. For eksempel kan et barn i en krisesituasjon føle trygghet når hovedansvaret ligger hos kontaktpersonen, samtidig som barnet likevel deltar i prosessen.

I motsetning til voksne, som vanligvis har større autonomi, er barn i større grad underlagt kontaktpersonenes vurderinger og beslutninger. Dette maktforholdet krever en bevisst og etisk tilnærming, slik at barnets stemme styrkes uten at sårbarheten utnyttes. Slik blir kontaktpersonens faglige skjønn en del av en dynamisk prosess der barnets beste er overordnet, selv om barnets egne ønsker ikke alltid kan innfris.

Samtidig understreker kontaktpersonene at medvirkning ikke nødvendigvis innebærer at barna bestemmer utfallet i alle saker. Det handler snarere om å gi barna en opplevelse av at deres innspill blir hørt og tatt på alvor, selv når beslutningene ikke fullt ut samsvarer med deres preferanser. På denne måten forsøker kontaktpersonene å skape en myndiggjørende praksis der kontroll utøves med respekt og omsorg. Dialog fremstår som et sentralt verktøy for å navigere i maktasymmetrien, slik at barnets perspektiv får en reell plass i beslutningsprosessen (Freire, 1999).

Kontaktpersonene reflekterer også over hvordan barn som opplever overdreven kontroll fra barnevernet, kan reagere med frustrasjon og tilbaketrekning. Enkelte barn vil forsøke å gjenvinne kontroll ved å uttrykke sterke meninger eller motstand mot systemet. Kontaktpersonene tolker dette som en naturlig respons på følelser av maktesløshet. For å imøtekomme dette legger de vekt på å inkludere barnets perspektiv, samtidig som de selv tar ansvar for de overordnede beslutningene. Denne balansen mellom kontroll og autonomi beskrives som avgjørende for å skape en trygg relasjon der barnet føler seg sett og hørt.

Kan barna få for mye ansvar?

Medvirkning er et fenomen som har vokst frem i et samfunn der autonomi blir stadig viktigere i relasjoner mellom mennesker. Barn skal gis mulighet til å utvikle egne oppfatninger. Det er nettopp dette autonomi og medvirkning dreier seg om – det er en rettighet for barn.

Samtidig kan rommet for autonomi også skape forventninger om at barnet faktisk tar i bruk sin frihet (Vetlesen, 2012, s. 92). År et barn får mulighet til å medvirke i egen sak, innebærer det ikke bare en rettighet, men muligens også en forventning om at barnet bruker sin stemme. Derfor er det viktig å huske at barns rett til medvirkning er en rettighet, ikke en plikt, slik det fremgår av Barnekonvensjonen (1989) artikkel 12.

Ingen kan tvinge barn til å medvirke, men deltakelse i beslutningsprosesser er en sentral del av en god medvirkningspraksis. Kontaktpersonene i denne studien fremhever verdien av å inkludere barna i dialoger om deres egne liv. De anerkjenner barnas unike innsikt i sin situasjon og understreker at det er barna selv som best vet «hvor skoen trykker». Samtidig uttrykker kontaktpersonene en mulig bekymring: Kan barn oppleve det som en belastning dersom deres meninger tillegges stor vekt eller får avgjørende betydning? Og kan barn føle en forventning om å komme med «riktige» løsninger?

Desto mer et barn forventes å medbestemme i egen sak – slik at relasjonen mellom barnet og kontaktpersonen nærmer seg symmetri – desto mer avlastes kontaktpersonen for ansvaret for utfallet (Vetlesen, 2012, s. 92). Dette relaterer seg til tidligere diskusjon om hvordan kontaktpersonenes personlige ansvarsfølelse påvirker skjønnsutøvelsen. I denne studien fremstår kontaktpersonene som bevisste på utfordringen med å balansere barnets deltakelse og sitt eget profesjonelle ansvar. De beskriver situasjoner der det kan virke enklere å la barnet få stor innflytelse, da dette gir barnet en umiddelbar følelse av mestring og tilfredshet. Samtidig uttrykker de uro for at barnet kan oppleve skyld eller ansvar dersom de valgene barnet selv foreslår, viser seg å være uhensiktsmessige eller ikke innfri forventningene.

Kan en fullstendig myndiggjøring av barn og unge oppfylle intensjonen bak medvirkning dersom det i praksis innebærer at barn får et ansvar de ikke er modne nok til å håndtere? I en barnevernkontekst er det urealistisk å forvente at barn skal foreslå løsninger på komplekse problemer. Samtidig understreker kontaktpersonene at de ønsker barnas deltakelse, nettopp fordi det er deres liv det gjelder.

Barnets stemme som sentral komponent i myndiggjøring

Kontaktpersonene i denne studien legger stor vekt på betydningen av å inkludere barnas perspektiver i beslutningsprosesser. De fremhever at barns egne opplevelser, synspunkter og ønsker er avgjørende for å sikre reell medvirkning. Ved å lytte til barna og dokumentere deres vurderinger, understreker kontaktpersonene at det blir mulig å gi barna en opplevelse av at

stemmen deres betyr noe. Dette anses som en viktig del av å ivareta barnas verdighet og autonomi. For eksempel kan et barn som blir hørt i en sak om skolegang, føle seg anerkjent, selv om den endelige beslutningen ikke samsvarer fullt ut med barnets ønsker. Medvirkning handler derfor ikke bare om å oppfylle barns ønsker, men også om å sikre at deres meninger inngår i vurderingene som gjøres.

Kontaktpersonene reflekterer over utfordringen med å balansere barnas innflytelse og deres eget profesjonelle ansvar. De beskriver situasjoner der barns ønsker har betydelig vekt, men der avgjørelsene likevel tas av kontaktpersonene. For eksempel kan en kontaktperson forklare hvorfor en avgjørelse om plassering fattes, selv når den går imot barnets ønsker. Denne tilnærmingen bidrar til å skape tillit og trygghet, da barnet opplever prosessen som respektfull og rettferdig.

Gjennom å etablere et klima preget av tillit og trygghet kan kontaktpersonene bidra til å øke barnets forståelse av prosessene de inngår i. Dette omfatter å gi tydelig informasjon om hvorfor avgjørelser treffes, også når de ikke samsvarer med barnets ønsker. Eksempelvis kan en kontaktperson forklare hvorfor en flytting til en ny fosterfamilie er nødvendig, samtidig som barnets følelser anerkjennes. Slik blir medvirkning ikke bare en formell prosess, men også en relasjonell og emosjonell praksis som styrker barnets opplevelse av kontroll og verdighet.

7 AVSLUTNING

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan kontaktpersoner i den kommunale barneverntjenesten ivaretar og tilrettelegger for barn og unges medvirkning. Studien har fokusert på hvordan medvirkning praktiseres i hverdagen, hvilke hindringer som kan stå i veien for god medvirkningspraksis, og hvilke faktorer som bidrar til å styrke den. Et særlig mål har vært å forstå hva kontaktpersonene anser som viktig for å skape reell medvirkning, og hvordan de tilnærmer seg denne oppgaven i en barnevernkontekst. I det følgende oppsummerer jeg studiens funn, diskuterer de teoretiske perspektivene og peker på behovet for fremtidig forskning samt reflekterer over betydningen av medvirkning i barnevernets praksis.

7.1 MEDVIRKNING I BARNEVERNETS PRAKSIS

Analysen viser at medvirkning i barnevernet er en kompleks og flerdimensjonal praksis, som ikke lar seg redusere til et enkelt sett med regler eller prosedyrer. Kontaktpersonene beskriver at medvirkning handler om å gi barna en stemme og inkludere dem i beslutninger som påvirker deres liv. Samtidig er det klart at medvirkningens innhold og form tilpasses hvert enkelt barn, avhengig av deres alder, modenhet og situasjon. Dette krever at kontaktpersonene bruker sitt profesjonelle skjønn, som er en sentral, men også utfordrende del av arbeidet.

Studien avdekker at kontaktpersonenes arbeid med medvirkning preges av balansen mellom autonomi og kontroll. På den ene siden ønsker de å gi barna en reell opplevelse av deltakelse og innflytelse, og de legger stor vekt på å gi informasjon, bygge relasjoner og skape tillit. På den andre siden må de forholde seg til et rammeverk som krever at de tar ansvar for barnets beste, også når dette innebærer å overprøve barnets egne ønsker. Denne balansegangen fremheves som både nødvendig og krevende, særlig når den kombineres med organisatoriske utfordringer som tidspress, høyt arbeidspress og høy turnover.

Et gjennomgående trekk ved kontaktpersonenes refleksjoner er hvordan de ser relasjon som en nøkkel til god medvirkning. Relasjonen gir ikke bare barna en trygghet til å uttrykke seg, men fungerer også som et verktøy for å navigere i det vanskelige landskapet mellom hjelp og kontroll. Samtidig opplever kontaktpersonene at strukturelle forhold, som høye krav til dokumentasjon og manglende tid til relasjonsarbeid, utfordrer deres mulighet til å prioritere det de selv mener er viktig for å ivareta medvirkning.

Funnene viser at god medvirkningspraksis forutsetter en kombinasjon av informasjon, dialog og en tilrettelegging som gjør det mulig for barna å delta på egne premisser. Det handler om å balansere barnets rett til medvirkning med kontaktpersonens plikt til å sikre barnets beste. Samtidig må kontaktpersonene navigere i et arbeidslandskap preget av organisatoriske begrensninger, som ofte utfordrer deres mulighet til å gi barna den tiden og oppmerksomheten de trenger for å oppleve reell medvirkning.

Denne studien viser at kontaktpersoner i barnevernet ivaretar medvirkning gjennom en balansert tilnærming der barnets stemme får betydning, samtidig som de voksne tar ansvar for avgjørelser som kan være overveldende for barna. Relasjonsarbeid fremstår som et fundamentalt verktøy i denne prosessen, men det er også tydelig at strukturelle og organisatoriske forhold legger begrensninger for hva kontaktpersonene kan få til i praksis. Medvirkning i barnevernet er derfor ikke en fast formel, men en praksis som formes av lovverk, ressurser og menneskelige vurderinger.

7.2 TEORETISKE VALG

De teoretiske perspektivene jeg har benyttet meg av i denne oppgaven, har vært med på å vinkle studien på en bestemt måte. Å se kontaktpersonene som bakkebyråkrater har gitt innsikt i deres strukturelle og organisatoriske arbeidsrammer, og hvordan dette setter grenser for mulighet til å realisere god medvirkningspraksis. Sammen med teorier om skjønnsutøvelse og rolleforståelse har dette bidratt til å forstå kontaktpersoners faglige vurderinger og personlige refleksjoner i arbeidet med å balansere barnets rett til medvirkning og plikten til å sikre barnets beste. Perspektivet på empowerment og myndiggjøring har ytterligere belyst hvordan medvirkning kan styrke barnas opplevelse av deltakelse og autonomi, samtidig som det reflekterer de utfordringene som oppstår i en asymmetrisk maktrelasjon.

Sammen har teoriene skapt en ramme som støtter opp under funnene og som gir dem en dypere mening. Samtidig er det viktig å være bevisst at valg av teorier har vinklet studien mot visse perspektiver, mens andre sider ved medvirkningsarbeid kan ha blitt mindre fremtredende. Dette er en naturlig konsekvens av teoretiske valg, men understreker også betydningen av å bruke flere perspektiver for å fange kompleksiteten i medvirkning- og barnevernsarbeid.

Oppsummert har teoriene både belyst og forsterket funnene i oppgaven, ved å gi en forståelsesramme som knytter kontaktpersonenes opplevelser til bredere teoretiske

diskusjoner. Dette gjør det mulig å se medvirkning som en helhetlig og dynamisk prosess, preget av både organisatoriske utfordringer og relasjonell styrke.

7.3 VIDERE FORSKNING

Selv om medvirkning i barnevernet er forsket mye på, vil det være et kontinuerlig behov for å utlede mer kunnskap om temaet. Medvirkning er et fenomen og et begrep som stadig er i utvikling, både juridisk og faglig. Det har direkte innvirkning på hvordan medvirkningspraksis utformes og gjennomføres i barnevernet. Denne dynamikken gjør det nødvendig å stadig undersøke hvordan forståelsen av medvirkning påvirker arbeidet med barn og unge.

Denne studien ser på medvirkning fra et kontaktperson-perspektiv. Like viktig vil det være å inkludere barn og unges perspektiv i den videre forskningen. Det er viktig å forske på dette feltet fordi det omhandler en av samfunnets mest sårbare grupper. Barn og unge i kontakt med barnevernet befinner seg ofte i svært utfordrende livssituasjoner, og deres behov fortjener å bli møtt med både kunnskap og respekt.

Gjennom forskning kan man identifisere og utvikle tiltak som styrker barns opplevelse av å bli sett, hørt og tatt på alvor i beslutninger som angår deres liv. Ved å fokusere på hvordan barnevernet kan tilrettelegge for bedre praksis, bidrar forskningen ikke bare til å forbedre systemet, men også til å sikre at barna får den støtten og tryggheten de har rett på.

Barnevernsbarn fortjener et samfunn som ikke bare anerkjenner deres rettigheter, men som også forplikter seg til å forbedre arbeidet rundt dem gjennom stadig refleksjon og kunnskapsutvikling.

7.4 AVSLUTTENDE REFLEKSJONER

Medvirkning i barnevernet er en dynamisk og kompleks prosess som krever mer enn bare etterlevelse av juridiske krav. Denne studien viser hvordan medvirkning må forstås som en helhetlig praksis der barns stemmer anerkjennes, deres behov tas på alvor, og de gis mulighet til å delta i beslutninger som former deres liv. Samtidig peker funnene på utfordringene ved å balansere barnas rett til autonomi med kontaktpersonenes ansvar for å sikre barnets beste.

Denne balansegangen krever profesjonelt skjøn, tid og ressurser – faktorer som ofte utfordres av organisatoriske begrensninger.

Medvirkning handler om å møte barna som unike individer og styrke deres opplevelse av verdighet og tilhørighet. Samtidig må det anerkjennes at dette arbeidet skjer innenfor et system preget av maktrelasjoner, der kontaktpersonenes rolle som bakkebyråkrater påvirkes av rammebetingelser og strukturer. Dette understreker behovet for kontinuerlig refleksjon og tilpasning for å ivareta medvirkningens intensjon.

Funnene i denne oppgaven viser at barnevernet har en avgjørende rolle i å løfte frem stemmene til noen av samfunnets mest sårbare. Å anerkjenne og styrke disse stemmene er et samfunnsansvar som krever både menneskelig nærhet og strukturell tilrettelegging. Ved å investere i barnevernsarbeid og fortsette å utvikle kunnskapen om medvirkning, kan det sikres at barn og unge ikke bare høres, men også opplever reell innflytelse over sine egne liv.

LITTERATURLISTE

- Almklov, P. G., Ulset, G. & Røyrvik, J. (2017). Standardisering og måling i barnevernet. I T. Larsen & E. Røyrvik (Red.), *Trangen til å telle : objektivering, måling og standardisering som samfunnspraksis* (s. 153-183). Scandinavian Academic Press.
- Archard, D. & Skivenes, M. (2009). Hearing the child. *Child & family social work*, 14(4), 391-399. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2008.00606.x>
- Askheim, O. P. & Starrin, B. (2007). utfordringer innenfor det sosialfaglige arbeidet. I O. P. Askheim & B. Starrin (Red.), *Empowerment : i teori og praksis* (s. 189-199). Gyldedal Akademisk.
- Askheim, O. P. & Starrin, B. (2012). Empowerment - et moteord? I O. P. Askheim & B. Starrin (Red.), *Empowerment : i teori og praksis* (s. 13-20). Gyldedal Akademisk.
- Barne- og familiedepartementet. (2022). *Høringsnotat: forskrift om barns medvirkning i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/e2999438b6a84628a93af59503243c4c/horingsnotat-om-medvirkning-endelig-versjon-.pdf>
- Barnekonvensjonen. (1989). *Konvensjon om barnets rettigheter* (20-11-1989). Lovdata. https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30/KAPITTEL_8#KAPITTEL_8
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97/>
- Becker, H. S. (1967). Whose Side Are We On? *Social problems (Berkeley, Calif.)*, 14(3), 239-247. <https://doi.org/10.1525/sp.1967.14.3.03a00010>
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. & Clarke, V. (2017). Thematic analysis. *The Journal of Positive Psychology*, 12(3), 297-298. <https://doi.org/10.1080/17439760.2016.1262613>
- Brun, M., Toresen, G. & Steinrem, I. (2018). *Barnas barnevern : trygt, nyttig og samarbeidende for barn*. Universitetsforlaget.
- Bufdir. (2023). 2023.03. Rundskriv for barnevernstjenestens saksbehandling (Saksbehandlingsrundskrivet). <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/RettsdataStartPage/Rettsdata/?grid=gRSz2DSAKSB EHANDLINGSRUNDSKRIVETz282023z29>
- Bufdir. (2024, 22.01.24). *Barn og unges rett til medvirkning*. Bufdir. <https://www.bufdir.no/fagstotte/barnevern-oppvekst/medvirkning-barn/>
- Bunkholdt, V. & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid* (5. utg.). Gyldendal akademisk.
- Christiansen, Ø., Havnen, K. J. S., Iversen, A. C., Fylkesnes, M. K., Lauritzen, C., Nygård, R. H., Vis, S. A. & Jarlby, F. (2019). *Barnevernets undersøkelsesarbeid Når barnevernet undersøker, delrapport 4* (8293031662,8293031670,9788293031673,9788293031666). NORCE. <https://hdl.handle.net/10037/20017>
- Christiansen, Ø. & Kojan, B. H. (2023). Å fatte beslutninger i barnevernet. I Ø. Christiansen & B. H. Kojan (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (2. utgave. utg.). Universitetsforlaget.
- Ellingsen, I. T. & Skjefstad, N. S. (2015). Anerkjennelse, myndiggjøring og brukermedvirkning. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s. 97-111). Universitetsforlaget.
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Follesø, R. (2007). Ungdom i barnevernet - offer eller ressurs? I O. P. Askheim & B. Starrin (Red.), *Empowerment : i teori og praktis* (s. 127-139). Gyldendal Akademisk.

- Forskrift om barns medvirkning i barnevernet. (2023). *Forskrift om barns medvirkning i barnevernet* (FOR-2023-10-12-1631). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2023-10-12-1631>
- Freire, P. (1999). *De undertryktes pedagogikk* (2. utg. utg.). Ad notam Gyldendal.
- Geirdal, A. Ø., Nerdrum, P. & Olkowska, A. (2024). Mental health and quality of life among Norwegian child welfare service workers. *European Journal of Social Work*, 27(4), 748-761. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/13691457.2024.2317907>
- Gilje, N. (2019). *Hermeneutikk som metode : ein historisk introduksjon* (1. utgåva. utg.). Samlaget.
- Grimen, H. & Molander, A. (2008). Profesjon og skjønn. I H. Grimen & A. Molander (Red.), *Profesjonsstudier* (s. s. 179-196). Universitetsforlaget.
- Grunnlova. (1814). *Kongeriket Noregs grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17-nn?q=grunnlov>
- Gulbrandsen, L. M., Seim, S. & Ulvik, O. S. (2012). Barns rett til deltakelse i barnevernet: Samspill og meningsarbeid. *Sosiologi i dag*, 42(3-4).
- Halvorsen, T. (2023). *Teorier i moderne barnevern*. Fagbokforlaget.
- Hasle, B., Olson, B. H., Høiseth, J. R. & Kildal, C. (2021). Profesjonelles barnesyn – en utfordring for barnets medvirkning? *Fontene Forskning*, 14(1), 4-17.
<https://fontene.no/forskning/profesjonelles-barnesyn--en-utfordring-for-barnets-medvirkning-6.584.876467.0982dbb42e>
- Hatland, A., Kuhnle, S. & Romøren, T. I. (2018). *Den Norske velferdsstaten* (5. utg. utg.). Gyldendal.
- Haugen, H. Ø. & Skilbrei, M.-L. (2021). *Håndbok i forskningsetikk og databehandling*. Fagbokforlaget.
- Havnen, K. J. S., Christiansen, Ø., Ljones, E. H., Lauritzen, C., Paulsen, V., Jarlby, F. & Vis, S. A. (2020). *Å medvirke når barnevernet undersøker. En studie av barn og foreldres medvirkning i barnevernets undersøkelsesarbeid*. UiT Norges Arktiske Universitet.
<https://hdl.handle.net/11250/2670912>
- Helsetilsynet. (2019). *Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernsaker*. Helsetilsynet.
https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2019/helsetilsynet_rapport_unummerert_gjennomgang_106_barnevernsaker.pdf
- Helsetilsynet. (2022). *Det handler om ledelse. Oppsummering av landsomfattende tilsyn med barnevernets arbeid med undersøkelser 2020–2021* (Rapport 2/2022).
https://www.helsetilsynet.no/globalassets/opplastinger/publikasjoner/rapporter2022/helsetilsynetrapport_2_2022.pdf
- Humerfelt, K. (2005). Begrepene brukermidvirkning og brukerperspektiv - honnørord med lavt presisjonsnivå. I E. Willumsen (Red.), *Brukernes medvirkning! : kvalitet og legitimitet i velferdstjenestene*. Universitetsforlaget.
- Husby, I. S. D., Slettebø, T. & Juul, R. (2018). Partnerships with children in child welfare: The importance of trust and pedagogical support. *Child & family social work*, 23(3), 443-450. <https://doi.org/10.1111/cfs.12435>
- Jensen, B. S. (2014). *Inndragelse af udsatte børn og unge i socialt arbejde - reel inddragelse eller symbolsk retorikk?* [Ph.D. Afhandling. Aalborg Universitet].
<https://viden.sl.dk/media/5335/birgittesjensenepub17112014.pdf>
- Jensen, G. (2018). Institusjonelle vilkår for unges medvirkning i barnevernet. I W. Schönfelder, S. T. Andersen & A. A. Kane (Red.), *Handlingsrom i barnevernet: muligheter og begrensninger for profesjonsutøveren* (s. 133-154). Fagbokforlaget.
- Jenssen, A. G. (2012). Brukermidvirkning - hva er så det? I I. M. Tronvoll & A. G. Jenssen (Red.), *Brukermidvirkning: likeverd og anerkjennelse*. Universitetsforlaget.

- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? : nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforl.
- Juul, R. (2019). Sosialpedagogiske teorier og barnevernets praksis. I I. Studsrød, V. Paulsen, I. Kvaran & K. Mevik (Red.), *Barnevernspedagog: en grunnbok* (s. 54-65). Universitetsforlaget.
- Kane, A. A. & Myrvang, R. (2018). Virkemidler for forsvarlig skjønnsutøvelse og beslutningstaking i barneverntjenester. I W. Schönfelder, S. T. Andersen & A. A. Kane (Red.), *Handlingsrom i barnevernet : muligheter og begrensninger for profesjonaliteten* (s. 109-132). Fagbokforlaget.
- Kirkebøen, G. (2013). Kan vi stole på fagfolks skjønn? I A. Molander & J. C. Smeby (Red.), *Profesjonsstudier 2* (Bd. 2, s. 27-43). Universitetsforlaget.
- Kojan, B. H. & Christiansen, Ø. (2023). Å fatte beslutninger i barnevernet. I B. H. Kojan & Ø. Christiansen (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (Bd. 2. utg, s. 19-37). Universitetsforlaget.
- Križ, K. & Skivenes, M. (2017). Child welfare workers' perceptions of children's participation: a comparative study of England, Norway and the USA (California). *Child & Family Social Work*, 22(S2), 11-22. <https://doi.org/10.1111/cfs.12224>
- KS. (2022, 6. september). *Statistikk om barnevernstjenesten*. Kommunesektorens organisasjon (KS). <https://www.ks.no/fagomrader/statistikk-og-analyse/sysselsettingsstatistikk/statistikk-om-barnevernstjenesten/>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg. utg.). Gyldendal akademisk.
- Levin, I. (2015). Sosialt arbeid som spenningsfelt. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid: en grunnbok* (s. 55-68). Universitetsforlaget.
- Lipsky, M. (1980). *Street-level bureaucracy : dilemmas of the individual in public services*. Russell Sage Foundation.
- Læret, O. K. & Skivenes, M. (2023). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger. I B. H. Kojan & Ø. Christiansen (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (Bd. 2. utg., s. 38-54). Universitetsforlaget.
- McCafferty, P. & Mercado Garcia, E. (2024). Children's Participation in Child Welfare: A Systematic Review of Systematic Reviews. *The British journal of social work*, 54(3), 1092-1108. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcad167>
- Meld. St. 38 (2020–2021). *Nytte, ressurs og alvorlighet— Prioritering i helse- og omsorgstjenesten*. Helse- og omsorgsdepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/85eb048de42342e4b789913cb8b1b218/no/pdfs/stm202020210038000dddpdfs.pdf>
- Menneskerettsloven. (1999). *Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett* (LOV-1999-05-21-30). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-05-21-30?q=menneskerettsloven>
- Moe, T. & Gotvassli, K. A. (2023). Ledelse og beslutningspraksis. I B. H. Kojan & Ø. Christiansen (Red.), *Beslutninger i barnevernet* (Bd. 2. utg., s. 236-256). Universitetsforlaget.
- Molander, A. & Terum, L. I. (2008). *Profesjonsstudier*. Universitetsforlaget.
- NESH. (2021). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap og humaniora*. De nasjonale forskningsetiske komiteene (NESH). <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora.pdf>
- Nettskjema. (u.å.). *Nettskjema/sikkerhet*. Hentet 6. september 2024 fra <https://nettskjema.no/>
- Neumann, C. B. & Neumann, I. B. (2012). *Forskeren i forskningsprosessen : en metodebok om situering*. Cappelen Damm akademisk.

- Nortvedt, P. (2008). Profesjon og paternalisme. I A. Molander & L. I. Terum (Red.), *Profesjonsstudier* (s. s. 251-260). Universitetsforlaget.
- NOU 2023:7. (2023). *Trygg barndom, sikker fremtid: Gjennomgang av rettssikkerheten for barn og foreldre i barnevernet*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/a1eb3f73d3d94fa6b146dbd08f8a4253/no/pdfs/nou202320230007000dddpdfs.pdf>
- Nøkleby, H., Langøien, L. J., Bergsund, H. B. & Johansen, T. B. (2024). *Utfordringer for barn og unges medvirkning i barnevernet. En studie av forskningslitteratur og sentrale aktørers erfaringer* (978-82-8406-442-0). Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/contentassets/f5074f5538694749ba4664517714729a/utfordringer-for-barn-og-unges-medvirkning-i-barnevernet-rapport-2024.pdf>
- Olsen, T., Tesfai, A. & Lorentsson, A. (2019). *Unge og medvirkning: maktbruk for nybegynnere*. Universitetsforlaget.
- Ormstad, S. S., Hestevik, C. H., Munthe-Kaas, H. M., Blaasvær, N., Muller, A. E. & Berg, R. (2020). *Barn og unges medvirkning i barnevernet: en systematisk kartleggingsoversikt*. Folkehelseinstituttet, Område for helsetjenester. <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2020/barn-og-unges-medvirkning-i-barnevernet-rapport-2020.pdf>
- Oterholm, I. (2015). Skjønnsutøvelse i velferdsorganisasjoner. I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (Red.), *Sosialt arbeid : en grunnbok* (s. 171-183). Universitetsforlaget.
- Paulsen, V. (2016). Ungdommers erfaringer med medvirkning i barnevernet. *Fontene Forskning*, 9(1), 4-15. <https://fontene.no/forskning/ungdommers-erfaringer-med-medvirkning-i-barnevernet-6.584.865505.63d8d048fc>
- Paulsen, V. (2022). *Barn og unges medvirkning i barnevernet* (1. utgave. utg.). Gyldendal.
- Peräkylä, A. (2021). Validity in Qualitative Research. I D. Silverman (Red.), *Qualitative research* (5. utg., s. 447-461). SAGE Publications.
- Prop. 106 L (2012-2013). *Endringer i barnevernloven*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet <https://www.regjeringen.no/contentassets/7d0ea1b89cc54939b17e69a20d5f7b48/no/pdfs/prp201220130106000dddpdfs.pdf>
- Prop. 133 L (2020-2021). *Lov om barnevern (barnevernsloven) og lov om endringer i barnevernloven*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/contentassets/f325e4de00fb472f85a7a2b94124f531/no/pdfs/prp202020210133000dddpdfs.pdf>
- Prop. 169 L (2016-2017). *Endringer i barnevernloven mv. (bedre rettssikkerhet for barn og foreldre)*. Barne- og familiedepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-169-l-20162017/id2568801/?ch=10>
- Rogaland, S. i. (2022, 3. oktober 2022). *Vurdering av barnets beste i saksbehandling*. Statsforvalteren i Rogaland. <https://www.statsforvalteren.no/rogaland/barn-og-foreldre/nyheter-barn-og-foreldre/2022/10/vurdering-av-barnets-beste-i-saksbehandling/>
- Ryen, A. (2021). Research Ethics. I D. Silverman (Red.), *Qualitative research* (s. 35-49). SAGE Publications.
- Rønning, R. (2007). Brukermedvirkning og empowerment - gammel vin på nye flasker? I O. P. Askheim & B. Starrin (Red.), *Empowerment i teori og praksis*. Gyldendal akademisk.
- Sandberg, K., Kjørholt, E. S. & Høstmælingen, N. (Red.). (2012). *Barnekonvensjonen : barns rettigheter i Norge* (2. utg. utg.). Universitetsforlaget.

- Schrøder, S. K. (2018). Medvirkning. I T. A. Ask & S. B. Eide (Red.), *Barnevernets begreper - i bevegelse* (s. 81-98). Gyldendal.
- Schönfelder, W. (2018). Barnevern - utdanning mellom pedagogikk, sosialt arbeid og saksbehandling. I W. Schönfelder, S. T. Andersen & A. A. Kane (Red.), *Handlingsrom i barnevernet: muligheter og begrensninger for profesjonsutøveren* (s. 21-45). Fagbokforlaget.
- Skivenes, M. (2015). Handlingsrommet for barns deltagelse i barnevernssaker. *Tidsskrift for velferdsforskning*, 18(1), 48-60.
- Skivenes, M. (2018). Barneperspektiv i fokus. I G. Toresen & I. Steinrem (Red.), *Barnas barnevern: trygt, nyttig og samarbeidende for barn*. Universitetsforlaget.
- Skjeldal, E. (2021). *Kritiske perspektiver på brukermedvirkning*. Universitetsforlaget.
- Slettebø, T. & Seim, S. (2007). Introduksjon. I T. Slettebø & S. Seim (Red.), *Brukermedvirkning i barnevernet* (s. 15-20). Universitetsforlaget.
- Starrin, B. (2007). Empowerment som livsinnstilling - kan vi lære noe av Pippi Langstrømpe? I O. P. Askheim & B. Starrin (Red.), *Empowerment : i teori og praksis* (s. 59-71). Gyldendal Akademisk.
- Strandbu, A. (2010). Barnets deltakelse og barnets beste i barnevernet. I A. T. Kjørholt (Red.), *Barn som samfunnsborgere : til barnets beste?* Universitetsforlaget.
- Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse: hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Universitetsforlaget.
- Studsrød, I., Paulsen, V., Kvaran, I. & Mevik, K. (Red.). (2019). *Barnevernspedagog : en grunnbok*. Universitetsforlaget.
- Terum, L. I. (2021, 15. mai 2021). *Bakkebyråkrat*. Store Norske Leksikon. <https://snl.no/bakkebyr%C3%A5krat>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitative metoder* (5. utg.). Fagbokforlaget.
- Tjora, A. H. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal.
- UIA. (2024, 23. mai 2024). *Datainnsamling og behandling*. Universitetet i Agder. <https://www.uia.no/bibliotek/forskning-og-publisering/datainnsamling-og--behandling.html>
- UIO. (2024, 15. april 2024). *Hvilke typer data kan samles inn og lagres i Nettskjema*. UIO. <https://www.uio.no/tjenester/it/adm-app/nettskjema/hjelp/hvilke-data-kan-lagres-i-nettskjema.html>
- Ulvik, O. S. (2009). Barns rett til deltagelse - teoretiske og praktiske utfordringer i profesjonelle hjelpers samarbeid med barn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 46(12). <https://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2009/12/barns-rett-til-deltakelse-teoretiske-og-praktiske-utfordringer-i-profesjonelle>
- van Bijleveld, G. G., Dedding, C. W. M. & Bunders-Aelen, J. F. G. (2014). Seeing eye to eye or not? Young people's and child protection workers' perspectives on children's participation within the Dutch child protection and welfare services. *Children and youth services review*, 47, 253-259. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2014.09.018>
- Vetlesen, A. J. (2012). Bedre beskyttelse av barns utvikling – Etske og filosofiske vurderinger av praksiser i barnevernet. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 89(1-2), 86-95. <https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1838-2012-01-02-08>
- Vis, S. A. (2015). *Factors that determine children's participation in child welfare decision making* [Ph.d.-avhandling, UiT The Arctic University of Norway]. NORA - Norwegian Open Research Archives. <https://hdl.handle.net/10037/7042>
- Woodman, E., Roche, S. & McArthur, M. (2023). Children's participation in child protection—How do practitioners understand children's participation in practice? *Child & family social work*, 28(1), 125-135. <https://doi.org/10.1111/cfs.12947>

- Zacka, B. (2017). *When the state meets the street : public service and moral agency*. The Belknap Press of Harvard University Press.
- Aadland, E. (2011). «Og eg ser på deg...» : vitenskapsteori i helse- og sosialfag (3. utg.). Universitetsforlaget.

VEDLEGG

VEDLEGG 1: INTERVJUGUIDE

Informasjon før oppstart av intervjuet:

Takke informant for deltakelse i prosjektet. Be om signatur på samtykkeerklæringen. Jeg sier kort om hvorfor jeg har interesse for temaet og forklare hva problemstillingen for oppgaven er. Spør informanten om det er noe hen lurer på i forbindelse med intervjuet. Jeg gir beskjed om at jeg vil starte båndopptaker/lydopptak før intervjuet begynner. Det er mulig å pause underveis om det skulle bli behov.

Problemstilling lyder som følger:

«Hvordan kan kontaktpersoner i barneverntjenesten tilrettelegge for og ivareta medvirkning hos barn og unge?»

Presentasjonsrunde om arbeidshverdag:

- Kan du fortelle om din rolle/ansvarsområde som kontaktperson i barneverntjenesten
  - Kort om hvordan tjenesten organisert, og hvilken avdeling du jobber på.
  - Hvor mange «saker»?
  - Hvor lang erfaring?
- Hvordan ser en typisk arbeidsdag ut for deg?
  - Første du gjør når du kommer på jobb og siste du gjør før du går.
  - Arbeidstid
  - Arbeid alene eller arbeid med andre kollegaer?
- Treffer du alltid barn/unge i løpet av en arbeidsdag?
- Hva er de største gledene i din arbeidshverdag?
- Hva er de største utfordringene i din arbeidshverdag?

Innledende spørsmål:

- Hva er dine umiddelbare tanker når jeg sier «barn og unges medvirkning»?

I møte med barn og unge:

- Hvordan får du opprettet kontakt med barn og unge? Hvordan kommer du i kontakt med dem?
- Hvordan er et typisk første møte med et barn/ungdom?
- Hva er det viktigste å tenke på når du skal snakke med barn og unge?
- Hva er det viktigste du kan si til et barn når du møter hen?
- Opplever du at barn og unge er ærlige med deg når du snakker med dem?
- Hvor godt kjenner du barna du jobber med?
  - Vil du beskrive å ha en god relasjon til dem?

Hva ligger i de ansattes forståelse av «medvirkning»?

- Er du kjent med lovverket og retningslinjene som legger føringer for medvirkningspraksis? (Grunnlov, barnekonvensjon, barnevernsloven, forskrift om medvirkning)

- Er det et fokus på dette på din arbeidsplass? Snakkes det om? Opplæring?
- Hvis kjent, hva er det viktigste?
- Er det noe jussen ikke forteller? Eventuelt hva?
- Vurderer du barnets alder og modenhet?
- Hva tenker du er barnets beste i lys av medvirkning?
- For deg, hva er god medvirkningspraksis?
- Hvordan dokumenterer du medvirkning?
  - Er det enkelt? Finnes det fallgruver?

Få frem barnets stemme (medvirkning):

- Hva tenker du skal til for at et barn vil snakke med deg (barneverntjenesten)?
- Hvis et barn ikke vil snakke med deg, hva gjør du da?
- Hvilken rolle spiller barnets foreldre/foresatte i at barnet får medvirke?
- Hva er fordelene med å la barn medvirke?
- Hvilke forhold/faktorer tenker du er fremmede for medvirkning?

Mye forskning påpeker at **barn og unge ikke opplever medvirkning i barnevernet** og at det er **vanskelig å tilrettelegge for god medvirkning**. Jeg ønsker å høre dine tanker om dette:

- Har du opplevd at et barn ikke har medvirket?
- Hva tror du barn og unge legger i medvirkning?
- Stilles det noen «krav» til hva barn og unge må gjøre for å kunne medvirke?
- Hvilke utfordringer som kan forhindre god medvirkningspraksis tenker du er mest fremtredende?
- Kan du se for deg noen fallgruver ved å la barn få medvirke?
- Kan du se for deg noen endringer eller forbedringer som må implementeres i tjenesten for å sikre at barn og unges medvirkning blir ivaretatt?

Avsluttende spørsmål og kommentarer:

- Er det noe jeg ikke har spurt om eller noe annet du føler du vil legge til eller dele når det gjelder temaet «barn og unges medvirkning»?

Informere om at jeg skrur av båndopptaker/lydopptak.

Takke informanten for deltakelse. Be informanten ta kontakt derom hen skulle ha spørsmål.

VEDLEGG 2: GODKJENNING FRA SIKT

25.10.2024, 09:30

Vurdering av behandling av personopplysninger - Ref. 923100

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

923100

Vurderingstype

Automatisk

Dato

23.05.2024

Tittel

Medvirkning i kommunal barneverntjeneste

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Prosjektansvarlig

Hanne Tharaldsen Åsmundsen

Student

Emma Ording

Prosjektperiode

20.08.2023 - 20.12.2024

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 20.12.2024.

[Meldeskjema](#)

Grunnlag for automatisk vurdering

Meldeskjemaet har fått en automatisk vurdering. Det vil si at vurderingen er foretatt maskinelt, basert på informasjonen som er fylt inn i meldeskjemaet. Kun behandling av personopplysninger med lav personvernulempe og risiko får automatisk vurdering. Sentrale kriterier er:

- De registrerte er over 15 år
- Behandlingen omfatter ikke særlige kategorier personopplysninger;
  - Rasemessig eller etnisk opprinnelse
  - Politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning
  - Fagforeningsmedlemskap
  - Genetiske data
  - Biometriske data for å entydig identifisere et individ
  - Helseopplysninger
  - Seksuelle forhold eller seksuell orientering
- Behandlingen omfatter ikke opplysninger om straffedommer og lovovertridelser
- Personopplysningene skal ikke behandles utenfor EU/EØS-området, og ingen som befinner seg utenfor EU/EØS skal ha tilgang til personopplysningene
- De registrerte mottar informasjon på forhånd om behandlingen av personopplysningene.

Informasjon til de registrerte (utvalgene) om behandlingen må inneholde

- Den behandlingsansvarliges identitet og kontaktopplysninger
- Kontaktopplysninger til personvernombudet (hvis relevant)
- Formålet med behandlingen av personopplysningene
- Det vitenskapelige formålet (formålet med studien)
- Det lovlige grunnlaget for behandlingen av personopplysningene
- Hvilke personopplysninger som vil bli behandlet, og hvordan de samles inn, eller hvor de hentes fra
- Hvem som vil få tilgang til personopplysningene (kategorier mottakere)
- Hvor lenge personopplysningene vil bli behandlet
- Retten til å trekke samtykket tilbake og øvrige rettigheter

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet: «En kvalitativ studie om kontaktpersoners erfaringer med medvirkning hos barn og unge»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i mitt mastergradsprosjekt med «medvirkning i kommunal barneverntjeneste» som tema. Oppgavens fokus er rettet mot kontaktpersoners erfaringer med medvirkning hos barn og unge. For å undersøke dette ønsker jeg å gjennomføre et personlig intervju (en til en). I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Hvem er ansvarlig for prosjektet?

UIA – Universitetet i Agder. Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Student: Emma V. Ording   Veileder: Hanne Tharaldsen Åsmundsen

Informasjon om prosjektet og formål

Jeg er utdannet sosionom og har i snart 5 år jobbet med akutt plasserte ungdom på barnevernsinstitusjon. For tiden er jeg også heltidsstudent ved Universitetet i Agder og holder på med å ta en mastergrad i sosialt arbeid. Formålet med prosjektet er å undersøke og å belyse hva kontaktpersoner legger i begrepet medvirkning, hvordan medvirkning hos barn og unge ivaretas, utfordringer og muligheter knyttet til medvirkning samt faktorer som fremmer og hemmer medvirkning. Medvirkning har ingen nedre aldersgrense, men på bakgrunn av egne erfaringer, interessefelt og kunnskapshull er det gruppen barn og unge fra 7 år og opp som er i fokus i dette prosjektet. I prosjektet vil jeg søke kontaktpersoners opplevelser, erfaringer og beskrivelser av blant annet:

- Hvordan det legges til rette for medvirkning hos barn og unge i praksis og hvordan det dokumenteres.
- Hva som kan være med på/bidra til å fremme eller hemme medvirkningspraksis.
- Hvilke fordeler medvirkning kan gi barn og unge samt kontaktperson og hvilke utfordringer medvirkningspraksis kan by på

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i dette prosjektet fordi du jobber som kontaktperson i kommunal barneverntjeneste, og fordi du har kontakt med barn og unge i ditt arbeid. Jeg vil intervju 6-7 kontaktpersoner for å belyse prosjektets problemstilling. Via (navn på bekjent) blir dette informasjonsskrivet sendt ut på mine vegne.

Hva innebærer det for deg å delta?

Deltakelse i prosjektet vil innebære å delta i et personlig kvalitativt intervju (en-til-en-intervju). Jeg vil benytte meg av en intervjuguide utarbeidet på forhånd av intervjuet. Jeg er interessert i kontaktpersoners perspektiv og spørsmålene jeg stiller vil omhandle deres erfaringer og forståelse av medvirkning. Spørsmålene i intervjuet vil stilles med bakgrunn i prosjektets problemstilling og forskningsspørsmål.

Fordi dataene som innsamles skal analyseres og benyttes i masterprosjektet vil jeg ta i bruk en lydopptaker i tillegg til håndskrevne notater. På den måten vil informasjonen som fremkommer under intervjuet anvendes på en forsvarlig og korrekt måte. Tiltenkt tid for intervjuet er ca. 1 time. Det er ønskelig å gjennomføre intervjuet fysisk. Som informant får du tilbud om å lese gjennom de transkriberte intervjuene (via mail), og om ønsket: tilføye, endre eller slette informasjon.

Tidspunkt og eventuelt fysisk lokasjon (dersom dette er mulig) for intervju er fleksibelt ut i fra din timeplan, men egen plan og eget ønske er å gjennomføre intervjuene innen 2023 er omme.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene som er beskrevet ovenfor i dette informasjonsskrivet. Dine opplysninger vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Informasjonen du gir vil bli fremstilt anonymisert slik at ingen vil kunne gjenkjenne deg i publikasjon. Jeg kommer ikke til å oppgi navn, kjønn, alder, nasjonalitet eller lignende, ei heller hvilken barneverntjeneste/avdeling du jobber i.

Det er bare meg som har tilgang til alt av innsamlet materiale, men det er sannsynlig at min veileder vil ha tilgang til noen utdrag via veiledning som gis på oppgaven. Ditt navn og dine kontaktopplysninger vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Etter plan skal prosjektet avsluttes innen juni 2024. Da vil alt datamateriale på PC bli slettet og utskrevet datamateriale vil bli makulert.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Jeg behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Student: Emma V. Ording på epost (emmaording@hotmail.com) eller telefon 988 21 817
- Veileder for prosjektet: Hanne Tharaldsen Åsmundsen (hanne.tharaldsen.asmundsen@uia.no) eller telefon 381 41 837.
- Vårt personvernombud: Trond Hauso (Personvernombud@uia.no)

Hvis du har spørsmål knyttet til vurderingen som er gjort av personverntjenestene fra Sikt, kan du ta kontakt via:

- Epost: personverntjenester@sikt.no eller telefon: 73 98 40 40.

Med vennlig hilsen

Hanne Tharaldsen Åsmundsen
Veileder

Emma V. Ording
Student

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «en kvalitativ studie om kontaktpersoners erfaringer med medvirkning hos barn og unge», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)